50 ROKOV
POVAŽSKÝCH
STROJÁRNÍ
KLEMENTA
GOTTWALDA, n. p.
POVAŽSKÁ
BYSTRICA

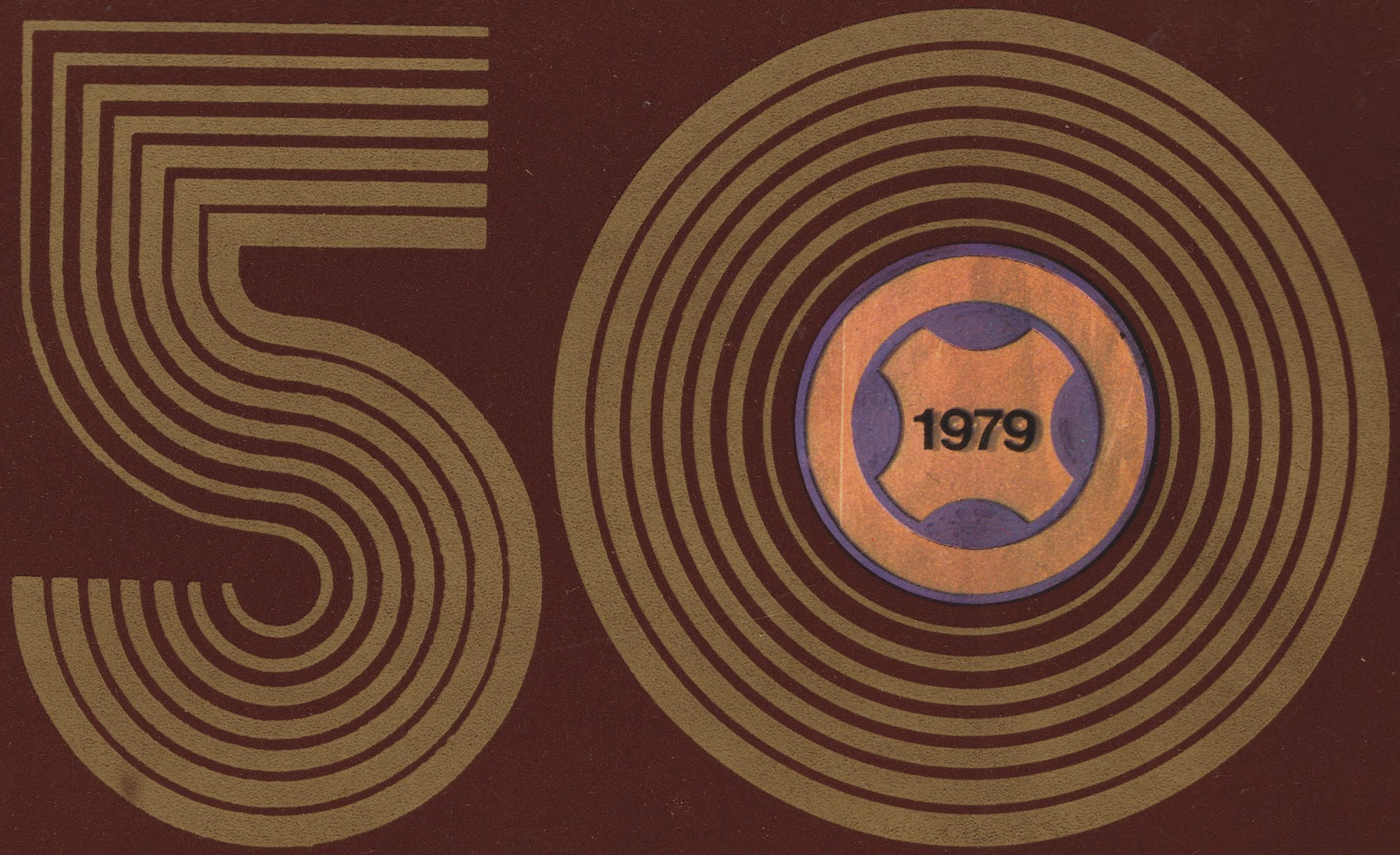

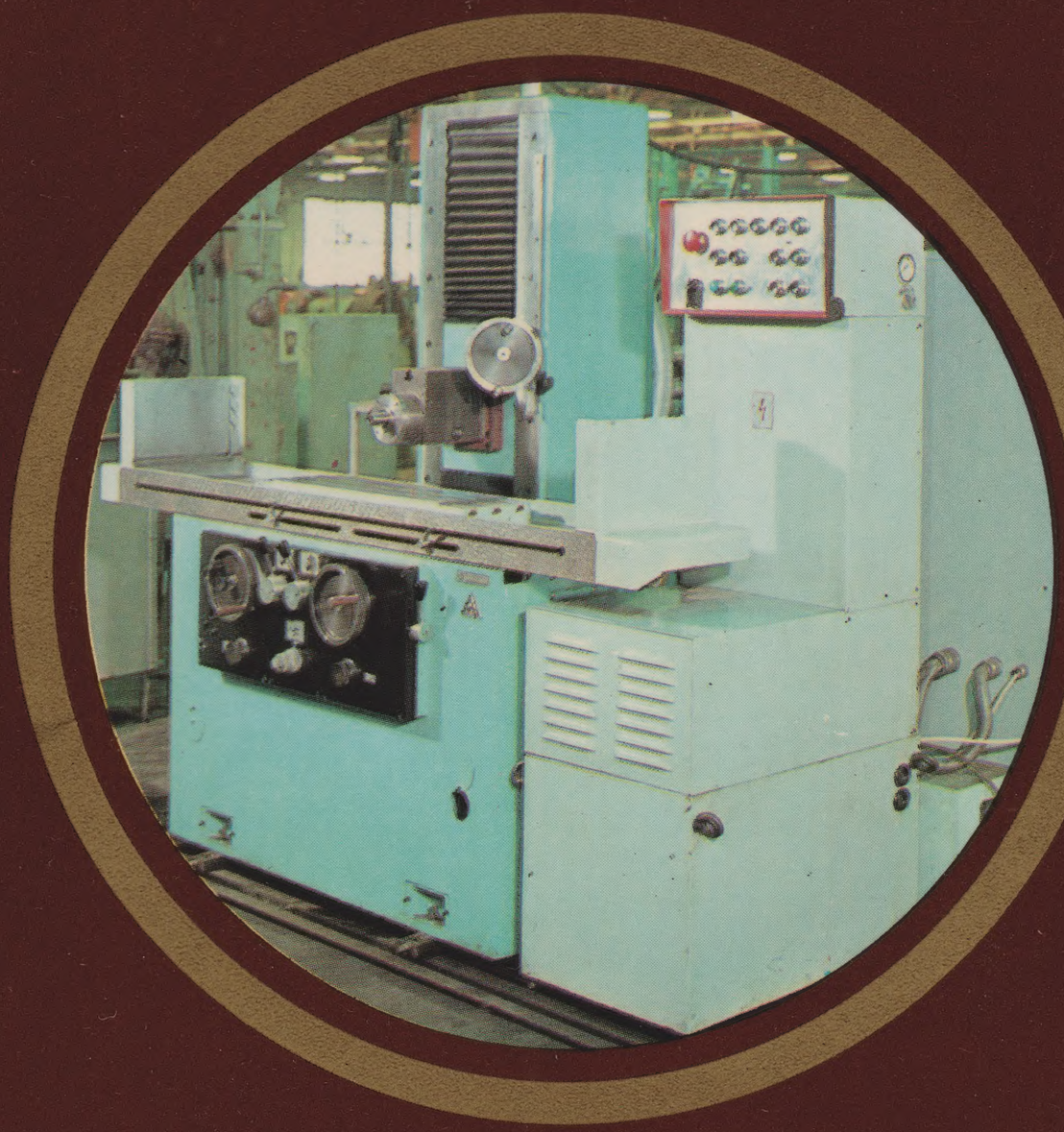

POVAŽSKÉ STROJÁRNE
KLEMENTA GOTTWALDA,
NÁRODNÝ PODNIK,
POVAŽSKÁ BYSTRICA

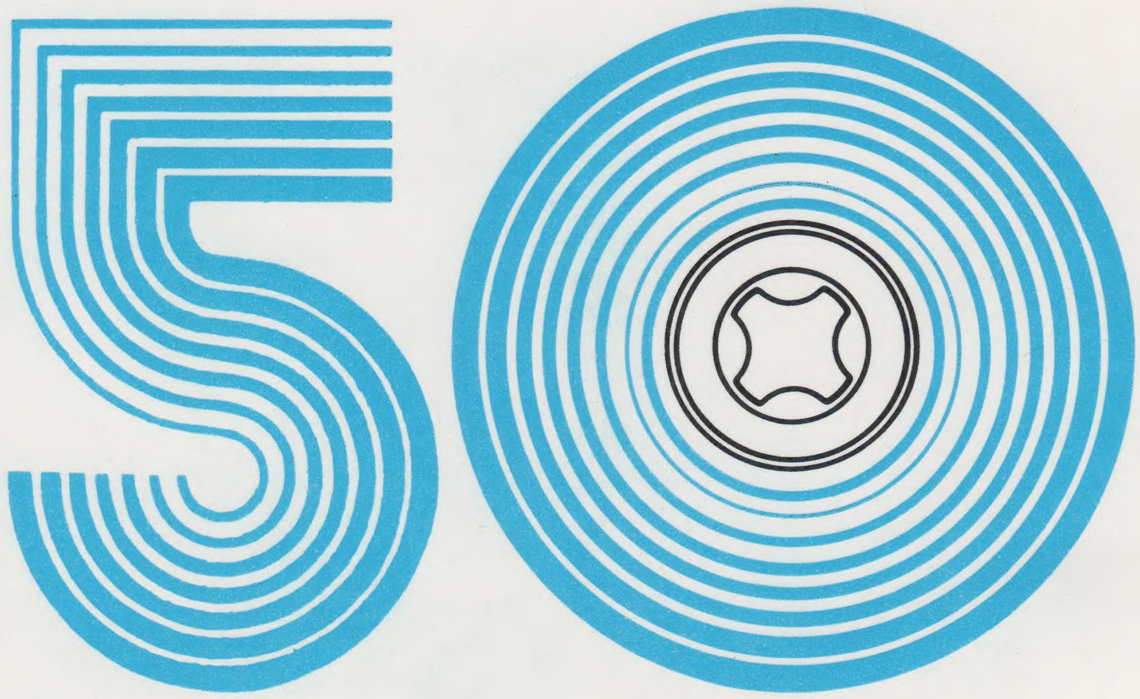

50 ROKOV POVAŽSKÝCH STROJÁRNÍ KLEMENTA GOTTWALDA, n. p., POVAŽSKÁ BYSTRICA

VYDAVATEĽSTVO OSVETA

Pripravil autorský kolektív Považských strojární, fotografie Ing. arch. Leopold Vydra a archív podniku

Zostavil Pavol Počiatek

© Považské strojárne Klementa Gottwalda, n. p., Považská Bystrica 1979

Päťdesiat rokov v histórii nášho podniku predstavuje obdobie naplnené statočnou prácou tisícov ľudí, ktorí s podnikom rástli, prežívali s ním neraz neľahké chvíle, tešili sa z jeho úspechov a rozmachu, o akom sa jeho zakladateľom nemohlo ani len snívať.

Založenie závodu prinieslo pre ľud vtedy veľmi chudobnej oblasti Slovenska nielen prácu a chlieb, ale znamenalo aj rozšírenie počtu robotníctva, ktoré sa stalo nositeľom revolučných myšlienok. Revolučné tradície vznikali už za prvej republiky, sformovali sa bojom proti fašizmu a rozvíjali sa budovateľským úsilím i všestrannou pracovnou obetavosťou zamestnancov pri budovaní vlastného podniku, ale i pri industrializácii Slovenska.

Spolu s revolučnosťou, politickou uvedomelosťou a angažovanosťou rástla i odborná úroveň, stmelenosť a schopnosť kolektívu prijímať nové, na kvalifikáciu a riadenie náročnejšie úlohy, potrebné pri budovaní našej socialistickej spoločnosti. Táto devíza sa stala základom prijímania nových, náročnejších výrobných programov pre potreby národného hospodárstva.

Na ich zabezpečenie rozvinul pracovný kolektív širokú iniciatívu v záväzkovom hnutí, v súťažiach o titul BSP a aktívnu činnosť v zlepšovateľskom a vynálezcovskom hnutí.

Výsledkom tejto iniciatívy je nielen skutočnosť, že podnik plní a prekračuje stále sa zvyšujúce úlohy plánu, ale aj rast schopných, odborne a politicky vyspelých pracovníkov a funkcionárov, ktorí všestrannou angažovanosťou potvrdzujú, že podnik plní aj funkciu školy socializmu a komunizmu.

Plnenie úloh v podniku sa dosahuje vďaka prezieravému vedeniu straníckej organizácie, v úzkej spolupráci hospodárskeho vedenia, s odborovou a mládežníckou organizáciou i s ostatnými spoločenskými organizáciami.

Podnik má významný podiel na zvyšovaní životnej úrovne nielen obyvateľov mesta Považská Bystrica, ale aj širšieho okolia. Dôkazom toho je vysoká kultúra bývania, starostlivosť o sociálno-zdravotné podmienky a možnosti kultúrneho i športového vyžitia.

Uvedomujeme si, že všetky tieto úspechy sme mohli dosiahnuť len vďaka nášmu spojenectvu a trvalej spolupráci s krajinami socialistického tábora, najmä so Sovietskym zväzom – záštitou svetového mieru.

Pri príležitosti osláv polstoročnice založenia podniku hodnotíme s hrdosťou dobré výsledky dosiahnuté v uplynulom období. Zároveň hľadíme už dopredu a pripravujeme sa na plnenie nových, oveľa náročnejších úloh, uložených podniku uznesením Predsedníctva vlády ČSSR č. 63/73.

Sme presvedčení, že aktívnou účasťou celého pracovného kolektívu a s pomocou vyšších politických a hospodárskych orgánov stanovené úlohy čestne splníme.

Vyslovujeme poďakovanie všetkým bývalým i súčasným pracovníkom podniku za prácu, ktorú v prospech podniku vykonali i vykonávajú, za činnosť v politickej, odborovej a mládežníckej organizácii a v ostatných spoločenských organizáciách, ktorou pre náš podnik vydobyli dnešné významné postavenie. Zároveň ďakujeme za účinnú pomoc vyšším politickým a hospodárskym orgánom, dodávateľským a spolupracujúcim podnikom, organizáciám, ústavom a inštitúciám.

Ubezpečujeme v mene celého pracovného kolektívu, že i v nasledujúcich rokoch bude naším cieľom pracovať v prospech ďalšieho rozvoja našej socialistickej spoločnosti.

Vojtech Meluch	*Ing. Dušan Zajac*	*Jozef Pauer*	*Vladimír Piecka*
predseda CZV KSS	podnikový riaditeľ	predseda ZV ROH	predseda CZV SZM

1. Pohľad na národný podnik Považské strojárne
2. Administratívna budova podniku

VZNIK A VÝVOJ POVAŽSKÝCH STROJÁRNÍ KLEMENTA GOTTWALDA, n. p., POVAŽSKÁ BYSTRICA

Považská Bystrica, ležiaca na strednom toku Váhu neďaleko moravsko-slovenských hraníc, bola pred rokom 1929 so svojimi 3000 obyvateľmi bezvýznamnou obcou. Okrem krásnej prírody na okolí a azda výhodnej polohy na hlavnej železničnej trati nemali sa jej obyvatelia čím popýšiť.

Dnes je z nej moderné socialistické mesto, v ktorom dominuje jeden z najväčších a najznámejších podnikov celej ČSSR.

Pri zrode závodu zohrali úlohu najmä tieto okolnosti: Muničná továreň firmy Roth v Bratislave potrebovala zo strategických dôvodov preložiť svoju výrobu do vnútrozemia a brnenská Zbrojovka chcela doplniť svoj výrobný program výrobou pechotnej munície. Zakúpením troch štvrtín akcií firmy Roth roku 1928 prešla do majetku Zbrojovky celá majorita firmy Roth, roku 1931 aj zvyšok akcií a roku 1935 sa uskutočnila fúzia muničky so Zbrojovkou. Vznikol jediný závod – Československá zbrojovka, účastinná spoločnosť, Brno, závod v Považskej Bystrici, označený neskoršie ako závod II. Prvý výkop na stavbe vykonali 24. júna a základný kameň slávnostne položili 7. júla 1929.

V prvom roku výstavby (1929) sa začala stavať správna budova a budova dnešnej valcovne, v ktorej boli umiestené tri prevádzky – valcovňa, lisovňa a zlieváreň. Začali sa súčasne robiť aj terénne úpravy a stavať cesta do závodu, železničná vlečka, generátorová stanica a fabrické komíny. Celková rozloha pozemkov závodu roku 1929 bola 300 000 m^2, z čoho sa v tom roku zastavalo 11 500 m^2.

Roku 1930 sa začala stavať kotolňa, strojárska hala, spínacia stanica a laboratórium. Realizovali sa i stavby vodojemu, čerpacej stanice I, vodovodu, kanalizácie a skladu materiálu. Tento stavebný program bol v priebehu rokov 1930–1931 postupne dokončený a roku 1931 sa dala do prevádzky najprv valcovňa spolu so zlievárňou a lisovňou a svojmu účelu začali slúžiť aj ostatné budovy a zariadenia rozostavané v rokoch 1929–1930.

Roku 1931 sa začala stavať „kapslovka", ktorá sa dala do prevádzky v nasledujúcom roku (1932), čo bol začiatok II. etapy budovania závodu.

V rokoch 1933–1934 sa postavili objekty zlievárne a závodných garáží.

V rokoch 1934–1935 sa stavali muničné oddelenia a objekty na výrobu pechotných zbraní. Budovali sa ďalšie sklady a pomocné objekty a začala sa i stavba objektu 07 – nárađovne a strojového oddelenia. Tieto objekty sa dali postupne do prevádzky v rokoch 1935–1937.

V rokoch 1936–1937 sa rozšírila hutná výroba o stavbu lisovne, postavila sa stoláreň, kaliareň, kováčňa, kotolňa a elektrocentrála.

S rastúcou výstavbou bolo potrebné prikupovať pozemky, a tak roku 1935 mal závod už 950 000 m^2 pozemkov so zastavanou plochou 69 000 m^2.

S rozširujúcou sa výstavbou závodu stávala sa čoraz väčšmi aktuálnou výstavba bytov, kultúrnych a sociálnych zariadení. Mesto samo nemohlo poskytnúť dostatok bytov, preto sa roku 1931 zriadilo bytové družstvo z radov zamestnancov. Roku 1935 však výstavbu prevzal závod.

Prvými obytnými objektmi boli tzv. „rafandy", postavené roku 1939 v blízkosti závodu. Roku 1936 sa postavila ošetrovňa a koncom roku sa dal do prevádzky Spoločenský dom s reštauráciou na stravovanie zamestnancov, divadlom pre 500 divákov a 27 hotelovými izbami s kúpeľňami.

Závod sa priamo angažoval na riešení školských problémov a v rokoch 1935–1937 sa zaslúžil o postavenie ľudovej školy vo vlastnej réžii. Roku 1938 sa začalo s pomocou závodu vyučovať na priemyselnej škole strojníckej, v tom čase druhej na Slovensku, ktorá vychovala mnohých odborníkov nielen pre Považské strojárne, ale i pre iné podniky, školy a inštitúcie.

Závod pridelil roku 1933 zamestnancom pozemok na vybudovanie ihriska na mieste

terajšej lisovne, čo znamenalo začiatok rozvoja telovýchovy.

V rokoch 1937–1938 sa dal do prevádzky objekt 25 na rozšírenie výroby delostreleckých nábojníc. V tom čase sa však už nad Európou sťahovali mračná druhej svetovej vojny. Po okupácii českých krajín obsadilo nemecké vojsko 23. marca 1939 závod, ktorý tak ako celá Zbrojovka bol zaradený do koncernu Hermann Göring Werke. Bolo paradoxom, že závod budovaný na obranu vlastnej krajiny bol nútený dodávať svoje výrobky hitlerovskému Nemecku.

Ku koncu vojny dochádzalo k ojedinelým leteckým náletom, ktoré však nespôsobili väčšie škody. Budovy ostali v jadre neporušené, vojnové škody spôsobené najmä odsunom strojov a zariadení však aj tak boli odhadnuté na takmer 450 miliónov korún.

Oslobodenie roku 1945 prinieslo významnú zmenu. Závod bol 27. októbra 1945 znárodnený. K 1. januáru 1946 boli do podniku prevedené majetkové podstaty niektorých znárodnených podnikov v Starej Turej, Myjave a Prahe.

Najvýznamnejšou zmenou v živote závodu bolo však vytvorenie samostatného podniku. Bol zriadený zakladacou listinou Ministerstva priemyslu č. j. IV/4-158307/47 a jej dodatkom z 29. decembra 1947 č. j. NP/I-355021/1947 a dostal oficiálny názov Považské strojárne, národný podnik, so sídlom v Považskej Bystrici.

V nasledujúcich rokoch, najmä roku 1948, boli do nového národného podniku Považských strojární začlenené viaceré znárodnené podniky v Čechách a na Slovensku a pridelené skonfiškované podniky Görtz a továreň na kovové hadice v Bratislave.

K 1. januáru 1950 boli všetky tieto závody odčlenené a závod v Považskej Bystrici sa stal samostatným podnikom, bez pobočných závodov.

V dňoch 21. a 22. novembra 1948 z príležitosti narodenín prvého robotníckeho prezidenta Československej republiky dostal podnik čestné pomenovanie „Závod Klementa Gottwalda".

V rámci reorganizácie priemyslu bola 1. apríla 1958 z národných podnikov Považské strojárne a Vihorlat Snina, ku ktorému bol pričlenený 1. januára 1959 závod Praha-Holešovice, vytvorená VHJ, v ktorej Považské strojárne boli vedúcim nadriadeným podnikom.

Významným dátumom pre podnik bol 1. júl 1965, keď vznikli Závody na výrobu ložísk organizované formou trustu podnikov na čele s generálnym riaditeľstvom so sídlom v Považskej Bystrici. Týmto rozhodnutím stratili Považské strojárne charakter VHJ, s čím súviselo aj odčlenenie závodu Bratislava-Petržalka. Na novozriadené generálne riaditeľstvo ZVL odišlo pracovať 102 zamestnancov podniku.

Rozmach podniku nastal najmä po oslobodení. Roku 1946 sa dala do definitívnej prevádzky na objekte 79 drôtovňa, ktorá bola síce postavená už na začiatku vojny, ale slúžila závodu v Dubnici.

Roku 1947 bola v zlievárni farebných a ľahkých kovov postavená IV. hala na plynulé liatie a začala sa výroba elektroliatiny.

Roku 1950 sa rozšírila lisovňa prístavbou ďalších polí a roku 1958 sa dobudoval nový veľký objekt 68 a odlúčená výrobňa tenkostenných trubičiek Ni, FeNi AlMg v Hornej Maríkovej.

Okrem toho v dôsledku zmien výrobného programu vznikli ďalšie stavby a prístavby k jestvujúcim objektom. Vystavali sa nové vozovky a chodníky a rozšírila sa základná sieť vlečky o nové vetvy.

Roku 1953 sa dalo do používania nové odborné učilište s dobre vybavenými dielňami a učebňami, dvoma internátmi pre učňov, spoločenskými miestnosťami, samostatnou kuchyňou a jedálňou a veľkou telocvičňou. Tým sa podstatne zlepšili podmienky učňov, ktorí do tých čias bývali v provizórnych drevených barakoch.

Veľký ekonomický význam malo zavedenie zemného plynu do podniku roku 1958.

O rozšírení a výstavbe podniku svedčí aj skutočnosť, že roku 1955 mal celkovú rozlohu pozemkov 3,3 km^2, z čoho bolo zastavaných 208 164 m^2 plochy.

V rokoch tretej päťročnice v podniku prebiehala ďalšia rozsiahla investičná výstavba výrobných objektov, spojená s rekonštrukciou dopravnej a kanalizačnej siete a rozširovaním vlečkového systému podniku a skladového hospodárstva. Roku 1962 sa vybudovala nová tepláreň s celkovým výkonom 100 t pary za hodinu, ktorej súčasťou je generátor s výkonom 6 MW elektrickej energie, ktorá sčasti zásobovala podnik elektrickým prúdom. Časťou tepelnej energie sa vykurovalo aj blízke sídlisko. Postavil sa aj nový objekt na generálne opravy. Pre hutnú výrobu však bolo najvýznamnejšie rozsiahle rozšírenie lisovne v náklade viac ako 80 miliónov Kčs.

V štvrtej päťročnici podnik rozvinul ďalšiu investičnú výstavbu, v ktorej bola roku 1966 dokončená výstavba hlbokoťažnej výroby rozšírením objektov 24 a 25 a odovzdaním samostatnej haly na výrobu vlnovcov.

Roku 1967 sa dokončila výrobná hala na výrobu veľkorozmerových ložísk, v rokoch 1967 a 1968 boli odovzdané do užívania dve budovy novej učňovskej školy s 28 učebňami.

V rokoch 1968 a 1969 sa skončila výstavba vývojového strediska športových motocyklov, umiesteného do tých čias v nevyhovujúcich priestoroch. V rámci osláv 40. výročia podniku 6. septembra 1969 bol otvorený reprezentačný Dom kultúry ROH.

Roku 1970 sa dokončila II. etapa výstavby pridruženého závodu v Rajci a vybudoval sa sklad olejov s vlečkou a ďalšie sociálne, kultúrne, zdravotné, rekreačné a športové zariadenia.

Významným prínosom pre podnik bolo dokončenie výškovej budovy VVZ roku 1971 a otvorenie výpočtového strediska USIP KOS so samočinným počítačom TESLA 200.

Roku 1972 bola otvorená opravovňa motocyklov s predajom náhradných dielov, ďalej rozšírená tepláreň a roku 1973 sa dobudovala hala na sústredenie výroby ložísk. Roku 1974 bola dokončená nákladom vyše 115 miliónov Kčs nová oblastná náradovňa a zároveň sa skončila I. etapa výstavby závodu Kolárovo, kde sa začala výroba náhradných dielov na motocykle a roku 1977 montáž mopedov Babetta.

O veľkosti výstavby a rozširovaní podniku v rokoch 1966–1973 svedčí suma 688,5 miliónov Kčs investičných nákladov a takmer 110 miliónov Kčs na bytovú výstavbu.

Z hľadiska investičnej výstavby (a samozrejme aj perspektívy ďalšieho rozvoja výrobných programov) mal pre podnik mimoriadny význam dôležitý dokument – uznesenie Predsedníctva vlády ČSSR č. 63/73, v rámci ktorého bolo schválených 18 stavieb, z toho 7 stavieb sa začalo stavať v rokoch 1974–1978. Na základe tohto dokumentu sa začala roku 1974 I. etapa výstavby ďalšej haly pre veľkorozmerové ložiská, ktorá bola dokončená roku 1978. Roku 1975 sa začala I. etapa výstavby prevodoviek, vrátane kováčne a zápustkových výkovkov. V tom istom roku sa začal stavať aj ústredný sklad materiálu, ktorý bude dokončený roku 1979. V priebehu šiestej päťročnice sa na výstavbu a rekonštrukciu podniku preinvestuje 1,5 miliardy Kčs.

3. Slávnostné položenie základného kameňa

4. Začiatok výstavby závodu

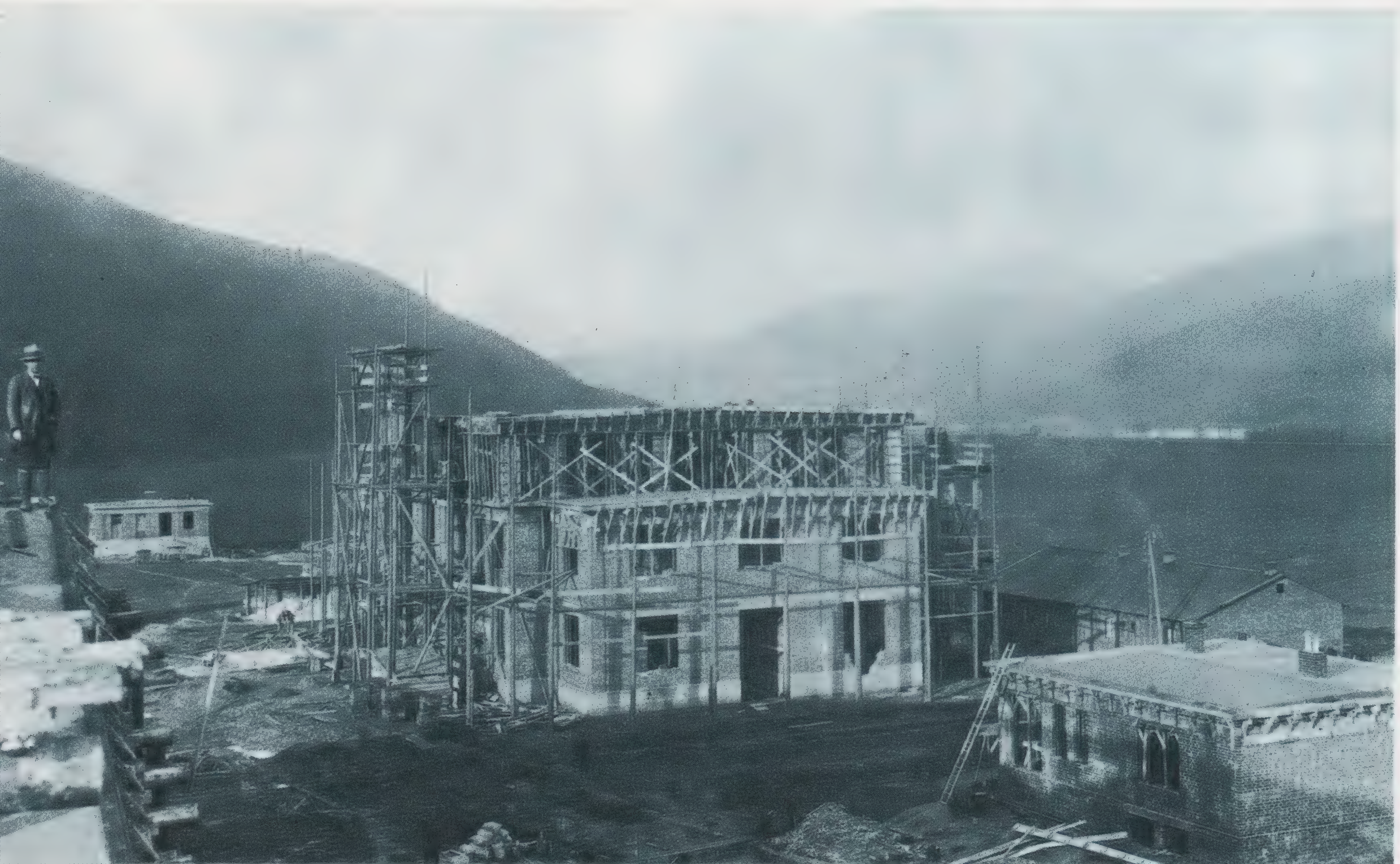

5. Stavba cesty a železničnej vlečky
6. Výstavba prvých bytoviek závodu
7. Nová budova náraďovne
8. Výpočtové stredisko
9. Výstavba ústredného skladu materiálu

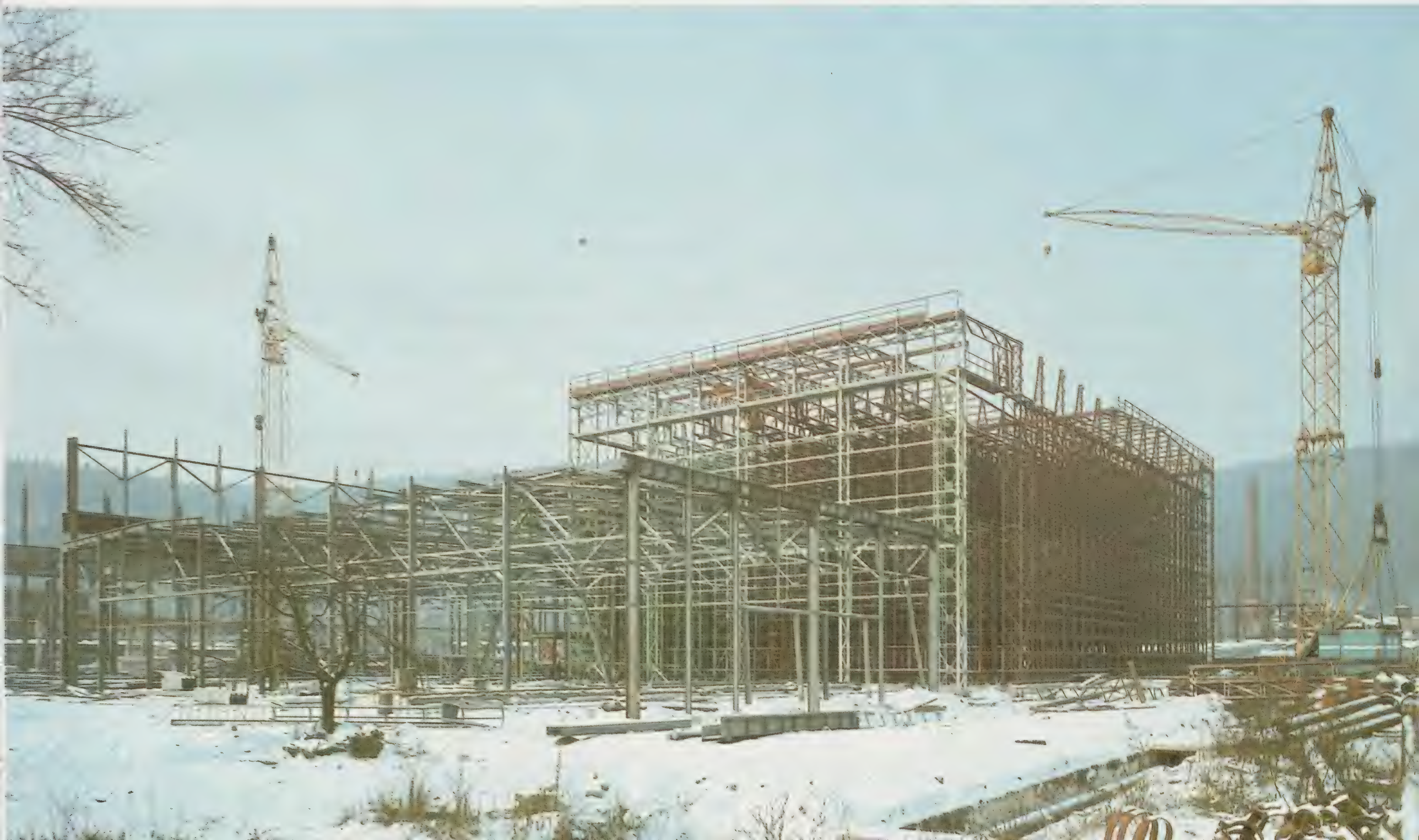

VÝROBA

Výroba závodu od roku 1931 do roku 1938 vyplývala z jeho poslania ako zbrojného závodu. Aby výroba munície bola sebestačná už od hutných polotovarov, vybudovala sa so značným nákladom hutná prevádzka, ktorá sa doplnila o spracovanie ľahkých kovov a ich zliatin. Zaviedla sa aj výroba munície, ktorej začiatky boli ešte v bratislavskom závode.

Roku 1936 zamestnával závod asi 3500 robotníkov a 240 technikov a úradníkov. V rokoch 1941–1945 sa v závode vyrábali pechotné zbrane. Dva mesiace po skončení vojny, začiatkom júla 1945, bolo v závode zamestnaných asi 1800 ľudí. Hlavným problémom bola doprava, pretože dôležité mosty a trate v blízkom okolí boli zničené alebo veľmi poškodené. Chýbali aj najpotrebnejšie potraviny.

Najväčším povojnovým problémom bola nevyjasnenosť výrobných programov. Výrobu brzdil nedostatok materiálu a strojového zariadenia. V októbri 1945 pracovali hutné prevádzky s priemernou 65 % kapacitou. Na hlbokoťažnej výrobe sa vyrábali 25-litrové mliekárenské kanvy, mosadzné a medené nádoby. V mechanickej výrobe sa vyrábali kolobežky, súčiastky na bicykle, vzduchovky a guľovnice. Stolárеň vyrábala nábytok a iné zariadenie pre závod, bubny na troleje pre lisovňu a drôtovňu. Kováčňa a režijná dielňa pracovali na udržiavacích prácach v závode, vyrábali medené kyvety na sódovú vodu a jej zamestnanci pomáhali pri obnove zničených mostov v Milochove.

Už koncom roku 1945 a roku 1946 sa v podniku začal vyjasňovať výrobný program, výrazne orientovaný na mierovú výrobu. Začali sa vyrábať dva nové výrobky, a to chladničky Manet s obsahom 150 litrov (ich výroba sa v rámci industrializácie Slovenska roku 1950 premiestila do Zlatých Moraviec) a motocykle Manet 90 ccm (od roku 1947 do roku 1951). Chladničiek sa vyrobilo 32 704 kusov a motocyklov 37 630 kusov.

Roku 1950 pracovalo v podniku už viac ako 7000 zamestnancov a objem výroby tovaru dosiahol 680 miliónov Kčs.

Roky 1953 a 1954 boli rokmi ďalších politických a hospodárskych víťazstiev krajín tábora socializmu. Úspechy národného hospodárstva našej krajiny umožnili, že celé strojárstvo mohlo začať základnú prestavbu, vyčisťovanie programov a ustaľovanie výrobných profilov jednotlivých národných podnikov.

Z jestvujúcich výrobných programov zostávala trvalá perspektíva len vo výrobe hutných polotovarov.

Po dlhotrvajúcich rokovaniach, politických a ekonomických úvahách a s prihliadnutím na projekčný charakter výrobných plôch, ktoré boli k dispozícii, i pomerne vysokú odbornú úroveň pracovníkov, ustálil sa výrobný profil podniku v rokoch 1953–1954 na ďalšom budovaní a rozvoji týchto základných odborov:

a) výroba jednostopových motorových vozidiel,
b) výroba valivých ložísk,
c) výroba obrábacích strojov,
d) výroba hutných polotovarov,
e) mechanická výroba.

Úmerne k potrebám týchto výrobných odborov formovala a prispôsobovala sa aj pomocná výroba, najmä náradovňa, generálne opravy strojov, údržba technického zariadenia a ostatné pomocné a údržbárske dielne.

Tomuto vývoju sa prispôsoboval a formoval aj hospodársky a technický aparát podniku.

Vzostupný trend výroby a zamestnanosti v podniku dokumentujú tieto údaje:

	1950	1955	1960	1965	1970	1975
Počet zamestnancov	7 000	8 478	10 175	11 100	10 971	11 587
Objem výroby v miliónoch Kčs	680	758	1856	2157	2880	3257

10. Vojnou zničený most cez Váh v Považskej Bystrici

11. Obnova vojnou zničených železničných mostov pri Milochove

12. 150-litrová chladnička MANET
13. Motocykle Manet pripravené na expedíciu

REVOLUČNÉ TRADÍCIE

Považská Bystrica so svojím okolím bola pred prvou svetovou vojnou jednou z najchudobnejších oblastí Slovenska. Väčšinu pracovných príležitostí poskytovali veľkostatky a okrem niekoľko menších sklární v Lednických Rovniach a v Zliechove-Gápli, cementárne v Ladcoch a Syenitky v Púchove neboli tu väčšie továrne. V rokoch 1920–1928 bolo v okrese 2192 menších živnostenských závodov a dielní so 6736 robotníkmi, z toho len 7 závodov s počtom nad 100 zamestnancov.

Za takýchto okolností nachádzalo robotnícke hnutie podporu v organizovaných bunkách, krúžkoch a organizáciách komunistickej strany. Prvé organizácie komunistickej strany v okrese vznikli v Ladcoch a v Bolešove. Roku 1926 bola MO KSČ založená aj v Považskej Bystrici a postupne sa zakladali aj ďalšie v okolitých dedinách.

Pred založením závodu v Považskej Bystrici podnikatelia zrejme neodhadli dobre situáciu, keď hľadali miesto, kde ľud ešte nie je „naočkovaný komunizmom". Veď v Považskej Bystrici už existovala miestna organizácia KSČ, komunisti rozširovali stranícku tlač i letáky a navštevovali okolité dediny, kde na tajných schôdzach vysvetľovali program strany a príčiny nezamestnanosti. Postupne pribúdali ďalší členovia, okrem iných najmä Ladislav Lečko, ktorý po prechode KSČ do ilegality roku 1938 bol poverený vedením organizácie.

Činnosť komunistov v Považskej Bystrici mala priamy vplyv na rozvoj revolučného hnutia v novozaloženom závode. Osobitne významná bola preto, že v prvých štyroch rokoch nebola v závode odborová organizácia. Tá sa založila až roku 1934. Ďalšie odborové organizácie, ktoré sa postupne zakladali, slúžili záujmom politických strán, predovšetkým agrárnej a sociálnodemokratickej strane. Preto v tom čase komunistov do závodu neprijímali.

Po dobudovaní niektorých objektov závodu členovia komunistickej strany v Považskej Bystrici nenápadne prenikali medzi robotníkov závodu. Čoskoro sa dostavil aj prvý úspech ich práce, o čom svedčí skutočnosť, že 110 robotníkov v krízových rokoch odmietlo podpísať nevýhodnú kolektívnu zmluvu a vstúpilo do štrajku.

Postupne vznikali komunistické bunky, ktorých práca sa prejavovala najmä rozširovaním letákov. Dňa 9. októbra 1938 vydal okresný náčelník v Považskej Bystrici výmer o zákaze činnosti KSČ a zhabaní jej majetku v prospech štátu. Koncom októbra 1938 sa zišlo ilegálne Predsedníctvo OV KSČ v Považskej Bystrici a podrobne prerokovalo pokyny o revolučnej činnosti strany v nových podmienkach.

Po zakázaní KSČ prešli aj členovia strany v závode do ilegality. Ich činnosť sa však prejavila niekoľkými štrajkmi, napríklad v nárađovni a na strelnici, vyvesovaním červených zástav k 1. máju a inými akciami. Stále rozširovali letáky medzi robotníkmi v závode, ale aj v meste na železničnej stanici a v blízkosti mesta, a to až do júla 1940, keď bola skupina, ktorá letáky rozširovala, odhalená a 13 súdruhov bolo uväznených, medzi nimi i viacerí zamestnanci závodu.

Činnosť komunistov v protifašistickom odboji v závode vyvrcholila v období SNP. Aj keď sa celé osadenstvo závodu nemohlo zúčastniť na priamych akciách, prejavovalo neskrývane svoje sympatie s národnooslobodzovacím hnutím zvýšenou sabotážnou činnosťou na pracoviskách. Zamestnanci využívali každú príležitosť na aktívnu účasť v odboji, najmä v obciach Prečín, Domaniža, Pružina, Plevník, Považská Teplá, Vrchteplá, Praznov a v ďalších. Tento boj finančne podporovali a partizánskym skupinám v okolí dodávali muníciu i zbrane. Na bojoch v SNP sa zúčastnilo 316 zamestnancov závodu a 41 ich bolo väznených. Mnohí z nich bojovali pod velením významných sovietskych veliteľov, ako boli v okolí Považskej Bystrice major Konstantin Karpovič Popov a major Pavel Zazulov, ktorý tu za našu slobodu položil život.

Najmä komunisti sa zaslúžili o to, že fašisti nemali čas a príležitosť na vážnejšie poškodenie

závodu, a tak sa zachránila napríklad závodná elektráreň, značné množstvo špeciálneho náradia, dôležité stroje i zariadenia.

Oslobodenie mesta Považskej Bystrice Sovietskou armádou 30. apríla 1945 sa stalo medzníkom v ďalšej aktívnej práci komunistov v závode. Spolu s odborármi začali ihneď očistu od kolaborantov a zjavných fašistických živlov, pričom zvádzali politické boje s Demokratickou stranou.

Generálnou skúškou politickej uvedomelosti pracovného kolektívu boli februárové udalosti roku 1948. V týchto historických dňoch celý pracovný kolektív jednotne a demonštratívne prejavil súhlas s politikou ÚV KSČ. Už v týchto udalostiach ukázala svoju silu ozbrojená moc robotníckej triedy – ľudová milícia, ktorá mala v závode pri svojom vzniku dňa 23. februára 1948 200 príslušníkov. Závodná jednotka ĽM okrem úloh v rámci závodu pomáhala pri ochrane dôležitých objektov v celom okrese. Zúčastnila sa na manifestačných zrazoch jednotiek ĽM v lete 1948 v Bratislave, v auguste 1949 vo Zvolene a na ďalších. V marci 1949 zasahovala pri štvaní reakčných živlov a zúčastnila sa aj na likvidácii benderovcov v oblasti oravských lesov.

Za výsledky v bojovej a politickej práci dostala závodná jednotka ĽM štátne vyznamenanie Za zásluhy o výstavbu. Pri februárových udalostiach mala kladný podiel aj odborová organizácia a štvorčlenná delegácia odborárov zo závodu sa zúčastnila na historickom zjazde závodných rád v Prahe vo februári 1948.

Politický vplyv robotníckej triedy v závode sa prejavil aj pri ostatných významných politických udalostiach, najmä pri socializácii dediny. Početné agitačné skupiny zamestnancov podniku sa zaslúžili o to, že socializácia dedín v okrese výrazne postupovala.

Pracovný kolektív podniku nezabúdal ani na plnenie dôležitých vládnych uznesení o nábore do baní. Hneď po oslobodení vyslal podnik dve početné brigády do kladenského a ostravského revíru.

Stovky zväzákov podniku sa zúčastnili na budovaní Trate mládeže, Priehrady mládeže v Nosiciach a na ďalších stavbách mládeže.

Popri budovaní vlastného podniku podstatne prispel k industrializácii Slovenska aj presunom výrobných programov a budovaním výrobných podnikov Calex Zlaté Moravce, Vihorlat Snina, Kinex Bytča, Sklárske stroje Bratislava i pobočných závodov v Rajci a Kolárove. Kádrovo významne pomohol pri budovaní ZVL Kysucké Nové Mesto, TEES Martin, ZSNP Žiar nad Hronom, VSS Košice, ZVL Mokraď, ZVL Bytča, Chirana Stará Turá a Slovenská armatúrka Myjava.

Závodná organizácia KSS sa stala postupne vedúcou silou a pod jej vedením nastal prudký rozvoj podniku. V priebehu dvadsiatich rokov, od roku 1949 do roku 1969, s účinnou pomocou OV KSS a okresných zložiek NF, pod vedením CZV KSS, v úzkej spolupráci hospodárskeho vedenia podniku, ZV ROH, CZV SZM a s pomocou ostatných závodných organizácií NF – ZČSSP, ZPB, Zväzarmu, telovýchovnej jednoty a ďalších – uskutočnili sa veľké premeny v politickom, hospodárskom a kultúrnom živote. Všetky tieto významné premeny sa kladne prejavili v politickej vyspelosti celého pracovného kolektívu, ktorý i v krízovom období rokov 1968–1969 vedel zaujať správny postoj a plnil zverené úlohy, čím jasne dokumentoval svoj postoj k budovaniu socializmu a spojenectvu so Sovietskym zväzom.

Na znak ocenenia tohto postoja navštívila náš podnik roku 1970 delegácia najvyšších straníckych a štátnych predstaviteľov, členovia Predsedníctva ÚV KSČ – generálny tajomník ÚV KSČ dr. Gustáv Husák, predseda federálnej vlády dr. Lubomír Štrougal a predseda vlády SSR dr. Peter Colotka.

Historický XIV. zjazd KSČ zhodnotil zložité obdobie v živote strany a celej našej socialistickej spoločnosti a zároveň vytýčil úlohy, ktoré stranu a všetok náš ľud očakávajú. Potvrdil správnosť ideí marxizmu-leninizmu a platnosť všeobecných princípov výstavby socializmu

v podmienkach našej krajiny. Smelé ciele hospodárskej politiky strany, ktoré smerujú k dynamickému a proporcionálnemu rastu našej ekonomiky, postavili aj pred pracovný kolektív podniku náročné požiadavky. Štruktúra výrobného programu v rámci súčasných výrobných odborov sa podstatne mení a rozvíjajú sa nové výrobné programy.

Závodná organizácia KSS a všetky jej základné organizácie rozpracovali roku 1971 konkrétny postup pri plnení vytýčených záverov XIV. zjazdu KSČ v oblasti ich pôsobenia a s vedomím, že plnenie a aktívne uplatnenie záverov zjazdu v každodennej práci musí byť povinnosťou nielen každého komunistu v podniku, ale že uznesenia zjazdu sú aj vecou všetkých pracovníkov.

Splnenie plánovaných úloh piatej päťročnice v oblasti výroby, odbytu, výstavby, vedecko-výskumnej základne i ďalších ukazovateľov svedčí o tom, že stanovený postup bol správny a reálny.

Rovnako aktívne sa CZV KSS a hospodárske vedenie podniku postavili aj k novému programu, prijatému na XV. zjazde KSČ roku 1976 a z neho vyplývajúcich konkrétnych záverov pre podnik.

Na trvalé dokumentovanie vývoja revolučného uvedomenia pracujúcich i výstavby a rozvoja podniku od jeho založenia sa roku 1973 zriadila Izba revolučných tradícií. Jej dokumentárne fotografie, exponáty a písomné materiály vystihujú i politický význam podniku, ktorý počas 50-ročnej existencie vychoval rad dobrých, politicky i odborne vyspelých pracovníkov, ktorých ochotne uvoľňoval do nových podnikov budovaných v rámci industrializácie Slovenska.

Závodná organizácia KSS, odborová organizácia a ostatné spoločenské organizácie vo svojej práci vždy dôsledne vychádzali a vychádzajú z bohatých skúseností Sovietskeho zväzu pri budovaní socialistickej spoločnosti. Tieto skúsenosti sa získavajú výmenou informácií z oblasti vedy a techniky, spoločným riešením technických problémov i štúdiom našich pracovníkov v ZSSR.

Návštevami našich pracujúcich v ZSSR a sovietskych pracujúcich u nás sa tieto skúsenosti ďalej rozvíjajú a zároveň upevňujú presvedčenie, že len tvorivým uplatňovaním sovietskych skúseností a orientáciou na ZSSR v oblasti politickej i hospodárskej je záruka úspešného napredovania.

Uzatvorenie družby nášho podniku s Chemickým kombinátom v Ščokine, vyznamenaným Radom V. I. Lenina, roku 1973 upevnilo tieto dobre sa rozvíjajúce vzájomné vzťahy.

14. Príchod prvých oslobodzovacích jednotiek roku 1945
15. Tesne po oslobodení na hlavnej vrátnici závodu
16. Pamätná tabuľa založenia MO KSČ v Považskej Bystrici
17. Závodná jednotka ĽM v prvomájovom sprievode roku 1949
18. Predseda vlády ČSR V. Široký na návšteve podniku roku 1948

LEKÁREŇ
ROLNÍCKA VZÁJOMNÁ POKLADNICA

19. Návšteva straníckej a vládnej delegácie v podniku na čele s generálnym tajomníkom ÚV KSČ Gustávom Husákom roku 1970

20. Z rokovania celozávodnej konferencie KSS roku 1978

21. Pri príležitosti zasadnutia ÚRO v Považskej Bystrici navštívil podnik predseda SOR Ladislav Abrahám

22. Návšteva delegácie z družobného okresu Ščokino

23. Sovietsky kozmonaut Nikolajev medzi pracovníkmi podniku

24. Zo slávnostného otvorenia budovy ĽM v podniku

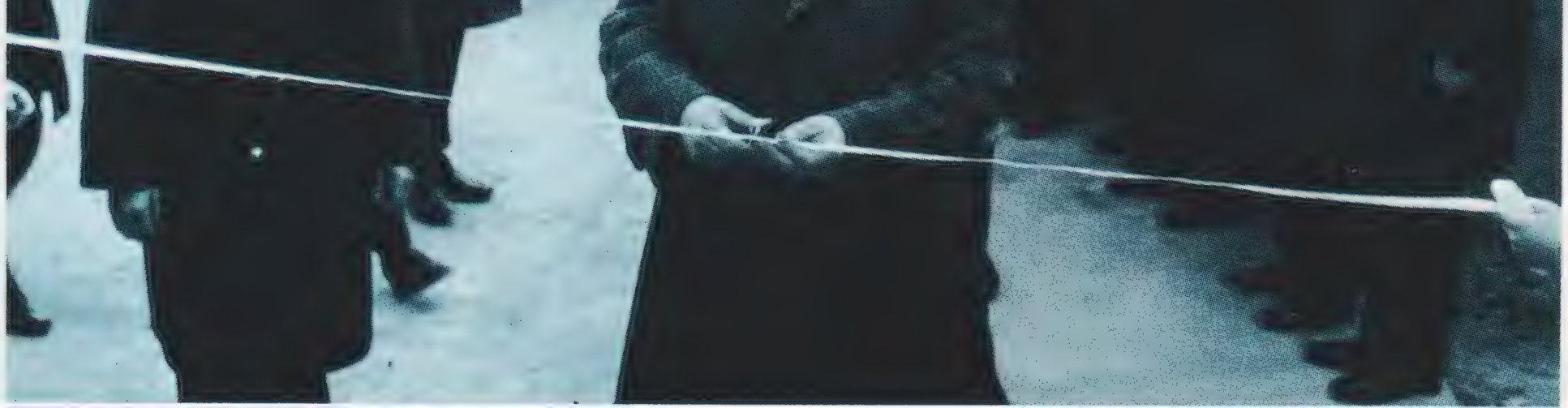

VYZNAMENANIA

25. Štátne vyznamenania podniku

Pracovné úsilie celého kolektívu podniku a jeho účasť na budovaní rozvoja priemyslu na Slovensku bolo ocenené desiatkami štátnych, rezortných a ďalších vyznamenaní:

1. Vyznamenania podniku
   1957 – ZA ZÁSLUHY O VÝSTAVBU
   1959 – RAD PRÁCE
   1969 – RAD REPUBLIKY
   1969 – RAD ČERVENEJ HVIEZDY
2. Vyznamenané kolektívy
   RAD PRÁCE:
   1969 – Kolektív vývoja výrobkov
   1966 – Kolektív OZÚ
   ZA ZÁSLUHY O VÝSTAVBU:
   1959 – Kolektív konštrukcie mechanickej výroby
   1959 – Kolektív vývoja motocyklov
   ZA VYNIKAJÚCU PRÁCU:
   1955 – Závodný klub ROH
   1969 – Kolektív dychovej hudby
3. Vyznamenania jednotlivcov:
   štátne vyznamenania a rady – 84 pracovníkov podniku
   rezortné vyznamenania – 250 pracovníkov podniku
   vyznamenania VHJ – 376 pracovníkov podniku
   vyznamenania podniku – 720 pracovníkov podniku

ROZVOJ PODNIKU A JEHO VÝROBNÝ PROGRAM

Smernice k piatemu päťročnému plánu schválené XIV. zjazdom KSČ predpokladali aj veľký rozvoj strojárskej výroby na Slovensku. V tomto období základné fondy v podniku technicky i fyzicky už zastarávali a vyžadovalo sa vykonať štrukturálne zmeny výroby a zmodernizovať ju.

Návrh realizácie výhľadového riešenia výrobného programu v podniku spracovaný roku 1972, schválený uznesením Predsedníctva vlády ČSSR č. 63/73 z 8. apríla 1973, dáva jasnú perspektívu celému podniku a zabezpečuje rozvoj spoločensky potrebných programov, najmä výroby ložísk, rozšírenie výroby jednoúčelových strojov a zariadení, modernizáciu hutnej výroby a súčasne zakladá výrobu prevodoviek na traktory a cestné stroje.

Pri rozšírení výroby valivých ložísk a zavedení výroby prevodoviek, ktoré sú z hľadiska potrieb národného hospodárstva žiadané, sa v podniku využijú výhody integrácie v rámci RVHP.

Uznesenie 63/73 potvrdilo viacročné úsilie OV KSS, CZV KSS a hospodárskeho vedenia podniku o ďalší rozvoj podniku. Na základe tohto uznesenia sa bude výroba v šiestej päťročnici a v ďalších rokoch rozvíjať v týchto základných odboroch:

a) valivé ložiská,

b) hutné polotovary z farebných kovov,

c) obrábacie stroje, špeciálne a jednoúčelové stroje a zariadenia,

d) prevodovky na traktory unifikovaného radu II a na stavebné a cestné stroje.

e) malokubatúrne motocykle ako sledovaný odbor.

Ďalej sa bude rozvíjať výskumná a vývojová základňa a budú sa budovať energetické a pomocné prevádzky.

Uskutočnenie tohto programu a potreba lepšej operatívnosti riadenia výroby si vyžiadali usporiadať podnik do siedmich základných závodov.

Na odborné riadenie týchto organizačných celkov zvýšila sa metodologická činnosť úsekov (výrobno-technický, úsek rozvoja, úsek pre kádrovú a personálnu prácu, ekonomický úsek, obchodný úsek, úsek riadenia kvality, investičný úsek), ktoré v zmysle svojej odbornej činnosti usmerňujú v závodoch a podniku komplexný systém riadenia.

HUTNÝ ZÁVOD

Tradície hutného závodu sú úzko späté s tradíciami podniku. Hneď po založení podniku boli hutné prevádzky dodávateľom valcovaných polotovarov pre potreby zbrojnej výroby vo vlastnom podniku a ťahané polotovary dodávali iným spotrebiteľom, najmä strojárskym a elektrotechnickým závodom.

Roku 1929, hneď po založení závodu, sa začali stavať zlieváreň, valcovňa, lisovňa a v ďalších rokoch sa budovali nové a rozširovali existujúce výrobné prevádzky.

V rokoch 1936–1937 po vykonaní výskumu a vývoja mal závod prvenstvo v Československu vo výrobe valcovaných a lisovaných polotovarov zo zliatin typu Al CuMg. V tom čase bol v zlievárni vyrobený aj prvý elektrolytický hliník v Československu.

Po roku 1945 sa stal hutný závod Považských strojární zdrojom odborných kádrov pre závody Kovohút, výskumné ústavy kovov, vysoké a odborné školy.

Od roku 1948 nastal ešte väčší rozmach hutnej výroby, rekonštruovalo sa strojné zariadenie, zaviedla sa výroba niklových a FeNi rúrok v odlúčenej prevádzke v Maríkovej a roku 1964 sa v podniku zaviedla výroba plátovaných výparníkov z hliníka pre chladiarenský priemysel. O šesť rokov neskoršie sa začali vyrábať oceľové pásy plátované hliníkovou zliatinou AlSn 20 na výrobu združených tenkostenných klzných ložísk. Roku 1971 sa dala do prevádzky nová hala na výrobu tenkostenných mosadzných rúrok.

Kým do roku 1945 sa vyrábali polotovary prakticky zo všetkých bežných zliatin, mosadzí, bronzov a hliníka, po roku 1945 sa výrobné programy značne zmenili, nastala špecializácia a deľba práce s ostatnými československými podnikmi.

Počas uplynulých 50 rokov sa uskutočnili rozsiahle modernizačné akcie a rekonštrukcie, ktoré v mnohých prípadoch zmenili charakter hutnej výroby. V zlievárni sa zaviedlo dusanie indukčných pecí kyslými hmotami, zvislé polokontinuálne liatie ingotov z hliníka a jeho zliatin a v posledných rokoch zvislé a vodorovné polokontinuálne liatie medi a mosadze.

Vo valcovni bola zdokonalená výroba plátovaných oceľových pásov tombakom a výroba hliníkových výparníkov sa stále prispôsobuje inovácii výrobkov v chladiarenskom priemysle.

V rekonštruovanej lisovni, ktorá patrí k najväčším výrobcom polotovarov neželezných kovov v ČSSR, sa podstatne zvýšila výroba Cu a Ms rúrok. Zavedením ťahania rúrok na bubnových ťahačkách CBV 8 poľskej výroby dostala sa táto prevádzka spolu s indukčnými ohrevmi na modernú úroveň v technológii výroby polotovarov.

V drôtovni sa zmodernizovala výroba dynamopásov na tandemových valcovacích stoliciach.

Pozoruhodné úspechy dosiahol podnik v mechanickej výrobe hutného závodu pri výrobe vlnovcov a termoregulátorov, ktoré sa používajú v automobilovom, leteckom, chemickom, chladiarenskom, stavebnom a rádiotechnickom priemysle, ako aj v jadrovej technike pre vývoj nových výrobkov a zariadení v rôznych výskumných a vývojových ústavoch.

Špecializácia vo výrobe polotovarov z neželezných kovov v ČSSR určuje aj vývoj ich výroby v Považských strojárňach.

Od roku 1972 sa postupne vypúšťajú z programu výroby polotovary z Al a jeho zliatin a v súčasnosti tvoria s výnimkou odliatkov liatych pod tlakom nepodstatnú časť výrobného programu.

Vládne uznesenie č. 63/73 o rozvoji podniku orientuje aj vývoj a výrobu polotovarov z neželezných kovov smerom k zvyšovaniu výroby medených drôtov, ťahaných medených a mosadzných tyčí a rúrok modernou technológiou pri dodržaní vysokých parametrov kvality a produktivity práce.

Pri rozvoji hutnej výroby pomáha podniku významnou mierou ZSSR dodávkami základných surovín.

26. Výrobná hala drôtovne
27. Výroba zvarovacích Ms tyčiniek na stroji Schumag
28. Výroba dynamopásov
29. Lisovanie profilov z farebných kovov

30. Lisovanie rúrok
31. Ťahanie rúrok na bubnovej ťahačke CBV 8
32. Detailný záber vyrobených rúrok
33. Tavenie farebných kovov

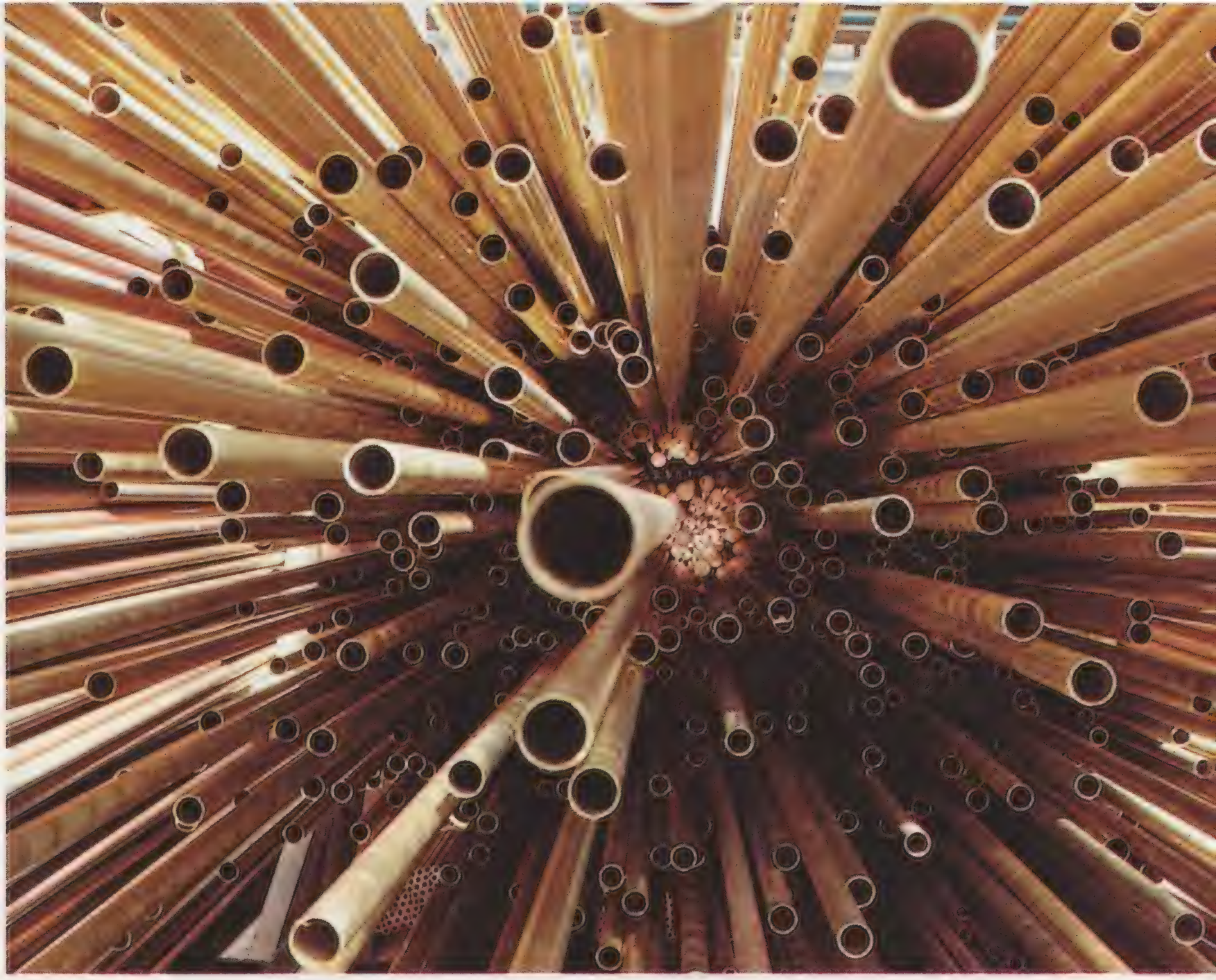

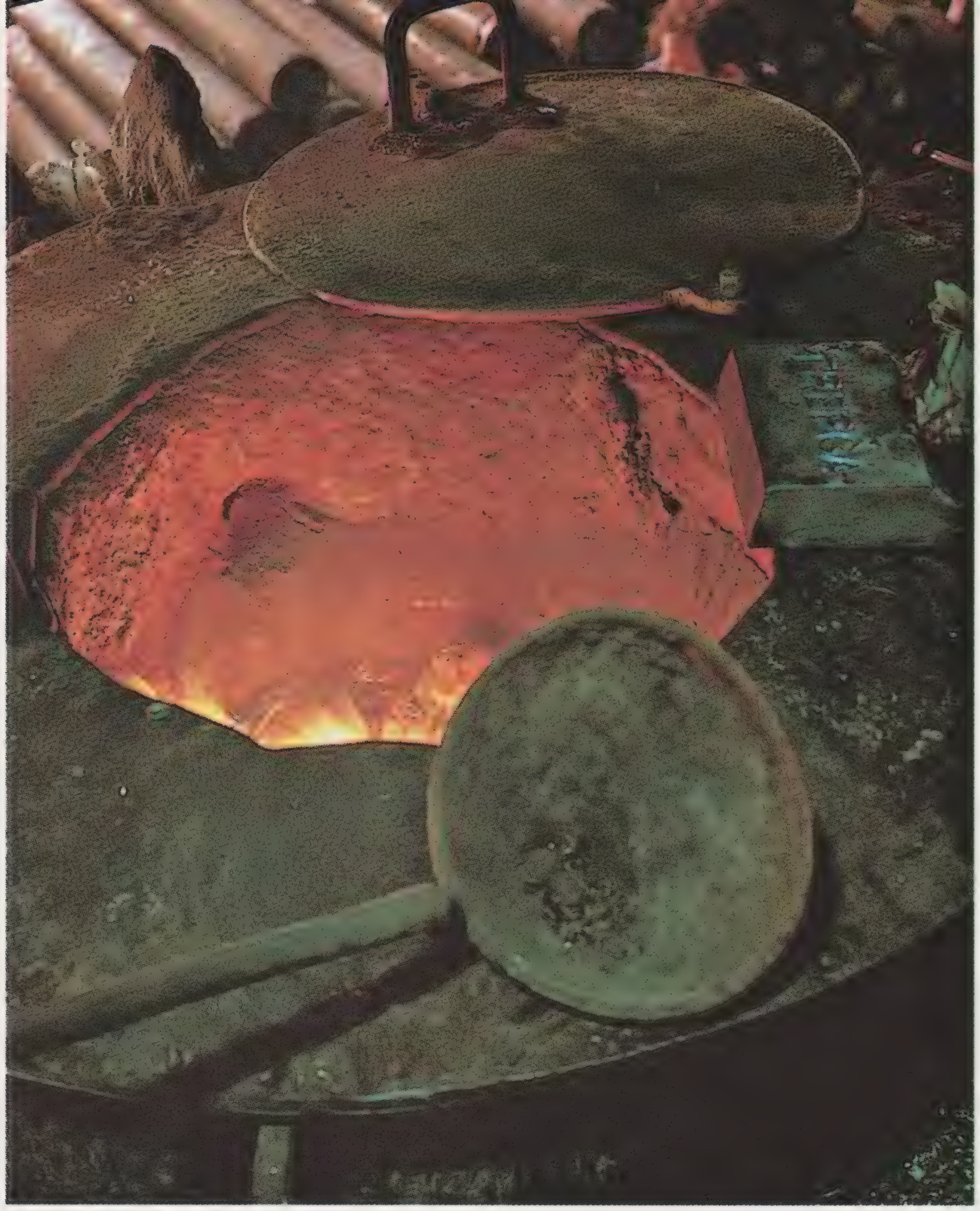

34. Taviaca pec

35. Polokontinuálne liatie

36. Valcovanie pásov
37. Časť sortimentu vyrábaných vlnovcov

STROJOVÝ ZÁVOD

Výroba obrábacích strojov sa začala v podniku roku 1956 prevzatím výroby sústruhov SR 200 a ISO 5 zo závodu TOS Lipník. Z týchto typov sa vyrobilo v podniku spolu 1500 kusov v takej kvalite, že časť z nich sa dobre uplatnila i na zahraničných trhoch. Po dvoch rokoch sa obohatil sortiment obrábacích strojov o vŕtačky V 40 a V 50 (prevzatá časť výroby z národného podniku Vihorlat Snina) a takmer súčasne sa podľa návrhu Výskumného ústavu mechanizácie a automatizácie v Novom Meste nad Váhom začali vyrábať elektroerozívne stroje VJK-2 a mikrodierovačky VJ-03. Napriek tomu, že išlo o novú a náročnú výrobu, pracovníci podniku ju zvládli tak úspešne, že navrhli aj ďalšie zlepšenie týchto strojov.

Tieto typy obrábacích strojov vystriedali roku 1961 sústruhy radu SU 32, SS 32 a SD 32, ktoré vyvinuli v TOS Čelákovice. Sústruhy konštrukčne vyhovovali najmodernejším požiadavkám novej techniky. Za šesť rokov trvania tejto výroby sa vyrobilo 3317 strojov a osvedčili sa v najvyspelejších štátoch sveta.

Výroba rovinných brúsok radu BPH, ktorá vystriedala výrobu sústruhov, bola prevzatá z TOS Hostivař. Boli to brúsky BPH 20 a BPH 20 NA. Na dosahovanie vyšších výkonov plošného brúsenia podnik založil vlastný vývoj a výrobu rovinných brúsok radu BRH. Nová koncepcia zaraďuje tieto stroje do kategórie vysokovýkonných a moderných strojov s parametrami porovnateľnými s výrobkami najlepších svetových výrobcov. Vodorovná rovinná brúska BRH 40 získala roku 1969 na medzinárodnom jesennom veľtrhu v Lipsku zlatú medailu. Ďalší vývoj brúsok radu BRH je zameraný na najpokrokovejšie metódy brúsenia. Stali sa základným, nosným programom závodu a podnik monopolným výrobcom rovinných brúsok v ČSSR.

Začiatkom piatej päťročnice, po zlúčení výroby obrábacích strojov, výroby jednoúčelových strojov a meracej techniky, údržby zariadení, vznikol nový odbor, a to výroba obrábacích strojov a zariadení. Výroba zaznamenala ďalší vzostup v objeme a kvalite. Tovarová výroba vzrástla o 30 %. Začali sa vyrábať jednoúčelové stroje, stroje pre nekonvenčnú technológiu špeciálnych zariadení a poloautomatických liniek, ale vyrobili sa aj celé investičné celky na

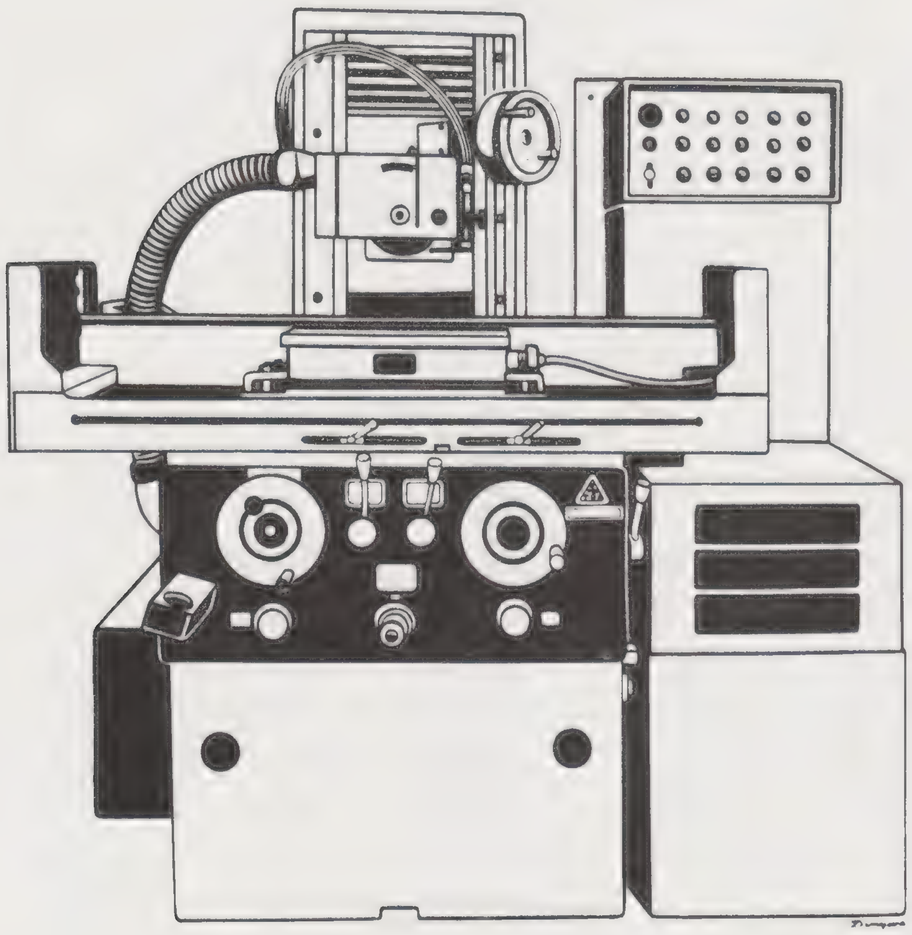

mäkké operácie ložiskových krúžkov pre NDR a BĽR, ako i meraciu techniku určenú pre ložiskový priemysel v socialistických krajinách, najmä v ZSSR.

Výroba obrábacích strojov je jedným z najperspektívnejších odborov podniku. Je veľmi náročná na organizáciu práce a plánovanie výroby. Vyžaduje dlhoročnú skúsenosť celého pracovného kolektívu, širokú technickú a technologickú kapacitu a veľkú presnosť výroby pri vývoji nových strojov a ich zaradení do výroby.

Integrovaný výrobný úsek IVU 200 reprezentuje v súčasnosti jeden z najmodernejších výrobkov v odbore obrábacích strojov v Československu. Jeho výrobou sa Považské strojárne zaradili medzi špičkových výrobcov, ako prvé v ČSSR sa stali výrobcom tohto integrovaného výrobného úseku pre zákazníka. Prevádzkovej spoľahlivosti strojov, kvalite ich vyhotovenia a presnosti sa venuje stála pozornosť. V meracom stredisku podniku sa overujú pracovné výsledky všetkých vyrobených strojov. Podiel ručnej práce pri výrobe obrábacích strojov je stále vysoký a vyžaduje si veľkú remeselnú zručnosť robotníkov v mechanickej dielni i v montáži.

Jednoúčelové a špeciálne stroje sa vyrábajú prevažne pre tuzemských zákazníkov, a to z väčšej časti pre podniky trustu ZVL. Sú zamerané na automatizáciu výrobných a kontrolných operácií pri výrobe valivých ložísk.

Pre ostatné podniky sa riešia špeciálne problémy opracovania dielca v automatickom alebo poloautomatickom pracovnom cykle. Celý rad strojov z výrobného sortimentu, ale najmä vodorovné rovinné brúsky, sa vyvážajú do 50 štátov celého sveta a predstavujú veľmi dôležitý zdroj devízových prostriedkov.

Roku 1979 sa začne stavať nová hala, v ktorej sa od roku 1983 bude môcť zabezpečiť objem výroby strojov podľa požiadaviek trhu, čo súčasné výrobné priestory ešte neumožňujú. V novej hale dôjde k rozsiahlej inovácii strojného parku, ktorý bude vybavený najmodernejšími strojmi z ČSSR i z dovozu. Podstatne sa tým zvýši technická úroveň výroby, zmení sa organizácia práce a zlepší sa pracovné prostredie všetkých pracovníkov závodu.

38. Výroba vodorovných rovinných brúsok radu BPH
39. Montáž elektroerozívneho stroja VJK 5 TR

40. Dokončovanie superfinišovacích strojov KM 85
41. Skrátená sústružnícka linka na mäkké operácie ložiskových krúžkov na MSV Brno

14 A

SINUMERIK
SIEMENS

42. Montáž lapovacích strojov na ložiskové guľôčky BELL 383
43. Dokončovanie automatov na kontrolu povrchu ložiskových valčekov AVIKO V
44. Integrovaný výrobný úsek IVU 200
45. Súčasťou integrovaného výrobného úseku IVU 200 je súradnicový merací stroj IMS 1
46. Vodorovná rovinná brúska BRH 20

LOŽISKOVÝ ZÁVOD

Roku 1948 sa začali vo výrobných halách podniku vyrábať guľkové ložiská. Táto výroba sa postupne presunula do novovybudovaného závodu v Kysuckom Novom Meste.

V ďalších rokoch prichádzajú majstri a inžinieri Považských strojární s iniciatívnym návrhom vyrábať sériove valčekové a špeciálne ložiská pre nákladné automobily.

Tento sortiment bol delimitovaný z podnikov AZNP Mladá Boleslav a Tatra Kopřivnice. Postupne sa sortiment výroby ložísk rozšíril aj o kuželíkové ložiská pre výrobu automobilov. Základný sortiment výroby ložísk v podniku tvorili sériové valčekové ložiská do ∅ 280 mm a sériové kuželíkové ložiská do ∅ 200 mm, vrátane výroby kuželíkov pre vlastnú výrobu i pre ostatné výrobné podniky vyrábajúce kužeľíkové ložiská, ako ZVL Prešov a BS Vlašim.

Dlhoročné odborné skúsenosti, rast kvalifikácie, modernizácia a automatizácia výrobných a kontrolných procesov a široká výskumná a vývojová základňa priniesli také výsledky, že roku 1975 sa začali kuželíkové ložiská vyrábať na kvalitatívne vyššom stupni presnosti vyhotovenia E, ktorý znamenal vyššiu úžitkovú hodnotu ložiska – zvýšenie životnosti a zvýšenie dynamickej únosnosti kuželíkových ložísk až o 40 %. Nadobudnuté skúsenosti, vysoká odborná vyspelosť robotníkov a technických pracovníkov sa prejavili pri zavádzaní výroby veľkorozmerových ložísk od roku 1968, neskôr pri výrobe súdkových ložísk, z ktorých prvé boli vyrobené roku 1975. Tento sortiment ložísk sa prevzal od ZKL Brno.

V súčasnosti zabezpečuje podnik okrem spomínaných ložísk výrobu všetkých veľkorozmerových ložísk valčekových, kuželíkových, jednoradových, viacradových i špeciálnych vyhotovení do ∅ 2200 mm.

Všetky tieto druhy veľkorozmerových a súdkových ložísk sa používajú pri výrobe lokomotív, valcovacích stolíc v teplých a studených valcovniach, na uloženie otočných častí stavebných a cestných strojov, otočných stolov pri obrábacích strojoch a pri celom rade ďalších strojárskych výrobkov a ťažkých mechanizmov.

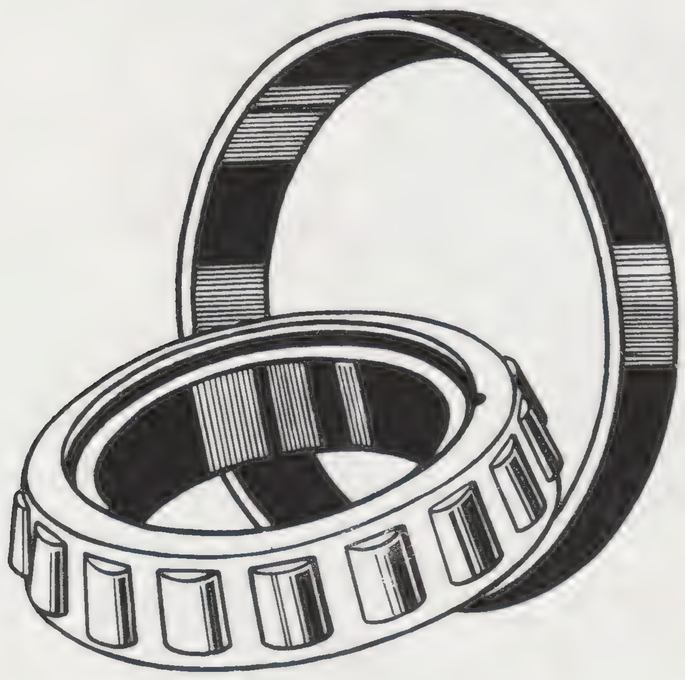

Výroba veľkorozmerových ložísk je svojím spôsobom unikátna a má charakter výroby kusovej a malosériovej. V niektorých špeciálnych prípadoch sa vyrábajú ložiská i na zákazku. Takémuto charakteru výroby zodpovedá aj používaná výrobná technológia. Strojný park tvoria prevažne presné obrábacie stroje univerzálne a stroje numericky riadené s vysokou produktivitou a kvalitou vykonávaných operácií.

V oblasti výroby sériových valčekových a guželíkových ložísk sa vyššia kvalita dosahuje využitím špeciálnych poloautomatických brúsok z NDR, ako aj zavádzaním progresívnych metód v technológii výroby ložísk. Ide najmä o:

– využitie opierkového upínania pri brúsení obežných dráh a otvorov krúžkov,

– priechodové brúsenie čiel krúžkov na strojoch typu DISCUS a BRD,

– lisovanie teliesok s rádiom,

– strojové robenie finišovacích operácií obežných dráh krúžkov.

Podstatný pokrok sa dosiahol pri výrobe východiskového polotovaru, kde sa prešlo na výkovky s nízkymi prídavkami pri výrobkoch vyrábaných metódou vežového kovania a rozvalcovania, čím sa zvýšila produktivita pri sústružení s využitím moderných strojov.

V spolupráci s výskumnými ústavmi ZVL VURAL Žilina a ZVL VUVL Brno sa vo výrobnom procese a kontrole uplatnilo a realizovalo množstvo drobných racionalizačných opatrení a technologických zlepšení.

Dôležitým faktorom pri výrobe ložísk je skúsenosť, zručnosť a vysoká zodpovednosť pracovníkov v mechanických dielňach i pri konečnej kontrole a montáži ložísk. Dlhoročné skúsenosti v tejto výrobe, dodržiavanie technologickej disciplíny, starostlivá medzioperačná a konečná kontrola, vysoká zanietenosť pracovného kolektívu za dosiahnutie najlepších výsledkov sú zárukou plnenia všetkých úloh a vysokej kvality vyrábaných ložísk.

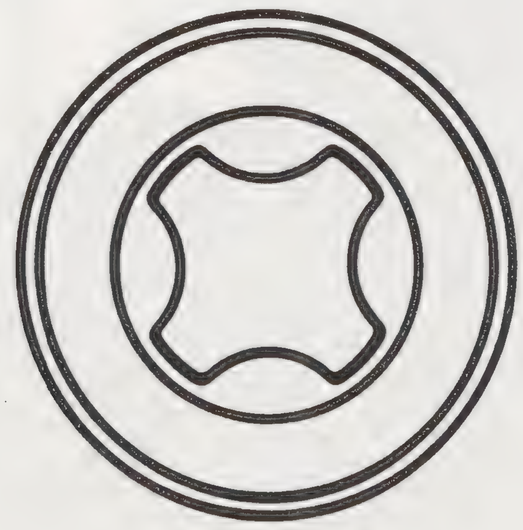

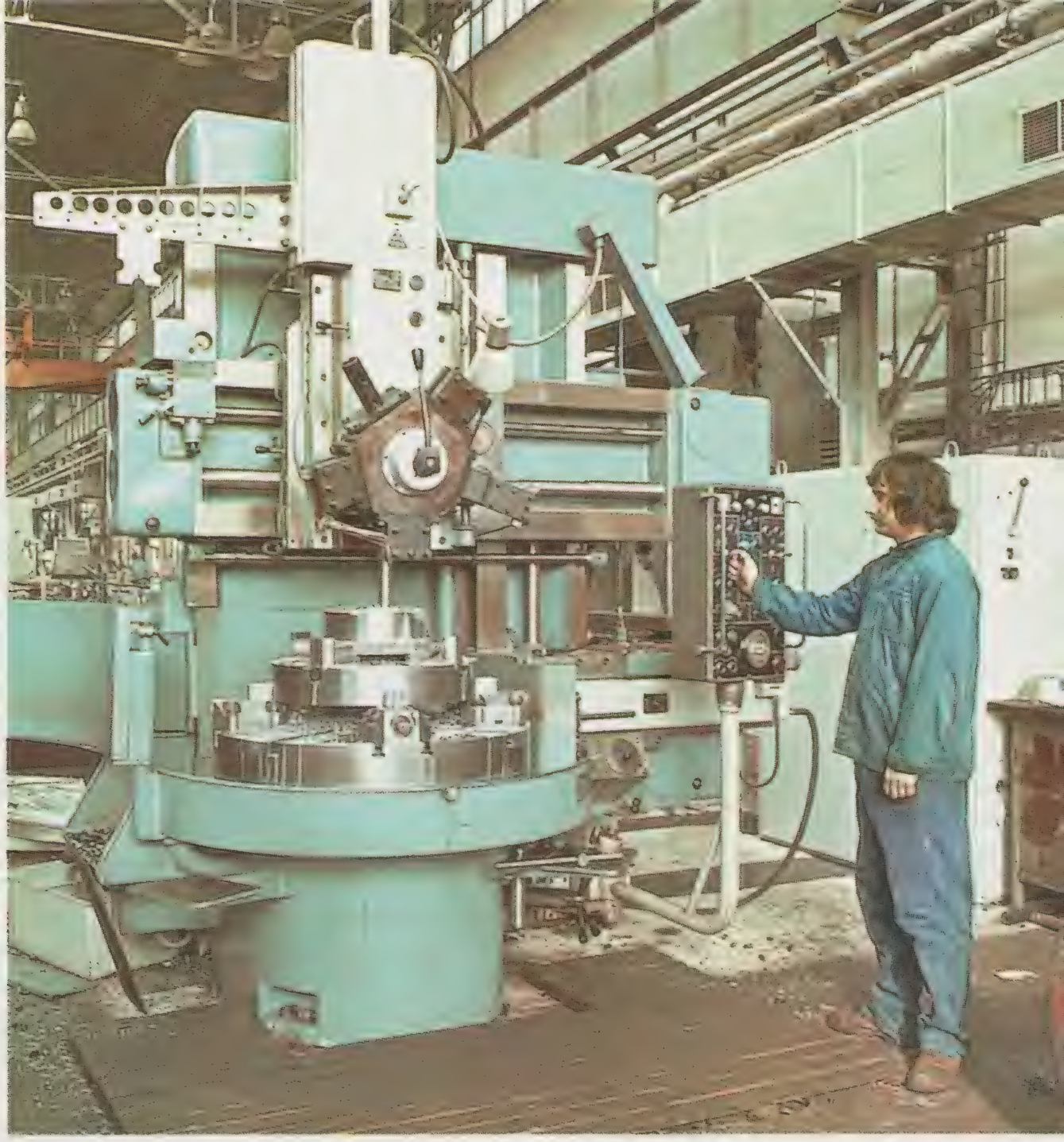

47. Pohľad do výrobnej haly veľkorozmerových ložísk
48. Frézovanie ozubenia
49. Sústruženie otvoru ložiskových krúžkov
50. Časť výrobnej haly ložísk

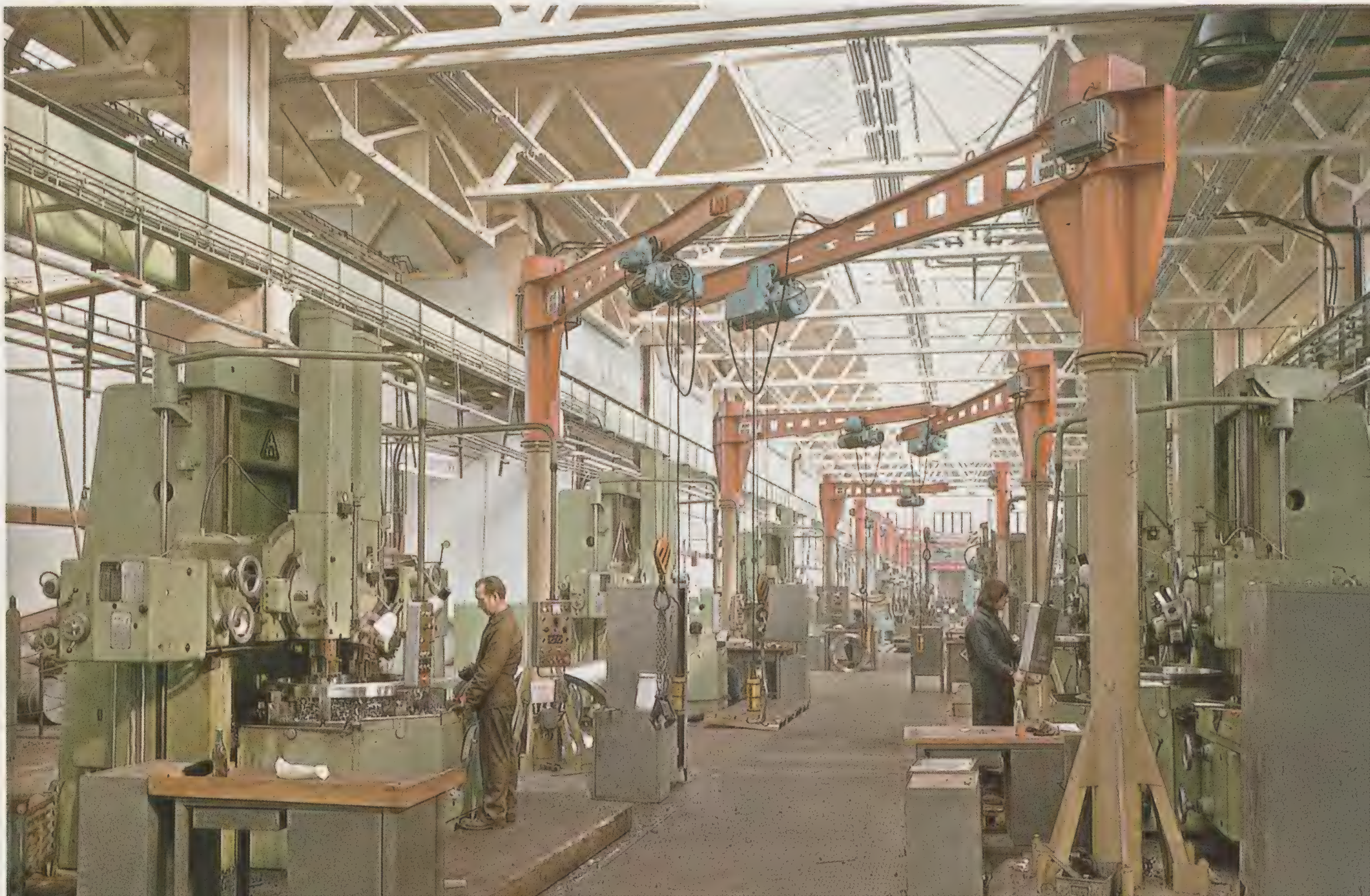

51. Kontrola ložiskových krúžkov
52. Expedícia ložísk

MOTOCYKLOVÝ ZÁVOD

Prvý motocykel so značkou MANET vyšiel z Považských strojární ešte roku 1947. Motocykle MANET dali základ terajšej motocyklovej výrobe.

Roku 1955 sa začal vyrábať populárny motocykel JAWA 50 typ 550, ľudovo nazývaný Pionier, z ktorého sa vyrobilo vyše stotisíc kusov pre domácich a zahraničných spotrebiteľov.

Roku 1958 sa vyvinul dokonalejší motocykel s typovým označením 555, s niekoľkými technickými obmenami. Do roku 1962 opustilo brány podniku 327 000 motocyklov tohto typu.

Súčasne sa roku 1958 začal vyrábať koncepčne nový druh vozidla – skúter MANET S 100 s dynamoštartérom a svetelnými ukazovateľmi smeru, prvýkrát použitými v ČSSR. Postupne sa vyvíjal na dokonalejšie typy S 125 a neskoršie TATRAN 125.

Technický vývoj motocyklov stále pokračoval a držal krok so svetovou technikou. Zvyšovali sa technické parametre a menil sa i ich estetický vzhľad.

Roku 1967 sa výroba skútrov nahradila výrobou stavebnicového radu motocykla JAWA 90 v troch modifikáciách: JAWA 90 CROSS, ROADSTER, TRAIL.

Roku 1969, keď podnik oslavoval 40. výročie svojho založenia, motocyklový závod vyrobil miliónty motocykel. Po skončení výroby motocyklov JAWA 90 sa roku 1972 začali konštrukčné práce a postupne aj výroba mopedu BABETTA.

V súčasnosti sa vyrábajú dva typy maloobsahových motocyklov JAWA 50 typ 220.150 a 223.250 a moped BABETTA typ 207.300.

Motocyklová výroba má charakter sériovej výroby a tomuto charakteru výroby zodpovedá aj použitá výrobná a montážna technológia.

Na výrobu dielcov sa v maximálnej miere používajú stroje s poloautomatickým pracovným cyklom, vybavené v mnohých prípadoch nakladačmi, podávačmi a dopravníkmi.

Pri konštrukcii motocyklov sa v maximálnej miere využívajú tlakové odliatky, ktoré vyžadujú najmenšie mechanické opracovanie. Montáž motocyklov je v značnej miere mechanizovaná, montážny pás, montážne prípravky a pomôcky zjednodušujú vlastnú montáž, znižujú podiel ľudskej namáhavej práce na každom výrobku a zvyšujú produktivitu práce.

Podľa vypracovaných návrhov na zabezpečenie ďalšieho rozvoja podniku začalo sa roku 1967 s výstavbou I. etapy pobočného závodu v Rajci a roku 1969 II. etapy. Celková výstavba v Rajci sa skončila roku 1970 a začali sa vyrábať prvé motory pre mopedy BABETTA.

V perspektívnom pláne budovania a rozširovania výrobných kapacít motocyklového závodu sa roku 1974 vybudoval a dal do prevádzky pobočný závod v Kolárove, ktorý zabezpečuje kompletnú montáž a expedíciu mopedov BABETTA pre tuzemský a zahraničný trh.

Veľká časť z doteraz vyrábaných motocyklov a mopedov jazdí dnes vo vyše 80 krajinách všetkých kontinentov. Motocykle a mopedy tvoria najpodstatnejšiu časť exportu podniku. Medzi najväčších odberateľov patrí PĽR, MĽR, NSR, USA, Uruguaj a mnohé ďalšie krajiny. Moped BABETTA získal roku 1974 cenu NSR GUTE FORM, ktorá sa udeľuje najestetickejšie riešenému výrobku roka.

V jubilejnom roku osláv polstoročnice podniku opustil montážnu linku už dvojmiliónty motocykel.

ОТК

53. Montáž mopedov BABETTA v pobočnom závode Kolárovo
54. Montáž motorov na moped BABETTA v pobočnom závode Rajec
55. Montáž motorov JAWA 50
56. Apretúra skrine motora BABETTA

57. Honovanie valcov motora mopedu BABETTA
58. Mopedy pripravené na expedíciu v závode Kolárovo

59. Skúšanie zmontovaných alternátorov pre motory JAWA 50
60. Motocykle pripravené na expedovanie

61. Výstava Čs. motocykle včera a dnes pri príležitosti Medzinárodnej šesťdňovej motocyklovej súťaže
62. Do práce na motocykloch JAWA 50

OBSLUŽNÝ ZÁVOD

Významné miesto v podniku má obslužný závod, ktorý združuje dôležité pomocné prevádzky (náradovňa, kaliareň, údržba technického zariadenia, generálne opravy a stoláreň).

NÁRAĎOVŇA

Výroba náradia a špeciálnych nástrojov má v podniku dlhoročnú tradíciu a plní v zabezpečovaní výrobných úloh mimoriadne dôležitú úlohu.

Špecifickými výrobkami náradovne sú tvarové formy na výrobu hliníkových odliatkov liatych metódou tlakového liatia, alebo na výrobu výliskov z plastických látok. Ďalej sú to zložité tvarové, postupové lisovacie či ťahové nástroje, používané na výrobu výliskov. Náradovňa vyrába aj meradlá a rezné náradie – nástroje, prípravky a v krátkej budúcnosti ju čaká náročná úloha – výroba zápustiek pre kováčňu.

Okrem náradia pre vlastný podnik vyrába náradovňa náradie pre podniky trustu ZVL, pre ostatné priemyselné podniky ČSSR i na export do Južnej Ameriky, Indie, ZAR, Rumunska, NDR a BĽR.

Výroba zložitých a presných nástrojov si vyžaduje vysokú kvalifikáciu, remeselnú zručnosť a svedomitosť všetkých pracovníkov (najmodernejšie tuzemské a zahraničné obrábacie stroje). Dokonalá a presná technika dáva všetky predpoklady dosiahnuť vysokú kvalitu a najvyššiu možnú presnosť vyrábaných nástrojov a náradia.

KALIAREŇ

Pôvodná kaliareň slúžila na tepelné spracovanie náradia pre športovú muníciu a bola vybavená šiestimi plynovými pecami.

Po oslobodení sa charakter výroby začal orientovať na mierovú výrobu – tepelné spracovanie náradia a foriem na tlakové liatie. Roku 1954 sa v súvislosti s výrobou valčekových a kuželíkových ložísk rozšírili priestory kaliarne. Modernizujú sa aj zariadenia na tepelné spracovanie o linky DEGUSSA a AJCHELÍN, čím sa podstatne zvýšila kvalita tepelného spracovania a zlepšili sa pracovné podmienky obsluhujúceho personálu.

Tepelné spracovanie je dôležitou a náročnou operáciou v strojárskej výrobe, ktorá je rozhodujúca pre životnosť, kvalitu a použitie vyrábaného výrobku.

ÚDRŽBA TECHNICKÉHO ZARIADENIA

Jej poslaním bola údržba závodu s hlavným zameraním na premiesťovanie strojov a vykonávanie drobných kováčskych, klampiarskych a zváračských prác. Roku 1945 táto prevádzka obslužného závodu vyrábala vzduchovky, detské kočíky, školský nábytok, zariadenie pre kyslíkáreň a okrem toho zabezpečovala údržbu celého závodu.

Po roku 1948 vyrábala zariadenia pre potravinársky a mliekárenský priemysel.

Od roku 1965 sa začali vyrábať technické zariadenia pre podniky trustu ZVL. Sú to najmä medzioperačná doprava ložiskových krúžkov v linkách pre ZVL Bytča, ZVL Skalica, ZVL Prešov, ako aj pre NDR a BĽR, okrem toho prototypy zariadenia pre technický rozvoj na medzioperačnú dopravu, podvesné drážky a žeriavy s nosnosťou do 3 ton i rozličné košové prípravky pre hlavné výroby z materiálu Fe i z antikoru.

GENERÁLNE OPRAVY

Významné a osobitné poslanie v rámci podniku má prevádzka generálnych opráv, ktorá bola pôvodne organizačne začlenená v náradovni. Spočiatku robila údržbu hlavných výrob, ako valcovne, drôtovne, zlievárne a neskôr v mechanickej výrobe.

V súvislosti s budovaním závodu vznikli

väčšie požiadavky na opravu strojného zariadenia i na výrobu jednoúčelových strojov, ktoré vyžadoval nový výrobný program. Rozšírením ložiskovej výroby vznikli požiadavky na výrobu podávacích a kontrolných zariadení.

Od roku 1976 generálne opravy začali vyrábať nové baliace, superfinišovacie stroje a sústružnícke linky typu BKA-3A, DSAR-40, DSAR-50, PUVR, SEL 101, DVL-20. Popri výrobe nových strojov robili aj generálne opravy strojov pre podniky ZVL i pre vlastný podnik.

STOLÁREŇ

Stoláreň vyrába rozličné výrobky z dreva potrebné pre podnik.

Do roku 1945 nebol ustálený výrobný program v stolárni a jej výroba sa zameriavala na školský nábytok, bytové zariadenie a údržbárske práce. Po roku 1948 začala vyrábať náročné špeciálne obaly a neskoršie debny a latenie na motocykle, ktoré aj dnes tvoria podstatnú časť výrobného programu. Okrem toho stoláreň zhotovuje rozličné doplnky z dreva pre spoločenské zariadenia.

V modelárskej dielni sa zhotovujú takmer všetky modely pre potreby podniku a makety na kopírovanie zložitých tvarov a nástrojov.

63. Pohľad do výrobnej haly oblastnej náradovne
64. Presné brúsenie súčiastok na stroji WOUMARD

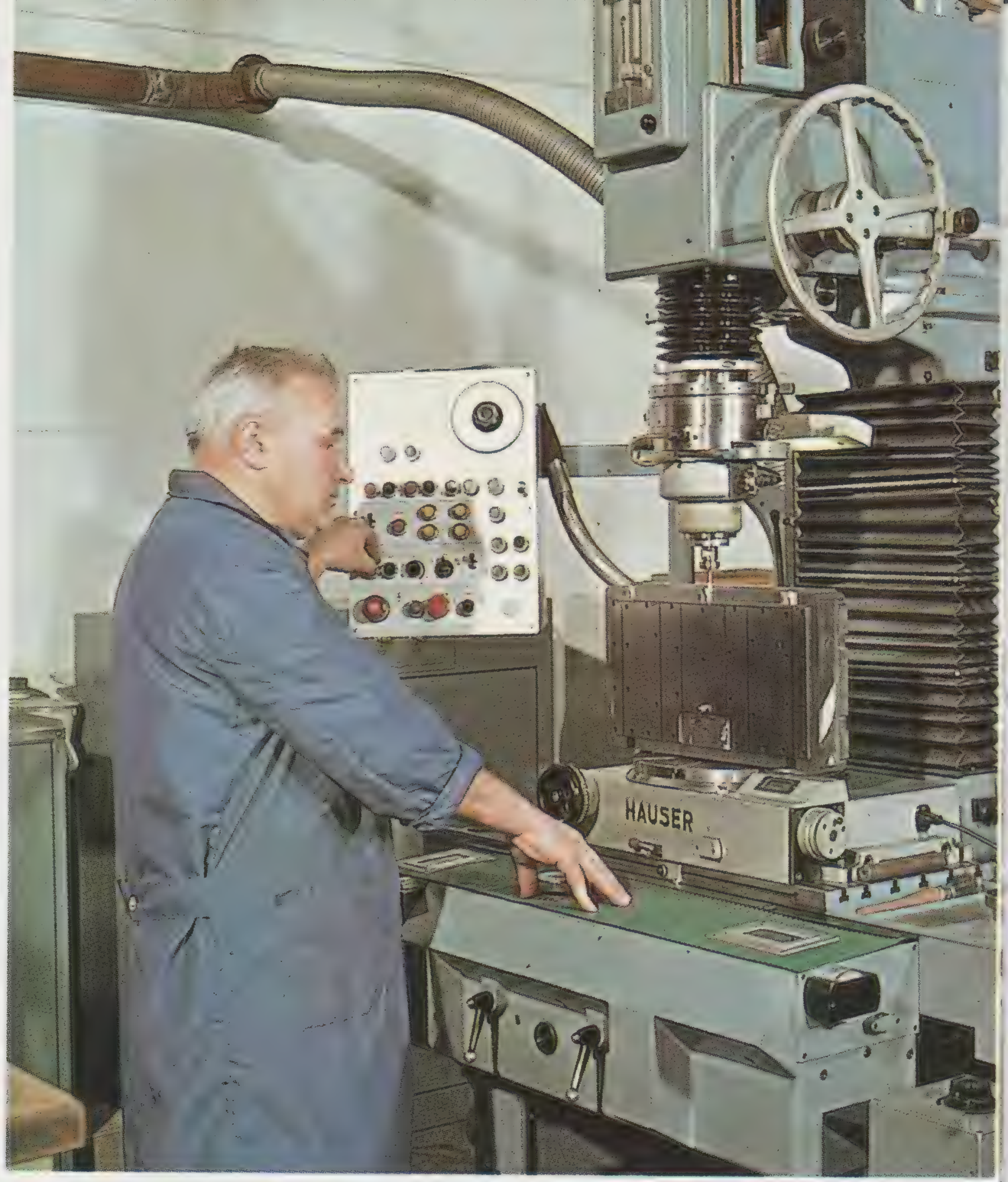
HAUSER

SIP
Hydroptic-6A
SOCIETE GENEVOISE
GENEVE
SIP

1

65. Vŕtanie otvoru do dosky lisovacieho nástroja
66. Výroba presných nástrojov vyžaduje najmodernejšie výrobné zariadenia
67. Vŕtanie otvorov s presnými vzdialenosťami na vŕtačke SIP
68. Výroba nástrojov na kopírovacej fréze
69. Orysovávanie súčiastok pred opracovaním
70. Výroba foriem na tlakové liatie

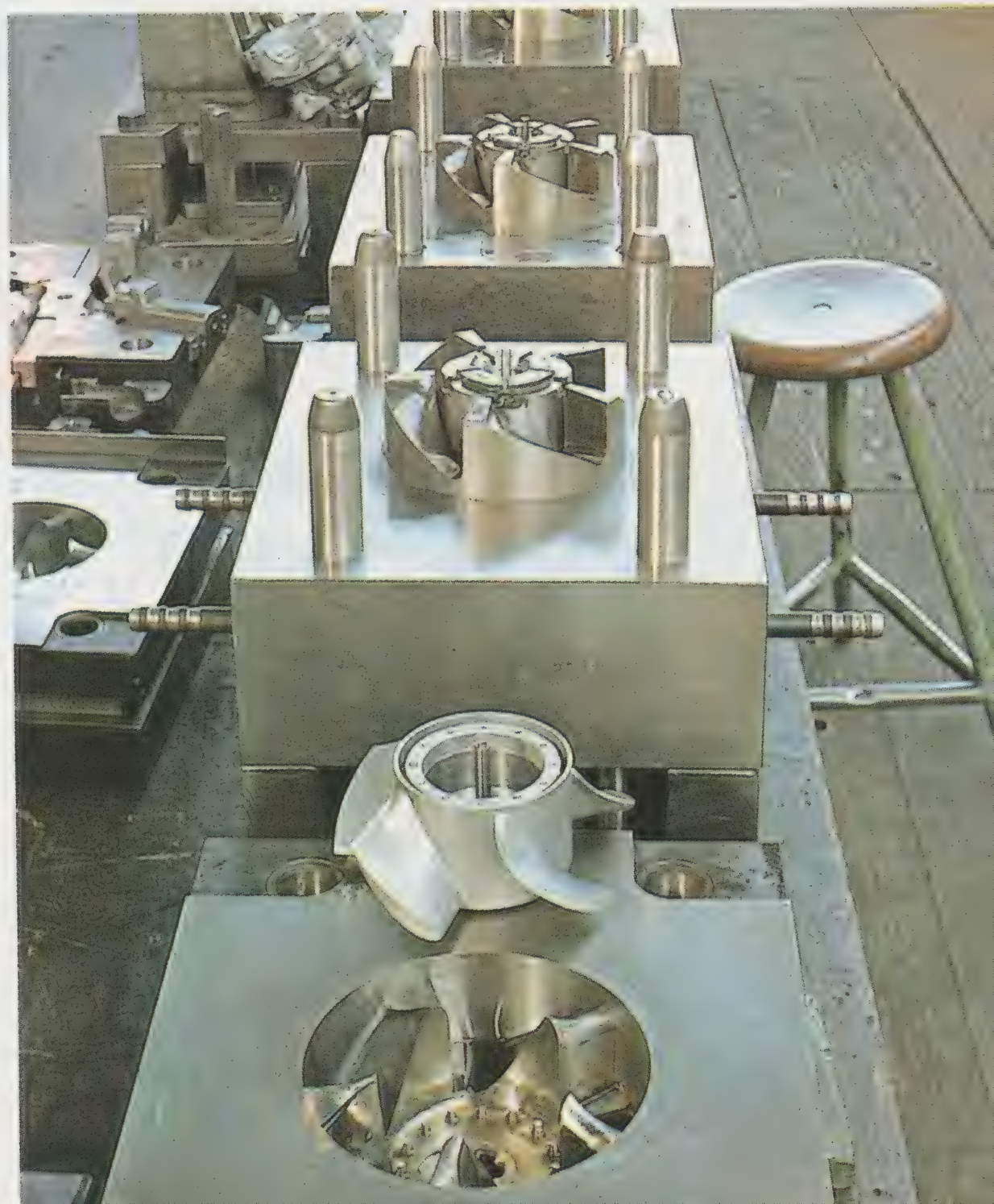

71. Výroba lisovacích nástrojov
72. Čiastočný pohľad na kovaciu linku WAGNER
73. Moderná kaliaca linka DEGUSSA

DEGUSSA

VÝROBA PREVODOVIEK

Výroba prevodoviek patrí v podniku medzi najnovšie výrobné programy, zavádzané na základe vládneho uznesenia č. 63/73. Jej koncepcia je vypracovaná tak, aby sa dosiahla maximálna produkcia výroby. Používa sa nová, pokroková technológia obrábania s uplatnením najnovších poznatkov vedy a techniky, ako je komplexná výrobná sústava strojov vrátane technológie, manipulácie, prípravy výroby, technickej kontroly, riadenia výrobného procesu a údržby pracovných prostriedkov, aby sa vytvoril harmonický a maximálne ekonomicky pracujúci výrobný celok.

Strojný park výroby prevodoviek sa skladá z celkom nových strojných kapacít – z obrábacích centier a z vysokovýkonných a produktívnych NC strojov. Výrobný program sa preberá postupne z n. p. Praga a jeho delimitácia sa skončí do konca roku 1980.

Po prechodnom umiestení v provizórnych priestoroch uvoľnených presunom výroby motorov a motorov do pobočného závodu v Kolárove a v Rajci sa výroba prevodoviek postupne presúva do moderných hál, ktoré budú dokončené roku 1979.

Prvá montáž prevodoviek Z 160 45 na traktory radu UR II. sa začala roku 1977 a roku 1978 sa začala montáž hydrodynamickej prevodovky 4 PR 160 na cestné a stavebné stroje. Okrem týchto typov sa do konca šiestej päťročnice plánuje v nových priestoroch výrobnej haly overiť a začať výrobu prevodoviek typu Z 120 a Z 80 a ďalšie alternatívy prevodovky 4 PR 160.

Narastajúce potreby prevodoviek na traktory vychádzajú zo súčasného stavu a perspektívnych zámerov medzinárodnej spolupráce v rámci štátov RVHP pri výrobe traktorov. Výrobu prevodoviek bude zabezpečovať podnik svojimi skúsenými a kvalifikovanými pracovníkmi, pričom nájde uplatnenie veľa nových pracovníkov.

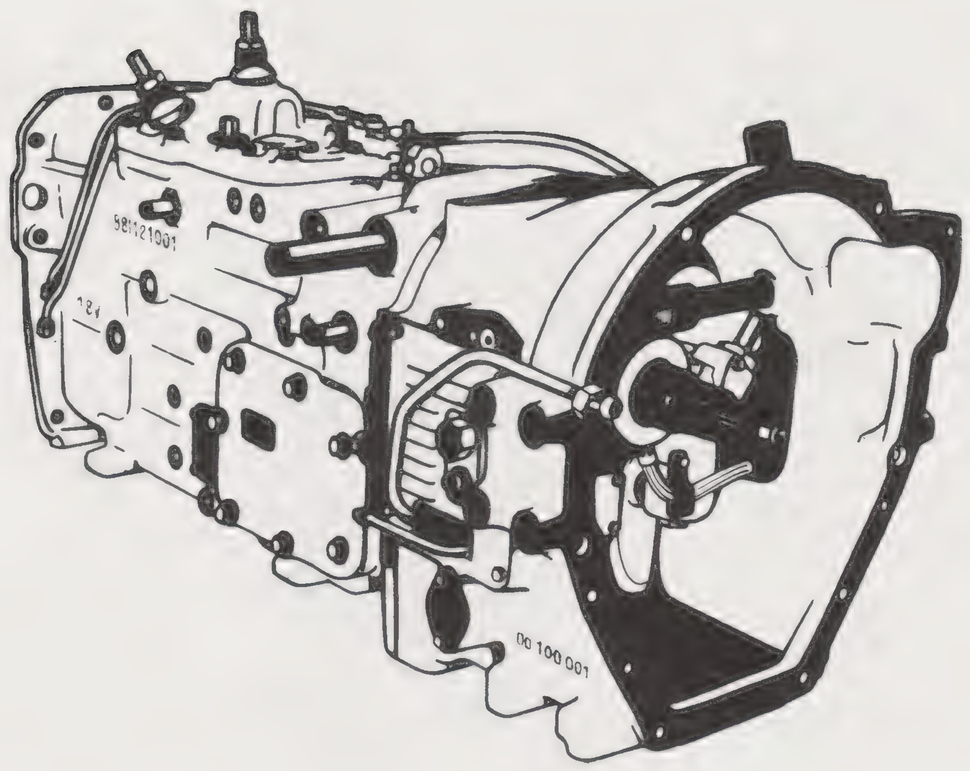

74. Frézovanie čela skrine prevodovky na traktory ZETOR na obrábacom centre
75. Montáž prevodovky

76. Kontrola presnosti ozubenia na meracom prístroji MAAG
77. Kontrolovanie presnosti ozubenia na prístroji HOMMEL
78. Technická príprava výroby

VÝVOJOVÝ ZÁVOD

Podnik v priebehu prvých desaťročí svojej činnosti vyrábal prevažne prevzaté výrobky, prípadne výrobky vyvinuté mimo vlastného podniku. Podstatné zmeny v tomto smere nastali najmä po skončení druhej svetovej vojny v súvislosti s prechodom na výrobu výrobkov spotrebného charakteru, no i v hutnej výrobe sa osvojil celý rad nových výrobkov a zliatin. Prvé duralové plechy československej výroby boli zhotovené v našom podniku. Osvojilo sa poloplynulé liatie hliníkových zliatin a v súvislosti so zavádzaním výroby prvých motocyklov MANET aj liatie pod tlakom zložitých hliníkových odliatkov. Na základe vlastného vývoja sa realizovala výroba hliníkových výparníkov pre chladiarenský priemysel a výroba bimetalických pásov, určená pre kĺzné ložiská. Súčasná výroba malokubatúrnych jednostopových motorových vozidiel je produktom práce vlastnej vývojovej základne, budovanej od polovice päťdesiatych rokov, ktorá bola začiatkom šesťdesiatych rokov doplnená o vlastnú realizačnú i skúšobnú základňu. Výsledkom práce boli odvodené typy motocykla PIONIER, výroba skútrov MANET a TATRAN, motocykle SK 90 a terajšia výroba mopedov. Pri rozširovaní strojárenskej výroby sa postupne formovala výroba obrábacích strojov a jej zodpovedajúca vývojová základňa.

Tento výrobný odbor realizoval veľké množstvo jednoúčelových a špeciálnych strojov a zariadení vlastného vývoja pre podnikové i mimopodnikové potreby. Výsledkom vlastného vývoja je i sériová výroba brúsok na plocho radu BRH. Pre prístrojovú a regulačnú techniku bol vyvinutý široký sortiment vlnovcov z mosadze i nehrdzavejúcej ocele.

Vyvinul sa celý rad technologických i strojársko-metalurgických postupov pre výrobu ložísk a iné odbory. Jednotlivé vývojové činnosti sa riešili v odborných celopodnikových útvaroch.

Po rokovaniach XIV. zjazdu KSČ, ktorý problémy vedeckotechnického rozvoja riešil ako jednu z kľúčových otázok, a najmä na základe rozpracovaných záverov májových plenárnych zasadnutí ÚV KSČ a ÚV KSS roku 1974 na podmienky nášho podniku, zvýšila sa starostlivosť o vedeckotechnický rozvoj na všetkých úsekoch práce a na všetkých stupňoch riadenia. Zvýšila sa pracovná iniciatíva technicko-hospodárskych pracovníkov i kvalifikovaných robotníkov a postupne sa vytvárali zlepšené technicko-organizačné predpoklady perspektívne zameranej výskumno-vývojovej činnosti v podniku.

Vývojový závod ako súčasť podnikovej VVZ vznikol pri prechode podniku na závodové organizačné usporiadanie začiatkom roku 1977.

Vývojový závod má útvary: Vývoj výrobkov, Konštrukčný rozvoj strojov a zariadení, Technologický rozvoj, Metalurgický rozvoj a Elektrotechnický rozvoj, s príslušnými dielňami, skúšobňami a laboratóriami. V súčasnosti zabezpečuje v plnom rozsahu inováciu výroby jednostopových malokubatúrnych motorových vozidiel, vývoj a inováciu výroby brúsok na plocho, zabezpečuje vývoj technológie a jednoúčelových zariadení pre všetky závody podniku. Pre potreby celého ložiskového priemyslu vyvíja stroje na výrobu guliek a ďalšie zariadenia. Vo vývoji technologických zariadení sa uplatňuje komplexná mechanizácia a automatizácia.

Pre potreby najmladšieho výrobného odboru – výrobu prevodoviek – sa buduje vlastná vývojová kapacita, vrátane skúšobníctva.

Podniková VVZ spolupracuje na realizácii výsledkov výskumno-vývojových prác v oblasti nekonvenčných technológií v opakovanej výrobe, a to s najmä VUMA v Novom Meste nad Váhom, VUSTE v Prahe, VURAL v Žiline a VUVL v Brne. Pôvodná spolupráca s týmito ústavmi sa zmenila z formy využívania výsledkov v podmienkach podniku na spôsob preklenutia dôležitého článku v cykle výskum – vývoj – výroba v prospech celého národného hospodárstva zabezpečením realizácie výstupov vývoja v opakovanej výrobe. Ide o výrobu strojov na

elektrochemické a elektroiskrové obrábanie, prístrojovej techniky a výrobu integrovaných výrobných úsekov.

V spolupráci s vedeckými pracoviskami, pracoviskami vysokých škôl a ďalšími výskumnými ústavmi doma i v zahraničí, najmä v ZSSR, zoznamujú sa naši vývojoví pracovníci s výsledkami posledných výskumov v oblasti výrobkov, ktoré sú nosným programom nášho podniku a hľadajú praktické aplikácie na ich racionálne využitie v oblasti konštrukcie nových alebo zlepšenie existujúcich výrobkov, ako i v oblasti zavedenia netradičných a efektívnejších výrobných metód a technologických postupov.

Práca vo výskumno-vývojovej činnosti podniku je veľmi zaujímavá a príťažlivá pre mladé inžiniersko-technické kádre, ktoré v nej nachádzajú široké uplatnenie svojich schopností.

79. Interiér konštrukcie
80. Vibračná skúška prototypu motocykla

81. Skúšanie nových typov zapaľovania
82. Vývojová dielňa motocyklov
83. Skúšobný stav na testovanie motorov
84. Skúška ťahovej pevnosti materiálu
85. Prototyp vodorovnej rovinnej brúsky BRH 16
86. Vodorovná rovinná brúska BRH 40 B

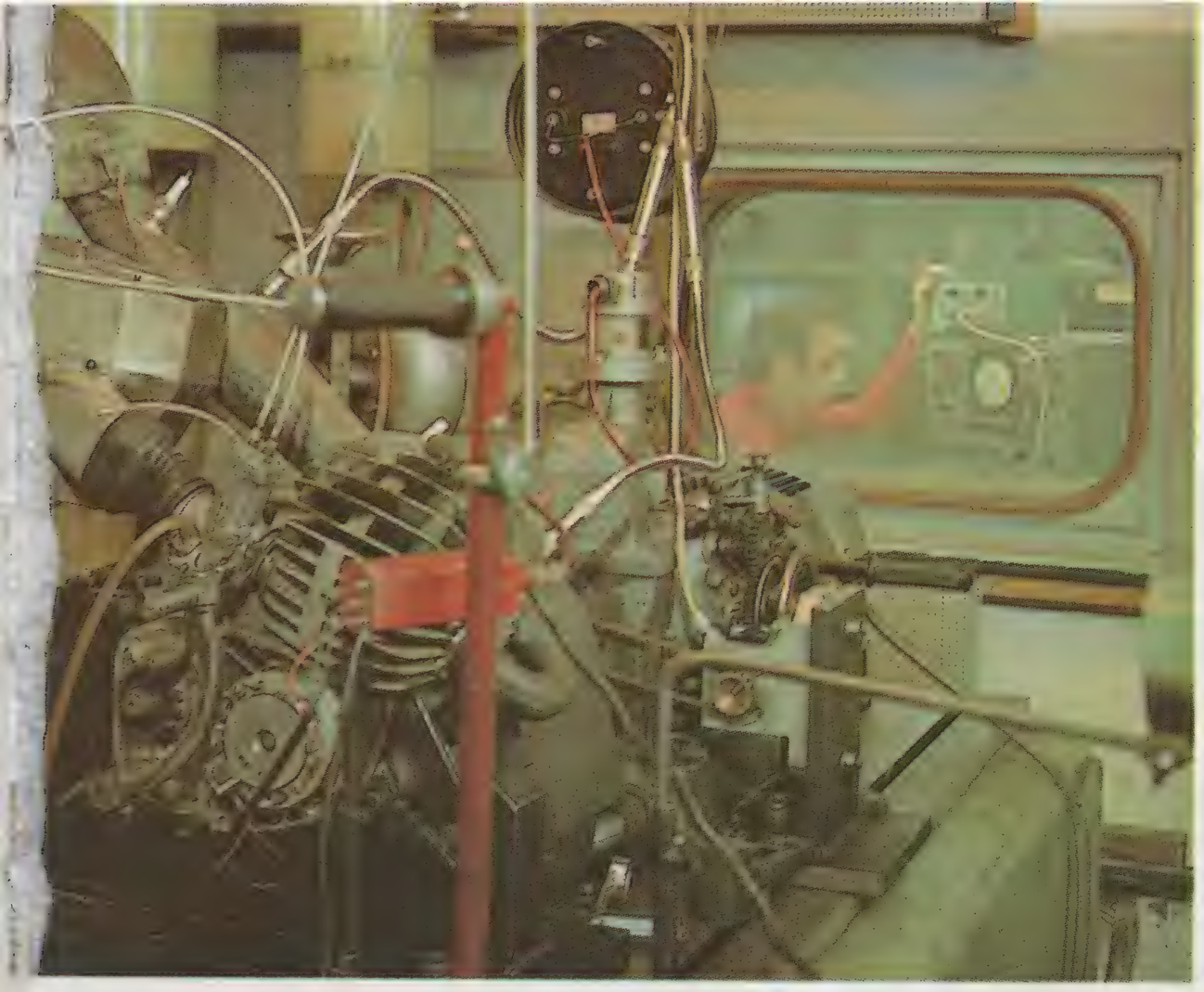

87. Spektrálny analyzátor DSA 24 na kvalitatívny rozbor zliatin
88. Meranie na projekčnom meracom mikroskope

Jej úlohou je dodávať potrebné množstvá energie centrálneho rozvodu v podniku, zabezpečovať údržbu, revíziu energetických zariadení a centrálnu neutralizáciu odpadových vôd.

Na tento účel sa roku 1962 vybudovala nová tepláreň, ktorej kapacita sa zvýšila roku 1972 o 50 %. Vyrobená tepelná energia vo forme pary a horúcej vody slúži potrebám výroby a na vykurovanie budov v podniku i v meste.

Výroba elektrickej energie kondenzačno-odberovým zdrojom sa využíva len na potreby podniku. Na rozvoj účelovej výroby v podniku a prudký rozvoj výstavby v okresnom meste nadväzuje aj podstatné rozšírenie energetických zdrojov a prenosových kapacít (výstavba štvrtého kotla a nový energetický a vodný zdroj). V rámci dobudovania energetických zdrojov sa zoberú do úvahy požiadavky hospodárnosti vo využívaní palív a energií, nainštalujú sa ďalšie štyri kotly, nový protitlakový zdroj elektrickej energie, spaľovňa odpadov a uskutoční sa rekonštrukcia prenosových ciest zdrojovej a distribučnej časti centrálnej rozvodne elektrickej energie.

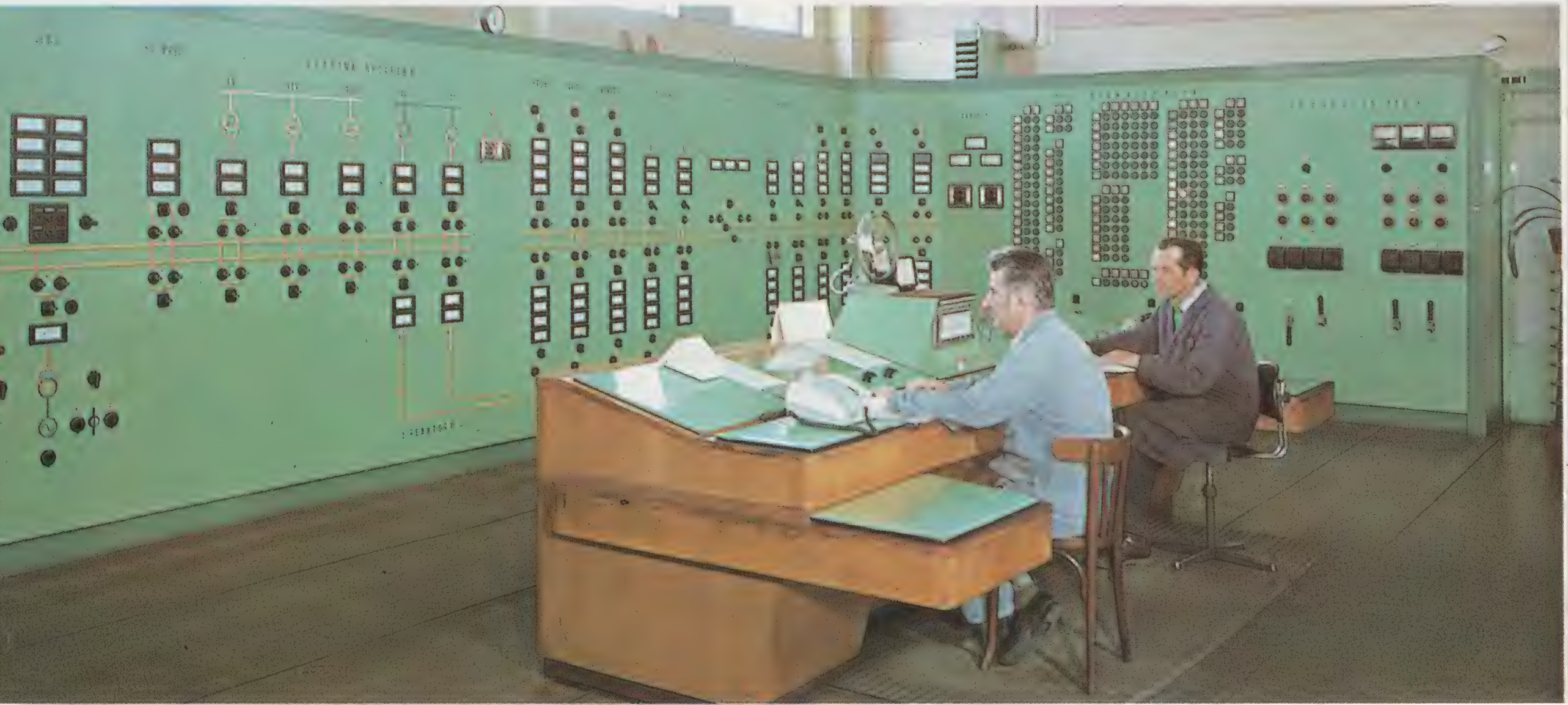

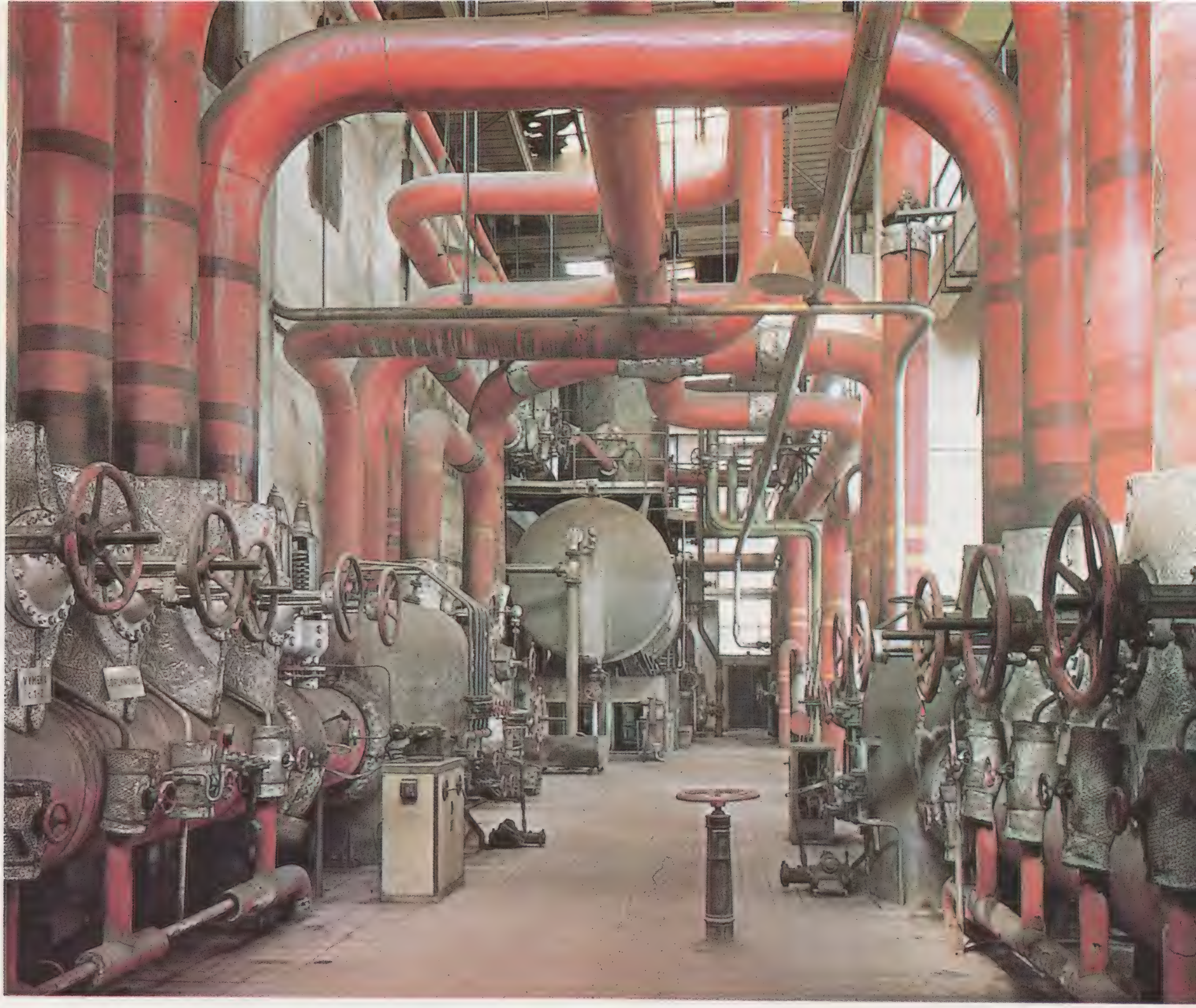

89. Celkový pohľad na tepláreň
90. Sledovanie odberu elektrickej energie na kontrolnom paneli
91. Pohľad do interiéru teplárne

STAROSTLIVOSŤ O MLADÚ GENERÁCIU

Príprava mladých ľudí na život a povolanie je zodpovedná a náročná práca. Od jej výsledkov závisí budúcnosť mladých ľudí, ktorí nastupujú do svojho prvého zamestnania. Odborné učilište podniku patrí úrovňou výučby, pedagogickými metódami a dosiahnutými výsledkami medzi najlepšie strojárske učilištia v ČSSR.

Považské strojárne venujú výchove mladej generácie a jej príprave na povolanie mimoriadnu pozornosť. Výrobné zariadenie v dielňach, meracie a kontrolné laboratórium, náradie a nástroje reprezentujú modernú strojársku techniku, technológiu a kontrolu. Mladým ľuďom sa venuje všestranná starostlivosť a vynakladajú sa nemalé prostriedky na to, aby odborné učilište dobre pripravilo na budúce povolanie všetkých svojich absolventov.

Odborné učilište má vo svojom programe prípravu kvalifikovaných pracovníkov vo vlastnom zariadení v týchto odboroch: štvorročný novovytvorený učebný odbor mechanik nastavovač pre obrábacie stroje a linky, trojročný učebný odbor obrábač kovov a z pôvodných profesií strojný zámočník. V iných učilištiach sa pripravujú robotníci málopočetných profesií, ako: elektromechanik, nástrojár, inštalatér, automechanik, murár, klampiar, tesár, stolár, drevomodelár, lakovač, valcovač plechov, hutník neželezných kovov a strojný kováč.

Po skončení trojročného učebného pomeru nastupujú učni do dielní podniku ako vyučení remeselníci. Učni, ktorí absolvovali štvorročné štúdium končiace maturitou, môžu pokračovať v ďalšom štúdiu na vysokých školách, alebo sú zaraďovaní ako stredné technické kádre vo výrobe, v plánovaní, technológii či v iných útvaroch podniku. Učni majú v učebnom pláne odborný výcvik, teoretické vyučovanie a mimopracovnú výchovu. Na odborný výcvik sú k dispozícii moderné dielne, teoretickému vyučovaniu slúžia dva školské pavilóny s klasickými a odbornými učebňami.

Odborné učilište poskytuje všetkým svojim učňom stravovanie a tým, ktorí nemôžu denne dochádzať, je k dispozícii moderné ubytovanie v učňovskom internáte s kapacitou 450 lôžok.

Každý učeň dostáva raz do roka pracovný odev a pracovnú obuv. Zároveň dostáva všetky pomôcky na teoretické vyučovanie a odborný výcvik. Učebné odbory strojný zámočník a obrábač kovov sú vhodné aj pre dievčatá.

Internát má vlastné kino, klubovňu, spoločenské miestnosti, dve telocvične, prednáškovú sálu a ďalšie priestory, ktoré slúžia záujmovej činnosti učňov v jednotlivých krúžkoch: futbalovom, volejbalovom, hádzanárskom, basketbalovom, vodáckom, motoristickom, fotografickom a iných.

Veľmi príťažlivý je motoristický krúžok, kde si učni, ktorí majú dobrý prospech, môžu bezplatne získať vodičský preukaz na motocykel, prípadne i na automobil.

Pre dievčatá sa organizujú kurzy strihov a šitia. Učňom, ktorí dosahujú výborné výsledky, sa bezplatne poskytujú domáce i zahraničné rekreácie.

V kine učilišťa sa premietajú pravidelne zábavné aj vedecko-populárne filmy. Kto má rád hudbu, môže si zahrať na svojom obľúbenom nástroji v rytmickej skupine alebo v dychovej hudbe. Usporadúvajú sa aj spoločenské večierky, karnevaly, súťaže zručnosti a podobné akcie.

Učni sú pod dohľadom skúsených a starostlivých pedagógov, učiteľov, majstrov a vychovávateľov, aby z nich vyrástli nielen kvalifikovaní odborníci, ale aj duševne a fyzicky harmonicky vyvinutí a politicky vyspelí mladí ľudia, dobre pripravení nielen na výkon povolania, ale aj na život v socialistickej spoločnosti.

Stále zvyšovanie kvalifikácie mladých a perspektívnych ľudí je jednou z dôležitých úloh, preto podnik umožňuje svojim zamestnancom, ktorí majú záujem, nadanie a predpoklady na ďalší odborný rast, aby si rozšírili vzdelanie. Existujú rozličné druhy a formy štúdia popri zamestnaní na stredných a vysokých školách alebo v stredisku podnikovej výchovy. Celý rad pracovníkov študuje s dobrými výsledkami na fakultách škôl technického či ekonomického zamerania alebo na iných odborných školách. Podmienky, ktoré sú stanovené a ktoré podnik svojim študujúcim pracovníkom poskytuje, sú pre poslucháčov veľmi výhodné a umožňujú úspešné dokončenie štúdia.

Ročne študuje popri zamestnaní na vysokých školách priemerne 80 pracovníkov podniku. Na stredných a odborných školách študuje ročne priemerne 350 pracovníkov a v špeciálnych formách študuje v súčasnosti dovedna 82 pracovníkov: vedecká ašpirantúra – 7, postgraduálne štúdium – 25, pomaturitné štúdium – 50 pracovníkov.

Stredisko podnikovej výchovy organizuje celý rad veľmi zaujímavých kurzov (zváračské, jazykové a iné), ktorých absolvovanie rozširuje možnosti pracovného uplatnenia.

Pozornosť sa venuje aj zaškoľovaniu pracovníkov bez kvalifikácie na rôzne pracovné profesie. Ročne získava výučný list 30 až 35 pracovníkov.

Dôležitou pomôckou na zvyšovanie kvalifikácie je rozsiahla knižnica, ktorá sústreďuje československú a zahraničnú odbornú literatúru.

92. Celkový pohľad na odborné učilište
93. Z teoretickej prípravy
94. Mechanická dielňa učňovského strediska
95. Na hodine politickej výchovy
96. Interiér ubytovne

97. Izba revolučných tradícií
98. Práce modelárskeho krúžku
99. Účasť členov motoristického krúžku na otváracom ceremoniáli Medzinárodnej šesťdňovej motocyklovej súťaže

ROZVOJ PRACOVNEJ INICIATÍVY

Socialistické súťaženie ako jedna z najúčinnejších foriem pracovnej iniciatívy má v podniku bohatú tradíciu. O dobrej organizácii tejto oblasti svedčí aj to, že podnik dlhodobe úspešne plní a prekračuje úlohy štátneho plánu, za čo mu boli prepožičané mnohé štátne a iné vyznamenania.

Socialistické súťaženie v podniku sa organizuje v zmysle zásad hnutia Každý po socialisticky a ďalších v súčasnosti osvedčených foriem pracovnej iniciatívy, ako vynálezcovské a zlepšovateľské hnutie, hnutie stotisíckárov, osobných účtov úspor päťročnice, hnutie komplexných racionalizačných brigád, v oblasti kvality Saratovské hnutie práce bez chýb.

V nemalej miere majú na dobrých výsledkoch podniku svoj podiel aj ďalšie formy súťaží, ako súťaž jednotlivcov v profesiách na úrovni závodov i celopodnikových útvarov, súťaž v znižovaní úrazovosti, súťaže učňovského dorastu, súťaž o priekopníka šiestej päťročnice, o vzorného majstra, o štandardu Ščokinského chemického kombinátu, súťaž kolektívov SZM, súťaž v plnení ukazovateľov kvality, súťaž kolektívov BSP, súťaž o cenu Považských strojární a ďalšie, ako aj súťaže organizované vyššími hospodárskymi a odborovými orgánmi (Za racionálnejšie využívanie palív a energie, Za úsporu kovov, surovín, materiálov).

Rozvoj pracovnej iniciatívy v podniku sa orientuje na prekračovanie úloh štátneho plánu a ich plnenie je podporované konkrétnymi socialistickými záväzkami.

Významnú úlohu pri plnení úloh majú kolektívy BSP, ktorých bolo roku 1978 v podniku 212. Tento zdroj iniciatívy, v ktorom je zapojená takmer polovica pracovníkov podniku, si vyžaduje od politického a hospodárskeho vedenia trvalú pozornosť. Prostredníctvom kolektívov BSP sa uplatňujú formy pôsobenia a náročnosti na kvalitu záväzkov, na politickú, morálnu a odbornú výchovu, stabilizáciu kádrov a kolektívnosť pri riešení problémov. O dobrej práci týchto kolektívov a trvalej starostlivosti politického a hospodárskeho vedenia svedčí to, že doteraz bol prepožičaný čestný názov BSP 132 kolektívom, držiteľmi bronzových odznakov je 3560 členov BSP, strieborných odznakov 1457 členov BSP a zlatý odznak bol prepožičaný 419 členom BSP.

S plným pochopením robotníkov a technikov sa stretlo aj organizovanie komplexných racionalizačných brigád, ktoré prevzali náročné úlohy na obdobie 1—3 rokov. Roku 1978 bolo v podniku 18 takýchto kolektívov, ktorých záväzky predstavujú hodnotu 7 miliónov Kčs. Kolektívy komplexných racionalizačných brigád sa zameriavajú na spoluprácu pri riešení úloh technického rozvoja s výskumnými ústavmi, vysokými školami a inými inštitúciami, medzi ktorými sa uzatvárajú združené socialistické záväzky, ako napríklad s Hutníckou fakultou Košice, s VURAL-om Žilina, s VUSTE Praha, s Výskumným ústavom tvárniacich strojov Brno a s VUMA Nové Mesto nad Váhom.

Významný krok dopredu zaznamenalo v podniku vynálezcovské a zlepšovateľské hnutie, a to z kvalitatívnej aj kvantitatívnej stránky. Roku 1971 bolo podaných 693 zlepšovacích návrhov, z čoho sa realizovalo 452 s úsporou 6 miliónov Kčs, roku 1977 bolo podaných už 1604 zlepšovacích návrhov, z ktorých sa realizovalo 617 s ekonomickým prínosom 18,6 milióna Kčs. Na základe doterajších dobrých výsledkov vo vynálezcovskom a zlepšovateľskom hnutí vytýčili si zlepšovatelia Program rozvoja vynálezcovského a zlepšovateľského hnutia na posledné roky šiestej päťročnice, v ktorom sa zaväzujú prispieť sumou 88,5 milióna Kčs úspor podaním 8420 zlepšovacích návrhov a 180 prihlášok vynálezcov, čo oproti rokom piatej päťročnice predstavuje vzrast v spoločenskom prínose na 183,5 %, v počte podaných zlepšovacích návrhov na 159,4 % a v prihláškach vynálezcov na 312 %.

Do hnutia stotisíckárov bolo roku 1978 v podniku zapojených 138 robotníkov a technikov. Ekonomický prínos výsledkov tohto hnutia predstavoval 17 miliónov Kčs.

Do osobných účtov úspor v šiestej päťročnici

sa zapojilo v podniku 439 pracovníkov, ktorých socialistické záväzky predstavujú úsporu 43 miliónov Kčs.

Trvalú pozornosť orientuje podnik aj na zvyšovanie podielu mládeže na riešení úloh vedeckotechnického rozvoja prostredníctvom súťaženia 22 mládežníckych kolektívov, hnutia ZENIT, Reflektoru mladých, na prehlbovanie činnosti Rady mladých odborníkov. V rámci súťaže mladých sa uplatňuje aj nová forma súťaže Za úspešnú prácu mladých do 35 rokov.

Dobré výsledky sa dosahujú využívaním prvkov Saratovského hnutia vo výrobe ložísk, náradia a obrábacích strojov, kde touto formou pracuje viac ako 400 robotníkov.

Od roku 1977 sa uplatňujú aj osvedčené prvky založené na zásadach Ľvovského komplexného systému riadenia kvality výroby a všetkej práce.

100. BSP Antona Kuklisa, držiteľka bronzového, strieborného a zlatého odznaku
101. KRB Ing. Koniara

SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Na zvyšovanie politickej a pracovnej angažovanosti zamestnancov, ich iniciatívy a vzťahu k podniku má veľký vplyv úroveň starostlivosti o ich pracovné a životné podmienky, čomu pod vedením CZV KSS venuje hospodárske vedenie i odborová organizácia trvalú pozornosť.

Na základe predchádzajúcich analýz má podnik spracovaný sociálny program na celú šiestu päťročnicu s výhľadom do roku 1985. V ňom komplexne, organizovane a cieľavedome zabezpečuje starostlivosť o pracovníkov podniku, o uspokojovanie ich sociálnych podmienok v práci i v súkromnom živote. Plnenie tohto programu, zabezpečeného v ročných kolektívnych zmluvách, sa stavia na úroveň plnenia štátneho plánu.

Veľká pozornosť sa venuje zlepšovaniu pracovného prostredia, odstraňovaniu namáhavých a rizikových prác i výchovnému pôsobeniu na ochranu zdravia a bezpečnosti pri práci. Na nákup osobných ochranných pomôcok a zlepšovanie prostredia pracovísk sa ročne vynakladá viac ako 15 miliónov Kčs. Za starostlivosť o bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci sú zodpovední všetci hospodárski pracovníci podniku spolu s odbornými útvarmi a orgánmi ROH.

O zdravie zamestnancov sa stará 22 lekárov a dentistov, dvaja odborní lekári s čiastočným úväzkom a osobitný 62-členný zdravotnícky personál. V závodnom ústave národného zdravia je lôžkové oddelenie s kapacitou 30 postelí, zubná ambulancia so štyrmi kreslami, štyri ordinácie odborných lekárov, oddelenie rehabilitácie s uhličitým kúpeľom a ionoforézou.

Mimo budovy ZÚNZ je umiestených šesť ordinácií obvodných lekárov, tri ordinácie odborných lekárov a zubná ambulancia v odbornom učilišti.

Kúpeľnú liečbu podnik poskytuje ročne priemerne 350 zamestnancom. Pre zamestnancov s chorobami horných dýchacích ciest je výhodná ambulantná liečba v blízkych kúpeľoch Nimnica. Vyhľadávaná je aj fínska sauna podniku, jedna z prvých na Slovensku.

Rozvoju závodného stravovania sa venuje stála pozornosť. V dvoch závodných kuchyniach sa ročne pripravuje jeden a štvrť milióna hlavných jedál. Podávanie teplej stravy využíva 34 % pracovníkov a ich počet sa každým rokom zväčšuje. Rozvoz teplej a studenej stravy sa zabezpečuje do 33 bufetov na jednotlivých pracoviskách.

Dôležitou oblasťou komplexného programu starostlivosti o pracovníkov podniku je zlepšovanie bytových podmienok.

Podnik spravoval k 31. 12. 1945 len 289 podnikových bytov, 17 garsonier, 91 izieb v slobodárni a jeden internát. Od roku 1945 do roku 1975 bolo postavených 1524 podnikových bytových jednotiek, 9 garsonier, 47 izieb v slobodárni a dva internáty pre slobodných zamestnancov. V družstevnej bytovej výstavbe sa od roku 1963 do roku 1975 postavilo 745 družstevných bytov. V šiestej päťročnici s ohľadom na ďalší rozvoj dostane podnik 1500 bytov, z toho 1050 v stabilizačnej družstevnej bytovej výstavbe a 450 bytov v podnikovej bytovej výstavbe.

Na stabilizáciu pracovníkov podnik poskytuje z FKSP stabilizačné nenávratné pôžičky vo výške 15 000 Kčs na jeden byt a podľa rozhodnutia ZV ROH bezúročné pôžičky na individuálnu bytovú výstavbu.

V rámci starostlivosti o deti pracovníkov podnik zabezpečuje stále rozširovanie predškolských zariadení. Do roku 1945 nemal podnik nijaké predškolské zariadenie. Prvá materská škola sa zriadila roku 1950 v bývalej riaditeľskej vilke s kapacitou 60 miest. V ďalších rokoch sa intenzívne stavali a rekonštruovali predškolské zariadenia, takže v prvých dvoch

rokoch šiestej päťročnice bolo k dispozícii už 110 miest v závodných jasliach a 310 miest v materských školách.

Deti našich zamestnancov sú umiesťované aj v územných jasliach, ktoré na začiatku tejto päťročnice mali kapacitu 135 miest a v materských školách 410 miest.

Podnik venuje veľkú pozornosť využívaniu voľného času zamestnancov. Na regeneráciu fyzických i duševných síl, rekreáciu, šport, uplatňovanie osobných záujmov a kultúrnych potrieb svojich zamestnancov vytvára čoraz lepšie podmienky.

Podnik má k dispozícii päť podnikových rekreačných zariadení na rozličných miestach. Rekreačné stredisko Podskalie má kapacitu 180 postelí. Nachádza sa v malebnom prostredí, kde majú možnosť v krátkodobých týždenných i dvojtýždenných turnusoch tráviť voľné chvíle zamestnanci spolu so svojimi rodinami. V rekreačnom stredisku v Manínskej tiesňave je 18 postelí, na Oravskej priehrade 24 postelí, v prímestskom lyžiarskom stredisku na Čerenke 20 a v turistickej základni v Dolnej Maríkovej-Kátline 20 postelí.

Okrem toho závodný výbor ROH sprostredkuje ročne 4900 rekreácií v rekreačných zariadeniach v ČSSR, 390 rekreácií v zahraničí a organizuje rekreáciu pre deti zamestnancov podniku, a to ročne pre 1100 detí vo vlastnom pionierskom tábore i v ostatných rekreačných zariadeniach v ČSSR a pre 90 detí v zahraničí.

Pre kolektívy BSP sa organizujú krátkodobé rekreácie a autobusové zájazdy. Na tento účel má ZV ROH a DK ROH štyri autobusy. Okrem toho sa autobusmi ČSAD uskutočňujú ročne desiatky kolektívnych zájazdov.

Na rozvoj kultúrnej činnosti slúži Dom kultúry ROH. Do používania bol odovzdaný pri príležitosti 40. výročia založenia podniku roku 1969. Tento stánok kultúry má k dispozícii kinosálu so 400 sedadlami, estrádnu halu, detskú bábkovú sálu so 120 sedadlami, výstavnú miestnosť a viaceré klubové miestnosti. V panoramatickom kine sa ročne uskutoční 800 filmových predstavení.

Ročne sa usporadúva okolo 600 výchovno-vzdelávacích podujatí, ako sú prednášky, besedy, kurzy, výstavy a podobne. V 25 krúžkoch a súboroch záujmovo-umeleckej činnosti je zapojených 500 členov. Sú to 4 dychové hudby, 4 tanečné orchestre, divadelný súbor, ľudová hudba, divadelný súbor mládeže i detský súbor malých javiskových foriem, bábkový súbor, ľudový spevácky súbor, detský folklórny súbor Javorina, dva fotokrúžky, súbory piesní a tancov Mladý strojár, Považan, detský spevácky zbor, džezbalet. V ďalších desiatich krúžkoch pracujú filatelisti, numizmatici, záujemci o astronómiu, esperantisti, poľovníci, existuje krúžok šikovných rúk, klub mladých a podobne.

Na úseku práce s deťmi a mládežou sa organizujú divadelné a bábkové predstavenia, filmové predstavenia, koncerty a podobne. Pre menšie deti sa organizujú bezplatné filmové predstavenia, rozličné súťaže a kvízy.

V knižnici Domu kultúry je k dispozícii takmer 50 000 zväzkov zábavnej, politicko-náučnej a odbornej literatúry. Knižnica organizuje rozličné podujatia pre čitateľov, ako výstavky, besedy so spisovateľmi, zájazdy po literárne významných miestach a podobne.

Kultúrno-spoločenskú činnosť predstavujú divadelné predstavenia, estrády, kultúrne a zábavné spoločenské podujatia, pre BSP večery pracovnej slávy, spoločenské večierky, zábavy a plesy.

Za záslužnú činnosť dostal DK ROH roku 1977 Cenu Antonína Zápotockého a Červenú stuhu ÚRO.

ZÁKAZ PRÁCE
BEZ OCHRANNÉHO
ODEVU

102. Závodný ústav národného zdravia
103. Röntgenologické vyšetrenie
104. Ambulancie sú vybavené modernými prístrojmi
105. Vo fínskej saune

P

106. Pohľad na sídlisko Stred
107. Z výstavby sídliska SNP
108. Átriové domčeky na sídlisku Dedovec
109. Detské jasle a materská škola v Gottwaldovej štvrti

110. Rodičia pracujú – deti sa hrajú
111. Malebné prostredie rekreačného strediska v Podskalí
112. Pohľad na rekreačné stredisko v Podskalí v zime
113. Dom kultúry ROH

114. Skúška divadelného súboru
115. Tanečný súbor POVAŽAN
116. Dychová hudba pri DK ROH
117. Interiér kaviarne Spoločenského domu

TELOVÝCHOVA A ŠPORT

Telovýchova a šport je významnou a neoddeliteľnou zložkou života pracujúcich v socializme.

Už roku 1932 sa začína rekreačná športová činnosť. Prvé ihrisko, ktoré slúžilo športovcom, bolo vo Vrbí pri Váhu. Na mieste terajšieho parkoviska pred budovou VVZ bolo od roku 1936 škvarové futbalové ihrisko s ďalšími menšími komplexmi športovísk, ktoré slúžili až do roku 1973. Od tohto roku preniesla sa celá športová činnosť na moderný všešportový štadión s trávnatou plochou, šesťprúdovou atletickou dráhou a skokanskými sektormi z plastických hmôt. V priestoroch štadióna sa postupne vybudovali asfaltové hádzanárske ihrisko, volejbalové a tenisové dvorce, pomocné škvarové futbalové ihrisko, basketbalové ihrisko, krytá plaváreň s fínskou saunou a umelé klzisko, ktoré bolo roku 1979 zastrešené. Súčasne sa postavila aj správna budova TJ ZVL a OV ČSZTV so športovým hotelom pre 40 hostí, krytá tribúna pre 2000 sediacich divákov a komplex šatní a sociálnych zariadení.

Pre telovýchovu v celom meste bol významný rok 1949, v ktorom sa po zjednotení telovýchovy v ČSSR zlúčil športový klub s miestnou sokolskou jednotou, založenou v Považskej Bystrici už roku 1920.

Roku 1979 združuje TJ ZVL Považská Bystrica v 18 oddieloch a dvoch odboroch takmer 3000 členov. V 65 družstvách aktívne športuje 1800 členov a pracuje 140 trenérov, 70 cvičiteľov, 130 rozhodcov a desiatky dobrovoľných funkcionárov.

TJ zorganizovala počas svojho pôsobenia celý rad významných športových podujatí, z ktorých sú najvýznamnejšie okresné spartakiády, majstrovstvá ČSSR mužov a žien v atletike roku 1969 a ďalšie desiatky medzinárodných súťaží a stretnutí v atletike, futbale, stolnom tenise a ďalších športoch. Divákov najviac priťahujú futbal a hokej, no najaktívnejším a najúspešnejším oddielom je v posledných rokoch oddiel atletiky. Veľmi dobre si počínajú turisti, lyžiari, cyklisti a odbor základnej telesnej a rekreačnej výchovy.

Telovýchovná jednota dosiahla významné úspechy aj v masovopolitickej činnosti a plnení podmienok odznaku zdatnosti. Všetky oddiely sú zapojené v socialistickej súťaži a dosiahli niektorý stupeň označenia „Vzorný oddiel". TJ získala titul „Vzorná jednota". V spolupráci s telovýchovnou radou ROH organizuje TJ každoročne športové hry a turnaje pre pracujúcich podniku v niekoľkých druhoch športu.

Nemenej významnou zložkou je ZO Zväzarmu, založená v podniku roku 1953. Je jednou z najväčších a najaktívnejších organizácií na Slovensku. V 25 čiastkových organizáciách a 8 kluboch je zapojených viac ako 3000 členov, z ktorých významnú zložku tvoria radisti a strelci.

Automotoklub je najaktívnejší. Zorganizoval už 13 ráz Majstrovstvá ČSSR a 4 razy Majstrovstvá Európy v terénnej motocyklovej súťaži. Roku 1977 bol poverený usporiadaním 52. ročníka Medzinárodnej šesťdňovej motocyklovej súťaže. Toto svetové podujatie hodnotili najvyšší predstavitelia FIM a ÚV Zväzarmu ako jedno z najlepšie zorganizovaných v histórii súťaže.

ZO Zväzarmu zorganizovalo roku 1974 aj veľké branné podujatie Za priateľstvo a bratstvo, ktoré dokumentovalo spoluprácu socialistických štátov. Za svoju činnosť a aktivitu ZO Zväzarmu a mnohí jej členovia dostali viacero štátnych a zväzarmovských vyznamenaní.

118. Štadión TJ ZVL
119. Otvárací ceremoniál 52. ročníka Medzinárodnej šesťdňovej motocyklovej súťaže ▶

SPORTOM ZA MIER A PRIATEĽSTVO MEDZI NÁRODMI
ZÁVODY NA VÝROBU LOŽÍSK
POVAŽSKÁ

120. Krytá plaváreň
121. Letné kúpalisko v Strojárenskej štvrti
122. Zimný štadión s umelou ľadovou plochou
123. Lyžiarske stredisko Čerenka

124. Záber z rýchlostnej skúšky v priebehu Medzinárodnej šesťdňovej motocyklovej súťaže
125. Prvé metre súťažného jazdca v teréne

POVAŽSKÁ BYSTRICA A OKOLIE

Dvadsaťtisícové okresné mesto Považská Bystrica leží na strednom Považí, 35 km juhozápadne od Žiliny, v Stredoslovenskom kraji. Automobilisti ju nájdu na hlavnom cestnom ťahu štátnej cesty I/61 a E 85 a je aj rýchlikovou zastávkou na hlavnej trati Bratislava–Žilina, resp. Praha–Košice. Vybudovaním letiska v Hričove, 25 km od mesta má dnes priame letecké spojenie s Prahou.

Rast počtu obyvateľov Považskej Bystrice úzko súvisí s rastom závodu. Roku 1910 malo mesto len 2746 obyvateľov, v prvých rokoch výstavby závodu roku 1930 3262 obyvateľov. S ďalším rozvojom podniku rástol aj počet obyvateľov, takže roku 1950 malo mesto už 8668, roku 1970 15 510 a v súčasnosti už vyše 20 000 obyvateľov.

Mesto má päť základných deväťročných škôl, gymnázium, strednú priemyselnú školu strojnícku, ekonomickú školu, ľudovú školu umenia, celý rad materských škôl, jaslí a školských družín. Je sídlom okresných orgánov, podnikov a roku 1978 dostalo aj novú modernú tlačiareň. V súvislosti s vládnym uznesením č. 63/73 o rozvoji podniku Považských strojární a na ne nadväzujúcim uznesením vlády SSR č. 103/73 o infraštruktúre mesta, nastal v posledných rokoch veľký rozvoj bytovej výstavby, výstavby a rekonštrukcie ciest, nových internátov, hotelov a ubytovacích a stravovacích zariadení (urýchlený roku 1977 prípravami na 52. ročník Medzinárodnej šesťdňovej motocyklovej súťaže, usporiadaním ktorej sa zapísala Považská Bystrica do histórie tejto významnej športovej súťaže ako prvé mesto na Slovensku).

Mesto leží v údolí Váhu a je ohraničené dolinami a pohoriami Javorníkov a Strážovskej hornatiny. Máloktoré mesto má v okruhu niekoľkých kilometrov toľko prírodných rozmanitostí ako Považská Bystrica.

V bezprostrednej blízkosti sa nachádza pri obci Považská Teplá chránená oblasť Manínskej tiesňavy v masíve Veľkého (891 m n. m.) a Malého (810 m n. m.) Manína. Po obidvoch stranách sa vypínajú vápencové útesy, ktoré sa pri konci úžiny približujú k sebe až na 2 metre. Manínska tiesňava je vďačným miestom pre horolezcov i botanikov, ale i bežných turistov, ktorí tu nájdu moderný chatkový camping i vhodné miesto na stanovanie.

Manínskou tiesňavou sa vchádza do Súľovských skál, ktoré sú zo zlepenca a majú kužeľovitý tvar. Na hlavnom hrebeni sa vypína Súľovský hrad, postavený koncom 11. storočia. Dnes sú z neho už len zvyšky múrov, práve tak ako z neďalekého hradu Hričova.

Necelých 11 km od Považskej Bystrice sa nachádza Priehrada mládeže v Nosiciach (zasahujúca až do Považskej Bystrice), po ktorej v lete premávajú motorové lode pre turistov. Je strediskom vodných športov – jachtingu, jazdy na vodných lyžiach a kanoistiky. V kúpeľoch Nimnica, vybudovaných nad priehradným múrom, sa liečia choroby horných dýchacích ciest. Nad priehradou sa vypína vápencový útes Klapé (647 m n. m.), zvaný aj Cigánka, so vzácnou vysokohorskou kvetenou. Z jeho vrchu vedie hrebeňová cesta až na Považský hrad, sídlo lúpežných rytierov Podmanickovcov, ktorí tu panovali od roku 1434. Roku 1543 hrad vyhorel. Z terajších zrúcanín na pieskovcovej skale je nádherný pohľad na Váh a jeho okolie.

V dnešnom predmestí mesta, v Orlovom na pravej strane Váhu, je kaštieľ z roku 1612, ktorý vystriedal viacerých majiteľov. Jedným z nich bol aj český husľový virtuóz Jan Kubelík. Dnes je kaštieľ upravený na podnikové múzeum a archív.

Z najbližšieho okolia treba spomenúť Belušské Slatiny, kde je bazén s termálnou vodou a moderný hotel. V okolí neďalekého Mojtína dali roku 1978 do prevádzky lyžiarsky vlek. Z Mojtína sa dá robiť turistický výstup na najvyšší vrch Strážovskej hornatiny – Strážov (1214 m n. m.), z ktorého je krásny výhľad na celé Považie.

Ďalšími lyžiarskymi strediskami, vzdialenými necelú hodinu cesty autom, sú aj Homôlka na

okraji Strážovskej hornatiny, Portáš a Čertov v Javorníkoch.

V blízkom okolí sa nachádzajú aj historicky a politicky významné miesta. V Kostelci za Manínskou tiesňavou je škola, kde pôsobil Peter Jilemnický ako učiteľ. Je tam pamätná miestnosť, v ktorej sú dokumenty o jeho činnosti. V obci Maríková je pamätná izba hrdinu ZSSR kpt. Jána Nálepku, ktorý padol v druhej svetovej vojne. Hrdinské činy v odboji a v Povstaní pripomínajú aj dve desiatky pomníkov SNP v okrese, ktorým dominuje Pamätník SNP v meste Považská Bystrica. Hrdinstvá slovenského ľudu počas druhej svetovej vojny pripomína osada Mladonov v Púchovskej doline, vypálená Nemcami za podporu partizánov.

Medzi podnikom a mestom sa po oslobodení vytvorili postupne úzke vzájomné vzťahy, ktoré pomáhajú riešiť mnoho problémov obyvateľov mesta (bytová výstavba, pomoc podnikovej teplárne pri vykurovaní bytov v meste, skrášľovanie životného prostredia a ďalšie akcie). Tieto vzťahy sú zdokumentované v dohode uzatváranej medzi MsNV a podnikom na podporu volebného programu. Vzájomná spolupráca existuje aj medzi podnikom, ONV a okresnými zložkami NF, ktoré pod vedením OV KSS uskutočňujú politiku komunistickej strany a pomáhajú pri rozvoji mesta.

Kto bol pred niekoľkými rokmi v Považskej Bystrici a príde sem znova, nepozná ju. Z niekdajšej malej obce a neskoršie neurovnaného mestečka vyrástlo a ďalej sa rozrastá nové, moderné socialistické mesto, ktoré spolu s Považskými strojárňami podáva najlepší dôkaz rastu životnej úrovne v podmienkach rozvinutej socialistickej spoločnosti.

126. Pohľad na pôvodné námestie 1. mája
127. Pri prudkom rozvoji výstavby sa tvár mesta ► ustavične mení

POTRAVINY

128. Centrum mesta
129. Interiér Grandhotela MANÍN
130. Výstavba školského areálu
131. Pohľad na Školskú ulicu v Strojárenskej štvrti

132. Budova OV KSS
133. Považský hrad

134. Poľovnícka reštaurácia
135. Interiér Poľovníckej reštaurácie

136. Pamätník SNP v Považskej Bystrici
137. Pamätník SNP vo Vrchteplej
138. Manínska tiesňava

139. Podvečer na Priehrade mládeže
140. Súľovské skaly

РЕЗЮМЕ

Пятьдесят лет в истории предприятия представляет собой период, выполненный добросовестным трудом тысяч человек, которые с предприятием срослись, нередко вместе с ним переживали трудные минуты, но также радовались его успехам и расцвету.

Фундамент предприятия был заложен 7 июля 1929 г. Предприятие строилось как филиал завода № II Чехословацкого оружейного завода, акционерного общества, в г. Брно, ориентированного на производство боеприпасов из полуфабрикатов собственного металлургического производства.

В 1939 г. был завод включен в состав концерна Герман-Геринг-Верке.

После освобождения Чехословакии был завод 27 октября 1947 г. национализирован после того, как он в смысле учредительной грамоты Министерства промышленности от 7 марта 1946 г. стал самостоятельным предприятием и получил официальное название Поважске строярне. Почетное звание Завод им. Клемента Готвальда было заводу присвоено 21–22 ноября 1948 г. по случаю дня рождения первого чехословацкого президента из рабочих.

1 апреля 1958 г. стал завод головным вышестоящим предприятием в рамках производительно-хозяйственной единицы. В связи с новой организацией чехословацкой промышленности был завод с 1 июля 1965 г. включен в состав треста ЗВЛ – Заводов по производству подшипников – с местопребыванием генеральной дирекции в г. Поважска-Бистрица.

Производство на заводе в 1931–1938 г. вытекало из его назначения как оружейного завода и это производство еще больше расширилось во время войны. Два месяца после окончания войны на заводе работало 1800 человек. Производство было торможено недостатком материала и машинного оборудования, проблемами в области снабжения и транспорта. Поэтому временно завод выпускал детские самокаты, пневматические ружья, штуцеры, разного рода мебель и мелкие изделия из меди; при этом работники завода работали на ремонте оборудования и помогали восстановить мосты, разрушенные во время войны.

В 1947 г. – в первом году двухлетнего плана – началось производство домашних холодильников MANET емкостью в 150 л, которое было в 1950 г. перенесено на завод в г. Злате-Моравце, и производство мотоцикла MANET 90, который выпускался заводом вплоть до 1951 г.

Поиски новых производственных программ окончились в 1953–1954 гг. в следующих главных областях: производство двухколесных транспортных средств, производство подшипников качения, производство металлорежущих станков, производство полуфабрикатов цветной металлургии и механическое производство. Одновременно с развитием производства повышалось также количество работников предприятия. В 1955 г. работало на заводе 8478 работников и объем производства достиг 768 миллионов Кчс, в 1975 г. число работников достигло уже 11 587 человек и объем производства составлял 3257 миллионов Кчс.

Традиционным для предприятия является металлургическое производство, которое представляет собой более чем половину всего производства завода. В 1936–1937 гг. заводом выпускались первые в Чехословакии прокатные у прессованные полуфабрикаты из сплавов типа Al-CuMg и первый электролитический алюминий. Прокатный, прессовый и проволочный цеха обеспечивают сегодня чехословацкую экономику целым рядом важных полуфабрикатов, необходимых для других отраслей промышленности.

Производство металлорежущих станков началось в 1956 г., когда завод начал выпускать токарные станки типа SR 200 и ИСО 5, разработанные заводом ТОС в г. Липник. В 1961 г. это производство было заменено производством токарных станков ряда SU, SS и СД 32. В настоящее время выпускаются заводом шлифовальные станки ряда BRH собственной конструкции.

Кроме металлорежущих станков постепенно внедрялось также производство специальных станков для одной операции и измерительной техники для нужд собственного предприятия и заводов треста ЗВЛ.

Производство шариков для подшипниковой промышленности в 1948 г. стало импульсом для производства цилиндрических и конических роликоподшипников. В 1968 г. завод начал выпускать крупногабаритные подшипники и в 1975 г. были выпущены первые бочкообразные ролико-

подшипники. Эту производственную программу принял завод от завода ЗКЛ в г. Брно. Производство подшипников качения все время расширяется и кроме серийно выпускаемых подшипников выпускает предприятие все крупногабаритные цилиндрические роликоподшипники, однорядные и многорядные конические роликоподшипники и подшипники специального выполнения диаметром до 2200 мм.

Популярный мотоцикл JAWA 50/550 типа Pionier появился на свете в 1955 г.; в 1958 г. его заменил тип JAWA 555. В этом же году началось производство мотороллера MANET S 100 с динамостартером и сигналом поворота, примененными впервые в ЧССР. Более совершенные типы MANET S 125 и TATRAN S 125 выпускались вплоть до 1967 г. В настоящее время предприятие выпускает 2 типа микролитражных мотоциклов – JAWA 50 тип 20 и тип 23 – и мопед Babetta 207. В юбилейном году торжеств пятидесятилетия существования предприятия покинул сборочную линию уже двухмиллионный мотоцикл.

Многообещающей производственной программой является производство коробок передач. Сборка первых коробок передач типа Z 160 45 для тракторов типового ряда UR II началась в 1977 г.; в 1978 г. наладилась сборка гидромеханической коробки передач типа 4 PR 160 для строительных и дорожностроительных машин. В новом производственном цехе начнется до конца 6 пятилетки производство коробок передач типа Z 120 и Z 80 и дальнейших вариантов коробок передач типа 4 PR 160.

Научно-исследовательская база предприятия вместе со своими отделами, мастерскими, испытательными мастерскими и лабораториями обеспечивает в полном объеме иновацию и развитие изделий всех основных производственных областей предприятия. Она сотрудничает с научными организациями, высшими учебными заведениями и научно-исследовательскими институтами в ЧССР и за границей.

Славные реболюционные традиции на предприятии имеют свои корни еще в первой (домюнхенской) республике. Коммунистическая партия, основанная в г. Поважска-Бистрица еще в 1926 г., имела значительное влияние на рабочих завода тоже после своего ухода в подполье в 1938 г. Во время Словацкого национального восстания использовали работники завода все случаи для активного участия в сопротивлении в населенных пунктах района и поддерживали партизанские бои деньгами и также постабками боеприпасов и оружия партизанским отрядам в окрестностях.

Во время февральских событий 1948 г. проявил весь трудовой коллектив предприятия единодушно и демонстративно свое согласие с политикой ЦК КПЧ. В этих событиях, равно как и в последующие годы, сыграла важную роль заводская часть Народной милиции, которая за хорошие результаты в боевой и политической подготовке была награждена государственным отличием За заслуги в строительстве.

Трудовой коллектив предприятия проявил свою политическую зрелость также в годы кризиса 1968–1969 гг., занимал правильную позицию по отношению к этим событиям и без перерыва работал над поставленными ему задачами.

Предприятие установило дружбу с Щекинским производственным объединением АЗОТ в г. Щекино Тульской области СССР, которая укрепляется взаимными посещениями и обменом опытом.

Предприятие было награждено многими государственными орденами: За заслуги в строительстве (1957 г.), Орден Труда (1959 г.), Орден Республики (1969 г.) и Орден Красной Звезды (1969 г.). Десятки государственных и ведомственных отличий получили многочисленные коллективы и отдельные работники предприятия.

Большое внимание уделяет предприятие подготовке молодого поколения в собственном училище. Одинаковое внимание оно уделяет также лечению, профилактике и отдыху своих работников в целом ряде собственных учреждений. Значительные финансовые средства оно расходует на культуру и развитие разных видов спорта и предоставляет всем работникам предприятия возможность повышать свою квалификацию в собственных курсах и в рамках обучения без отрыва от производства.

В высокоразвитом социалистическом соревновании, в которое включилось подавляющее большинство работников предприятия, занимают первое место бригады социалистического

труда и комплексные бригады рационализаторов. Широко развитой является также программа движения изобретателей и рационализаторов, которая имеет на предприятии богатые традиции и приносит ежегодно миллионную экономию.

Город Поважска-Бистрица за последние годы значительно расширился, что касается современного строительства и числа населения. Предприятие Поважске строярне в сотрудничестве с Городским национальным комитетом решает также вопросы, связанные с спокойной частной жизнью своих работников.

Предприятие Поважске строярне принадлежит к самым крупным и самым значительным машиностроительным предприятиям в Словакии и во всей Чехословацкой Социалистической Республике. Оно принесло существенный вклад в индустриализацию Словакии перестановкой производственных программ, помогало строить многочисленные предприятия и своими кадрами оказало помощь многим другим предприятиям и научно-исследовательским институтам.

1. Вид национального предприятия Поважске Стройярне
2. Административное здание предприятия
3. Торжественное заложение краеугольного камня
4. Начало строительства завода
5. Стройка дороги и железнодорожной ветки
6. Стройка первых заводских жилых домов
7. Новое издание инструментального цеха
8. Вычислительный центр
9. Стройка центрального склада материалов
10. Мост через реку Ваг в г. Поважска-Бистрица, разрушенный во время второй мировой войны
11. Реконструкция железнодорожных мостов недалеко села Милохов, разрушенных во время войны
12. Домашний холодильник „Manet“ емкостью 150 л
13. Мотоциклы „Manet“, подготовленные к экспедиции
14. Прибытие первых военных частей-освободителей в 1945 г.
15. Сразу же после освобождения в главной проходной завода
16. Мемориальная доска на память об основании местной организации КПЧ в г. Поважска-Бистрица
17. Заводская часть Народной милиции в Первомайской демонстрации в 1949 г.
18. Премьер-министр ЧСР В. Широки во время посещения предприятия в 1948 г.
19. Посещение предприятия партийной и правительственной делегацией во главе с Генеральным секретарем ЦК КПЧ Густавом Гусаком в 1970 г.
20. Заседание общезаводской конференции Коммунистической партии Словакии в 1978 г. партийной конференции.
21. По случаю заседания Словацкого совета профсоюзов в г. Покажска-Бистрица, посетил предприятие председатель ССП Ладислав Абрагам
22. Делегация из района-побратима Щекино Тульской обл. СССР во время посещения на заводе
23. Советский космонавт Николаев среди работников предприятия
24. Торжественное открытие здания Народной Милиции на предприятии
25. Государственные знаки отличия, присвоенные предприятие
26. Проволочный цех
27. Производство латунных сварочных прутков на стане фирмы „Schumag“
28. Производство динамоленты
29. Пресование профилей из цветных металлов
30. Прессование труб
31. Волочение труб на барабанном волочильном стане типа „CBV“8
32. Выпускаемые заводом трубы
33. Плавка цветных металлов
34. Плавильная печь
35. Полунепрерывное литье
36. Прокатка ленты
37. Часть сортимента выпускаемого предприятием сильфонов
38. Производство горизонтальных плоскошлифовальных станков ряда BPH
39. Сборка электроэрозивного станка VJKS TR
40. Заключительная стадия сборки станков для суперфинишования типа KM 85
41. Короткая линия токарной обработки колец

подшипников качения на Международной ярмарке в г. Брно
42. Сборка станка для доводки шариков для шарикоподшипников типа BELL 383
43. Заключительная стадия сборки автоматов для контроля внешнего вида поверхности цилиндрических роликов подшипников качения типа AVIKO V
44. Интегрированный производственный (участок обрабатывающий центр) типа IVU 200
45. Координатная измерительная машина IMS 1, входящая в состав обрабатывающего центра IVU 200
46. Горизонтальный плоскошлифовальный станок типа BRH 20
47. Цех для производства крупногабаритных подшипников
48. Фрезерование зубъев
49. Токарная обработка отверстия колец подшипников
50. Часть цеха для производства подшипников качения
51. Контроль колец подшипников
52. Экспедиция подшипников качения
53. Сборка мопедов BABETTA в филиале завода в городе Коларово
54. Сборка двигателей для мопедов BABETTA в филиале завода в г. Раец
55. Сборка двигателей для мотоцикла JAWA 50
56. Отделка картера двигателя мопеда BABETTA
57. Хонингивание цилиндров двигателя для мопеда BABETTA
58. Мопеды, подготовленные к экспедиции в филиале завода в г. Коларово
59. Испытание собранных генераторов переменного тока для двигателей мотоцикла JAWA 50
60. Мотоциклы, подготовленные к экспедиции
61. Выставка „Чехословацкие мотоциклы в прошлом и в настоящем“ по случаю Международных шестидневных мотоциклетных соревнований
62. На работу на мотоциклах JAWA 50
63. В инструментальном цехе
64. Точное шлифование деталей на станке VOUMARD
65. Сверление отверстия в плиту штампа
66. Производство точного инструмента требует современное производственное оборудование
67. Сверление отверстий с точными расстояниями на сверлильном станке SIP
68. Обработка инструментов на копировально-фрезерном станке
69. Разметка деталей перед обработкой
70. Изготовление форм для литья под давлением
71. Изготовление прессового инструмента
72. Частичный вид ковочной линии фирмы WAGNER
73. Современная линия для закалки фирмы DEGUSSA
74. Фрезерование торца коробки передач для тракторов типа ZETOR на обрабатывающем центре
75. Сборка коробок передач
76. Контроль точности зубчатого зацепления на измерительной машине фирмы MAAG
77. Контроль точности зубчатого зацепления на приборе фирмы HOMMEL
78. Техническая подготовка производства
79. Интерьер конструкционного бюро
80. Испытание прототипа мотоцикла на вибрации
81. Испытание новых типов зажигания
82. Мастерская отдела развития мотоциклов
83. Испытательный стенд для проверки двигателей
84. Испытание материала на растяжение
85. Прототип горизонтального плоскошлифовального станка BRH 16
86. Горизонтальный плоскошлифовальный станок типа BRH 40 B
87. Спектральный анализатор типа DSA 24 для качественного анализа
88. Измерение на проекционном измерительном микроскопе
89. Общий вид котельной
90. Наблюдение за отбором электроенергии на пульте управления
91. Интерьер котельной
92. Общий вид заводского ремесленного училища
93. Теоретическая подготовка учеников
94. Механическая мастерская ремесленного училища
95. На уроке политического воспитания
96. Интерьер общежития
97. Зал революционных традиций

98. Работа кружка моделистов
99. Участие членов кружка моторизации в церемониале открытия Международных шестидневных мотоциклетных соревнований
100. Бригада социалистического труда под руководством тов. Антона Куклиса, награжденная бронзовыми, серебрянными и золотыми значками БСТ
101. Комплексная бригада рационализаторов под руководством инж. Кониара
102. Заводская поликлиника
103. Рентгеновский осмотр
104. Амбулатории оснащены современными приборами
105. Финская баня
106. Вид района „Стред“
107. Строительство им. Словацкого национального восстания
108. Особняки в районе „Дедовец“
109. Ясли и детсад в районе им Кл. Готвальда
110. Родители работают – дети играют
111. Живописная обстановка дома отдыха в с. Подскалье
112. Вид дома отдыха в с. Подскалье зимой
113. Дворец Культуры Революционного профсоюзного движения
114. Репетиция театральной группы
115. Ансамбль танца „Поважан“
116. Духовой оркестр Дворца Культуры
117. Интерьер кафе в гостинице „Сполоченски дом“
118. Стадион физкультурного общества ЗВЛ
119. Церемониал открытия 52 Международных шестидневных мотоцыклетных соревнований
120. Закрытый зимний бассейн для плавания
121. Купальня в районе им. Машиностроителей
122. Зимний стадион с исскусственным льдом
123. Центр зимних спортов „Черенка“
124. Испытание скорости пробега в течение Международных шестидневных мотоциклетных соревнований
125. Первые метры езды гонщика в местности без дорог
126. Площадь им. 1 Мая в прошлом
127. С быстрым развитием строительства облик города все время изменяется
128. Центр города
129. Интерьер гранд-отеля „Манин“
130. Стройка школьных зданий
131. Улица „Школьска“ в районе им. Машиностроителей
132. Здание райкома КП Словакии
133. Поважский замок
134. Ресторан охотника
135. Интерьер Ресторана охотника
136. Памятник Словацкого национального восстания в г. Поважска-Бистрица
137. Памятник Словацкого национального восстания в с. Врхтепла
138. Манинское ущелье
139. Под вечер на Плотина молодежи
140. Суловские утесы

ZUSAMMENFASSUNG

Fünfzig Jahre in der Geschichte eines Betriebes repräsentieren einen Zeitraum, der durch die solide Arbeit Tausender von Menschen gefüllt wurde, die mit dem Betrieb zusammengewachsen sind, damit oft schwere Stunden miterlebt haben, aber auch von seinen Erfolgen und seiner Entfaltung sich freuen konnten.

Der Grundstein zum Aufbau des Betriebes wurde am 7. Juli 1929 gelegt. Der Betrieb wurde als Zweigwerk Nr. II der Tschechoslowakischen Waffenfabrik AG in Brünn mit der Einstellung auf die Munitionsproduktion aufgebaut, die mit Halbzeugen aus eigener Hüttenproduktion gesichert wurde.

Im Jahre 1939 wurde das Werk in den Konzern Hermann-Goering-Werke eingegliedert.

Nach der Befreiung der Tschechoslowakei wurde das Werk am 27. 10. 1947 nationalisiert, nachdem es durch die Gründungsliste des Ministeriums der Industrie vom 7. März 1946 ein selbständiger Betrieb unter dem Namen „Považské strojárne" wurde. Die Ehrenbenennung „Klement-Gottwald-Werk" erhielt es am 21.–22. 11. 1948 zum Geburtstag des ersten Arbeiterpräsidenten der Tschechoslowakischen Republik.

Am 1. April 1958 wurde es ein leitendes Werk im Rahmen der Produktions-Ökonomischen Einheit. Im Rahmen der neuen Organisation der tschechoslowakischen Industrie wurde das Werk am 1. 7. 1965 in den Trust ZVL-Wälzlagerwerke, mit dem Sitz der Generaldirektion in Pov. Bystrica eingegliedert.

Die Produktion des Werkes in den Jahren 1931–1938 war durch seinen Charakter als Waffenfabrik gegeben. Zwei Monate nach dem Kriegsende waren im Werk 1800 Menschen angestellt. Die Produktion war durch Werkstoff- und Maschinenmangel sowie durch Verkehrs- und Versorgungsprobleme begrenzt. Vorübergehend wurden Trittroller, Luftgewehre, verschiedene Möbelstücke und andere Erzeugnisse aus Kupfer erzeugt, ausserdem arbeiteten die Angestellten bei Räumungsarbeiten im beschädigten Werk und beim Aufbau der durch den Krieg vernichteten Brücken.

Im Jahre 1947 – im ersten Jahr des Zweijahrplanes – hat die Produktion der Kühlschränke MANET mit einem Inhalt von 150 l, die im Jahre 1950 nach Zlaté Moravce verlegt wurde, und die Produktion des Motorrades MANET 90, das bis 1951 erzeugt wurde, begonnen.

Das Suchen nach Fertigungsprogrammen wurde in Jahren 1953–54 in folgenden Hauptzweigen beendet: in der Fertigung von Einspurkraftfahrzeugen, Wälzlagern, Werkzeugmaschinen, Hüttenhalbzeugen und in der mechanischen Fertigung. Analog mit der Erweiterung der Produktion erhöhte sich auch die Anzahl der Angestellten. Im Jahre 1955 arbeiteten im Werk 8478 Angestellte und der Produktionsumfang erreichte 768 Mill. Kčs, im Jahre 1975 waren schon 11 587 Angestellte beschäftigt, und der Produktionsumfang erreichte 3257 Mill. Kčs.

Traditionell ist für den Betrieb die Hüttenproduktion, die mehr als die Hälfte der ganzen Produktion darstellt. In den Jahren 1936–37 wurden im Werk die ersten gewalzten und gepressten Halbzeuge aus Al Cu Mg Legierung in der Tschechoslowakei und das erste elektrolytische Alluminium erzeugt. Das Walzwerk, das Presswerk und die Drahtzieherei liefern der tschechoslowakischen Wirtschaft eine Reihe von wichtigen Halbzeugen, die in den weiteren Industriezweigen bedürftig sind.

Die Herstellung der Werkzeugmaschinen begann im Jahre 1956 mit der Übernahme der Drehmaschinen SR 200 und ISO 5 vom Werk TOS Lipník. Im Jahre 1961 wurden sie durch die Typen SU, SS und SD 32 abgelöst. Zur Zeit werden Schleifmaschinen der Reihe BRH nach eigener Entwicklung erzeugt.

Ausser den Werkzeugmaschinen wurde schrittweise auch die Produktion von Sondermaschinen und der Messtechnik für eigenen Bedarf und den Bedarf anderer Werke des ZVL-Trustes eingefürt.

Die Herstellung von Kugeln für die Wälzlagerproduktion gab eine Anregung zum Erzeugen von Zylinder- und Kegelrollenlagern. Im Jahre 1968 begann die Produktion von Grosswälzlagern und im Jahre 1975 wurden die ersten Tonnenlager erzeugt. Dieses Produktionsprogramm wurde von ZKL Brno übernommen. Die Lagerproduktion erweitert sich ständig und ausser Serienlager werden im Werk auch alle Grossrollenlager, einreihige, mehrreihige und spezielle Kegellager bis zum Durchmesser 2200 mm erzeugt.

Das beliebte Volksmotorrad JAWA 50/550 „Pionier" kam im Jahre 1955 ans Tageslicht und im Jahre 1958 wurde es vom Typ 555 ersetzt. In demselben Jahr begann auch die Produktion des Rollers MANET S 100 mit einem Dynamo-Anlasser und mit Richtungslichtanzeiger, die zum erstenmal in der

ČSSR angewendet wurden. Vollkommenere Typen wie Manet S 125 und Tatran S 125 wurden bis zum Jahre 1967 erzeugt.

Zur Zeit werden im Betrieb 2 Typen von Kleinkrafträdern JAWA 50 Typ 20 und 23 und das Moped Babetta 207 erzeugt. Im Jubiläumsjahr des fünfzigjährigen Bestehens unseres Betriebes hat das zweimillionte Motorrad das Montagefliessband verlassen.

Eine Produktion mit grosser Perspektive stellt die Getriebekastenfertigung dar. Im Jahre 1977 wurde mit der ersten Montage von Getriebekästen Z 160 45 für Traktoren der Unifizierungsreihe UR II begonnen, und im Jahre 1978 hat die Montage der hydromechanischen Getriebekästen PR 160 für Bau- und Strassenbaumaschinen angefangen. In der neuen Fertigungshalle wird bis zu Ende des 6. Fünfjahreplanes die Getriebekästenfertigung der Typen Z 120 und Z 80 und auch anderer Alternativen von Getriebekästen 4 PR 160 beginnen.

Das Entwicklungswerk mit seinen Abteilungen, Werkstätten, Prüfstellen und Laboratorien sichert im ganzen Umfang die Inovation der Erzeugnisse für alle Produktionswerke des Betriebes. Es arbeitet mit wissenschaftlichen Arbeitsstellen, mit Hochschulen und Forschungsinstituten im Inn- und Ausland zusammen.

Die Wurzeln der revolutionären Traditionen stammen im Betrieb schon aus der Zeit der ersten Republik. Die Kommunistische Partei, in Pov. Bystrica schon im Jahre 1926 gegründet, hatte auf die Arbeiter des Werkes auch nach dem Übergang in die Illegalität im Jahre 1938 einen grossen Einfluss. In der Zeit des Slowakischen Nationalaufstandes nützten die Angestellten des Werkes jede Gelegenheit zur aktiven Beteiligung am Kampf gegen den Faschismus in den nahen Gemeinden des Kreises aus und unterstützten den Partisanenkampf finanziell und auch mit Lieferung von Munition und Waffen an die Partisanengruppen in der Umgebung.

In den Ereignissen vom Februar 1948 stand das ganze Arbeitskollektiv einheitlich und demonstrativ hinter der Politik des ZK der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei. In diesen Ereignissen und auch in den späteren Jahren hat die Volksmiliz eine bedeutende Rolle gespielt und wurde für die Ergebnisse in der Kampf und politischen Vorbereitung mit dem staatlichen Orden „Für Verdienste um den Aufbau“ ausgezeichnet.

Das Arbeitskollektiv hat auch seine politische Reife in den Krisenjahren 1968–69 zum Ausdruck gebracht, es hat eine richtige Haltung bei diesen Ereignissen eingenommen und arbeitete weiter ohne Unterbrechung an den gegebenen Aufgaben.

Der Betrieb hat Partnerschaft mit dem chemischen Kombinat in Ščokino (UdSSR) angeknüpft, die sich mit gegenseiten Besuchen und Erfahrungsaustausch vertieft.

Der Betrieb ist Besitzer vieler staatlichen Auszeichnungen: „Für Verdienste um den Aufbau“ (1957), „Arbeitsorden“ (1959), „Orden der Republik“ (1969), und den „Orden des roten Sternes“ (1969). Viele Kollektive und einzelne Angestellten haben staatliche und Ressortauszeichnungen erhalten.

Grosse Sorgfalt wird vom Werk aus der Erziehung der jungen Generation in der eigenen Lehrlingsbildungsanstalt gewidmet. Gleiche Sorgfalt wird der Gesundheitsprevention und der Erholung eigener Angestellten in einer ganzen Reihe von eigenen Erholungseinrichtungen geschenkt. Bedeutende finanzielle Mittel werden der Kultur und der Entwicklung des Sportes zur Verfügung gestellt und jedem Angestellten wird eine Qualifikationserhöhung im Rahmen eigener Kurse und des Fern- und Abendstudiums ermöglicht.

Im hochentwickelten sozialistischen Wettbewerb, an dem der grösste Teil der Angestellten angeschlossen ist, stehen an der ersten Stelle die Brigaden der sozialistischen Arbeit und die komplexen Rationalisierungsbrigaden.

Hochentwickelt ist auch das Erfindungs- und Verbesserungswesen, das im Betrieb auf eine reiche Tradition zurückschaut und jährlich Millionenersparnisse bringt.

In Zusammenarbeit mit dem Stadtnationalausschuss der Stadt Považská Bystrica, die sich in den letzten Jahren in ihrem Aufbau sehr vergrössert und die Bevölkerungsanzahl erhöht hat, löst der Betrieb Probleme, die mit einem zufriedenen Privatleben seiner Angestellten verbunden sind.

Der Betrieb Považské strojárne gehört zu den grössten und bedeutendsten Maschinenbaubetrieben in der Slowakei, wie auch in der ganzen ČSSR. Er hat in bedeutender Masse zur Industrialisation der Slowakei durch Übergabe von Fertigungsprogrammen beigetragen, er hat beim Aufbau vieler neuen Fabriken mitgeholfen und mit eigenen Kadern viele Fabriken und Forschungsanstalten gestärkt.

1. Ansicht des volkseigenen Betriebes Považské strojárne
2. Verwaltungsgebäude des Betriebes
3. Feierliche Grundsteinlegung
4. Beginn des Aufbaues
5. Aufbau der Industriebahn und der Strasse
6. Aufbau der ersten Betriebswohnhäuser
7. Neues Werkzeugmacherei- Gebäude
8. Rechenzentrum
9. Aufbau des zentralen Werkstofflagers
10. Durch Kriegsereignisse beschädigte Brücke über den Fluss Waag in Považská Bystrica
11. Wiederherstellung der beschädigten Eisenbahnbrücken bei Milochov
12. Der 150-Liter Kühlschrank MANET
13. Motorräder MANET zum Versand vorbereitet
14. Ankunft der ersten Befreiungstruppen in Považská Bystrica
15. Kurz nach der Befreiung auf dem Haupttor des Betriebes
16. Gedänktafel zur Gründung der Ortsparteiorganisation der Kommunistischen Partei der ČSSR in Považská Bystrica
17. Einheit der Volksmiliz im 1. Mai – Zug im Jahre 1949
18. Ministerpräsident V. Široký zu Besuch im Betrieb im Jahre 1948
19. Besuch der Partei- und Regierungsdelegation im Betrieb unter der Leitung des Generalsekretärs des ZK der kommunistischen Partei der ČSSR, Gustav Husák, im Jahre 1970
20. Die Tagung der Betriebskonferenz der Kommunistischen Partei der Slowakei im Jahre 1978
21. Anlässlich der Sitzung des Zentralrates der Gewerkschaften in Považská Bystrica, besuchte unseren Betrieb der Vorsitzende des Slowakischen Gewerkschaftrates, Ladislav Abrahám
22. Besuch einer Delegation aus dem Partnerschtkreis Ščokino (UdSSR)
23. Der sowjetische Kosmonaut Nikolajev unter den Werktätigen des Betriebes
24. Feierliche Eröffnung des Gebäudes der Volksmiliz
25. Staatliche Auszeichnungen des Betriebes
26. Werkhalle der Drahtzieherei
27. Erzeugung von Messing-Schweissdraht auf der Ziehmaschine Schumag
28. Erzeugung von Dynamoblech
29. Pressen von Profilen aus Buntmetall
30. Pressen von Rohren
31. Ziehen von Rohren auf einer Trommelziehmaschine CBV 8
32. Detailaufnahme der Rohre
33. Schmelzen von Buntmetall
34. Schmelzofen
35. Halbkontinuierliches Giessen
36. Walzen von Bänder
37. Ein Teil der erzeugten Faltenbälge
38. Fertigung von Flachschleifmaschinen der Typenreihe BPH
39. Montage der elektroerosiven Maschine VJK 5 TR
40. Endetappe der Montage von Superfeinschleifmaschinen KM 85
41. Kurze Fertigungsstrasse zum Drehen von Wälzlagerringen auf der Messe in Brno
42. Montage von Läppmaschinen für Lagerkugeln BELL 383
43. Endetappe der Montage von Kontrollautomaten für die Oberfläche von Zylinderrollen AVIKO V
44. Bearbeitungszentrum IVU 200
45. Ein Teil des Bearbeitungszentrums IVO 200 ist das Koordinaten-Messgerät IMS 1
46. Flachschleifmaschine BRH 20
47. Ein Blick in die Werkhalle der Fertigung der Grosswälzlager
48. Fräsen von Verzahnung
49. Drehen von Bohrungen in Lagerringen
50. Ein Teil der Werkhalle der Fertigung von Lagerringen
51. Kontrolle der Lagerringe
52. Versand der Lager
53. Montage des Mopeds BABETTA im Zweigbetrieb Kolárovo
54. Montage der Motoren für das Moped BABETTA im Zweigbetrieb Rajec
55. Montage der Motoren JAWA 50
56. Appretur des Motorgehäuses
57. Honen der Zylinder des Motors vom Moped BABETTA
58. Mopeds zum Versand vorbereitet im Betrieb Kolárovo
59. Überprüfen der kompletten Alternatoren für die Motoren JAWA 50
60. Motorräder zum Versand vorbereitet
61. Ausstellung „Tschechoslowakische Motorräder gestern und heute“ anlässlich der Internationalen Sechstagefahrt
62. Zur Arbeit auf den Motorrädern JAWA 50

63. Ein Blick in die Werkhalle der regionale Werkzeugmacherei
64. Präzisionsschleifen von Werkstücken auf der Maschine VOUMARD
65. Bohren von Löchern in eine Werkzeugpasscheibe
66. Fertigung von Werkzeugen verlangt modernste Produktionsanlagen
67. Bohren mit Präzisen Lochabstand auf der Bohrmaschine SIP
68. Werkzeugfertigung auf einer Kopierfräsmaschine
69. Anreissen von Werkstücken vor der Bearbeitung
70. Fertigung von Druckgussformen
71. Fertigung von Pressformen
72. Teilanblick auf die Schmiedestrasse WAGNER
73. Moderne Härtstrasse DEGUSSA
74. Fräsen der Stirnfläche von Getriebekästen für den Traktor ZETOR
75. Montage von Getriebekästen
76. Kontrolle der Verzahnungsgenauigkeit am Messgerät MAAG
77. Kontrolle der Verzahnungsgenauigkeit am Messgerät HOMMEL
78. Technische Fertigungsvorbereitung
79. Interieur des Konstruktionsbüros
80. Vibrationsprobe eines Motorradprototypes
81. Proben von neuen Zündungstypen
82. Entwicklungswerkstatt der Motorräder
83. Prüfstand für Motorentesten
84. Zugfestigkeitsprüfung
85. Prototyp einer Flachschleifmaschine BRH 16
86. Flachschleifmaschine BRH 40 B
87. Spektral-Analysator DSA 24 für qualitative Anylyse von Legierungen
88. Messen auf einem Projektionsmikroskop
89. Gesamtansicht auf das Heizkraftwerk
90. Überwachung der Abnahme von elektrischer Energie am Kontrollpaneel
91. Blick ins Innere des Heizkraftwerkes
92. Gesamtansicht auf die Lehrlingbildungsanstalt
93. Theoretische Vorbereitung
94. Mechanische Werkstatt der Lehrlingbildungsanstalt
95. Auf der Stunde der Politischen Erziehung
96. Das Innere des Internates
97. Das Zimmer der revolutionären Traditionen
98. Arbeiten des Modellbauzirkels
99. Beteiligung der Mitglieder des Motoristischen Zirkels am Eröffnungszeremonial der Internationalen Sechstagefahrt
100. Brigade der sozialistischen Arbeit von Anton Kuklis, Träger des bronzenen, silbernen und goldenen Abzeichens
101. Komplexe Rationalisations-Brigade von Ing. Koniar
102. Betriebs-Poliklinik
103. Röntgenologische Untersuchung
104. Die Ambulatorien sind mit den modernsten Geräten ausgestattet
105. In der finnischen Sauna
106. Ansicht auf die Siedlung „SNP“
107. Aufbau der Siedlung „SNP“
108. Atriumwohnhäuser auf der Siedlung „Dedovec“
109. Kinderkrippe und Kindergartern im Gottwald-Stadtviertel
110. Die Eltern arbeiten – die Kinder spielen sich
111. Malerische Umgebung des Erholungsheimes in Podskalie
112. Ansicht auf das Erholungsheim im Winter
113. Das Kulturhaus der Gewerkschaften
114. Probe des Theaterensembles
115. Das Tanzensemble POVAŽAN
116. Das Blasorchester des Kulturhauses
117. Interieur der Kaffeehauses „Spoločenský dom“
118. Das Stadion des Sportvereins ZVL
119. Eröffnungszeremonial der 52. Internationalen Sechstagefahrt
120. Schwimmhalle
121. Offenes Schwimmbad im „Strojárenská“ Stadtviertel
122. Das Winterstadion mit Kunsteis
123. Skizentrum auf der „Čerenka“
124. Sonderprüfung auf der Internationalen Sechstagefahrt
125. Die ersten Meter des Rennfahrers im Gelände
126. Ansicht auf den Ursprünglichen 1. Mai-Platz
127. Beim stürmischen Aufbau ändert sich ständig das Gesicht der Stadt
128. Das Stadtzentrum
129. Das Interieur des Grandhotels MANIN
130. Aufbau des Schulareals
131. Blick in Schulgass im Gottwald-Stadtviertel
132. Das Gebäude des Kreisausschusses der Kommunistischen Partei der Slowakei
133. Die Waagtaler Burg
134. „Jägerrestauration“
135. Das Interieur der „Jägerrestauration“

136. Denkmal des Slowakischen Nationalaufstandes in Považská Bystrica
137. Denkmal des Slowakischen Nationalaufstandes in Vrchteplá
138. Maninschlucht
139. Der Vorabend auf der Talsperre der Jugend
140. Die Felsen von Súľov

SUMMARY

50 years' history of the factory represents the period full of honest work of thousands people, who have grown with the factory and have experienced with it serious moments many times, but who have enjoyed of its successes and prosperity as well.

The foundation stone for the construction of the factory was placed on 7th July 1929. It was built like a branch of Czechoslovak Zbrojovka (Armament Works) joint company in Brno vith a view to the manufacture of ammunition secured by raw materials from the own metalurgical production. In 1939 the factory was incorporated into the concern Herman Goering Werke. After the liberation of Czechoslovakia it was nationalized on October 27, 1947, being before by a document of Ministry of Industry of March 7, 1946 an independent enterprise with the official name Považské strojárne. It was given a honest designation "The Works of Klement Gottwald" on 21St–22nd November 1948 on the occasion of the birthday of the first worker's president of Czechoslovak republic.

On April, 1st 1958 it became the leading superior enterprise of the Production Economic Unit. On July 1st 1965 within the framework of new organization of Czechoslovak industry it was incorporated into the trust ZVL-Works for the production of bearings, with the seat of General management in Považská Bystrica.

The production of the factory from 1931–1938 followed from his mission of an armanent plant and this was increasing during the war. Two months after its end there were employed 1800 people in the factory. The production was braked by the shortage of raw material and machine equipments, by transport and machine and supply problems. Therefore, for a short period, the children scooters, air guns, ball guns, various furniture, and small products from cooper were made. The employees were working at the maintenance works in the plant and at the renovation of bridges which were destroyed during the war.

In 1947- in the first year of the two-year plan started the production of refrigerators Manet with the content of 150 l, which was in 1950 displaced to Zlaté Moravce, and the production of motocycles Manet 90, which was manufactured till 1951.

Looking for the programmes of production was finished in 1953–1954 in these main productions:

in the production of two wheel motor wehicles, antifriction bearings, machine tools, metallurgical semi-products and in the mechanical production. Analogically with the development of products also the number of emploees increased. In 1955 there were 8478 emploees and the production volume 768 mil. Kčs was reached, in 1975 there were 11 587 emploees and the production volume amounted to 3257 mil. Kčs.

The mettalurgical production is a traditional one and it represents in the factory more than a half of total production. In 1936–37 the first rolled and pressed semi-products of Al, Cu, Mg alloys and the first electrolytical aluminium in Czechoslovakia were made in the factory. Rolling mill, pressing shop and wiremill furnish nowadays the Czechoslovak economy with a whole number of important semi-products needed in other branches of industry.

The machine tool manufacture started in 1956 by the repeated manufacture of lathes-type SR 200 and ISO 5 from the works TOS in Lipník. In 1961 it was changed by a rank of lathes-type SU, SS and SD 32.

Nowadays the grinding machines of type BRH of the own development are manufactured.

Besides of machine tools the manufacture of single purpose machines and measuring technics for own enterprise and the plants has been gradually introduced.

The production of balls for the bearing industry in 1948 gave rise to the production of roller tapered bearings and roller bearings. In 1968 started the production of largedimension bearings and in 1975 produced the first spherical-roller bearings. This programme was taken from the works ZKL Brno.

There is a permanent increase of bearing production and besides of serial bearings all large-dimension roller bearings, single-row and multiple-row tapered roller bearings and special types up to o 2200 mm are manufactured.

A popular motocycle Jawa 50–550 "Pioneer" was manufactured in 1955 and in 1958 it was replaced by the type 555. In the same year has started the manufacture of scooter Manet S 100 with the starter-generator and ligt directions indicators, which were for the first time used in ČSSR. More perfect types S 125 and Tatran S 125 were manufactured till 1967. Nowadays two types of small volume motorcycles are produced – JAWA 50/20 and JAWA 50/23 and moped Babetta 207.

In the anniversary year of celebration of half-century of the works the two milionth motocycle has passed the assembly line.

A perspective programme is the manufacture of gear boxes. The first assembly of gear boxes 216045 for the tractors ofthe rank UR II started in 1977 and in 1978 the assembly of hydromechanical gear box 4 PR 160 for the road and building machines was established. In the new production hall the production of gear boxes of the type Z 120 and Z 80 and further modifications of gear box 4 PR 160 to the end of the sixth Five Year Plan will be commenced.

The development plant with its checking of apparatus shops and laboratories helps in the full extent the inovation and the development of the products for all the main production plants of the factory. It colaborates with science workplaces, with universities and research institutes at home and abroad.

Great revolutionary traditions have their roots in the works already in the period of the pre-war republic. The Communist Party of Czechoslovakia founded in Považská Bystrica in 1926 had a considerable influence at the workers in the enterprise even after leaving for illegality in 1938. During the Slovak National Rising the workers used every opportunity for the active participation in the revolt in the near villages of the district and they supported guerrile fight financially and by the delivery of ammunition and weapons to the guerille units in the environment.

During the February events in 1948 the whole working collective showed unanimously and demonstratively the agreement with the politics of Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia. During these events and also during the next years the People's Militia Unit sent of the factory played an important role. For the results, in the military and political prepare it was rewarded by the state distinction "For the Merits of Building." The working collective of the enterprise showed its political maturity also during the two years of the crisis of 1968–69. It took the right standpoint to the events and worked at entrusted tasks without interrupting.

The enterprise has a friendship with the chemical enterprise in Schokino in USSR, which is strengtened by mutual visits and by the change of experiences.

The enterprise is the holder of many state distinctions- "For the Merits of Building" (1957), "The Order of Labour" (1959), "The Order of Republic" (1969), and "The Order of Red Star" (1969). Many collectives and individuals workers were awarded by tens of state and department distinctions.

A great attention is paid to the education of the young generation in the own training centre. The same attention is paid to the medical prevention and the recreation of the emploees in many of the factory's facilities. Considerable means are devoted for the culture and the development of sport. All the emploees have the possibility to improve their qualification within the own factorys' courses and post school education. The majority of emploees is interested in the highly developed socialist competition especially in the brigades of socialist work and in the complex rationalizational brigades. Also the programme of invention and improvemnt activities is very highly developed. This has a rich tradition in the enterprise and brings milions of savings every year.

Co-operating with the National Comitee of the town of Považská Bystrica, that grew during the last years in the modern building and of the number of its habitants, the enterprise solves the tasks concerning the content private life of its emploees, too.

The enterprise Považské strojárne ranks among the biggest and the most important machinery works in Slovakia and in the whole ČSSR. It contributed by production programmes essentially to the industrialization of Slovakia by the shifting these. It helped on the building of many works and supported-many enterprises and research institutes by the own experts.

1. View of the national enterprise Považské strojárne
2. Administrative building of the enterprise
3. Ceremonial placing of the foundation stone
4. Start of the plant construction
5. Construction of the road and railway siding
6. Construction of the first plant dwellings
7. New building of toll-making workshop
8. Computation centre
9. Construction of the central store of material
10. Bridge across the river Váh in Považská Bystrica, destroyed by the war
11. Reconstruction of the bridges near the village of Milochov, which were destroyed by the war
12. Refrigerator Manet (150 l)

13. Motocycles Manet prepared for the expedition
14. Arrival of the first liberation units in 1945
15. After the liberation at the main gate
16. Memorable board of the foundation of the town organization of the Communist Party in Považská Bystrica
17. Plant Unit of Militia in the May Day procession in 1949
18. Prime minister of ČSR V. Široký at the visit of the enterprise in 1948
19. Visit of the party and goverment delegation in the enterprise led by the General Secretary of the Central Comitee of the Communist Party, Gustáv Husák in 1970
20. The session of the factory conference of the Communist Party of Slovakia in 1978
21. Chairman of Slovak Council of Cooperatives (SOR), Ladislav Abrahám visited the enterprise on the occasion of sitting the Central Council of Cooperatives (ÚRO)
22. Visit of the delegation from the friendship district in Schokino
23. Soviet spaceman Nikolajev between the workers of the enterprise
24. From the victorious opening the building of People s' Militia in the enterprise
25. State distinctions of the enterprise
26. Hall of the wire-mill
27. Production of welding rods at the machine Schumag
28. Production of dynamostrips
29. Pressing the profiles from non-ferrous metals
30. Pressing the tubes
31. Drawing the tubes at the drum drawing machine CBV 8
32. Detail shot of made pipes
33. Melting non-ferrous metals
34. Melting furnace
35. Semi-continous casting
36. Strip rolling
37. Part of the assortment of made pantiles
38. Production of the horizontal spindle surface grinding machine BPH
39. Assembly of electroerosive machine VJKS TR
40. Final operation at the superfinish machines KM 85
41. Shorted lathe line for soft operations of bearing rings at the International Trade Fair in Brno
42. Assembly of lapping machines for bearing balls BELL 383
43. Final operation for the surface control of bearing rollers AVIKO V
44. Integrated productin sector IVU 200
45. Coordinate measuring machine IMS 1 is the constituent part of the integrated production sector IVU 200
46. Horizontal spindle surface grinding machine BRH 20
47. View of the productin hall of large dimension bearings
48. Milling the gearings
49. Turning the opening of bearing rings
50. Part of the production hall for bearings
51. Control of bearing rings
52. Dispatching the bearings
53. Assembly of the mopeds BABETTA in the branch plant in the town of Kolárovo
54. Assembly of the engines for the moped BABETTA in the branch plant in Rajec
55. Assembly of the engines JAWA 50
56. Finishing of the box for the engine BABETTA
57. Honing the cylinders of the engine for the moped BABETTA
58. Mopeds prepared for dispatching
59. Testing the assembled alternators for the engines Jawa 50
60. Motocycles prepared for dispatching
61. Exhibition "Czechoslovak motocycles yesterday and today" on the occasion of the International 6-days motocycle competition
62. To the work driving the motocycles JAWA 50
63. View into the production hall of the tool-making workshop
64. Exact grinding the details at the machine VOUMARD
65. Drilling the opening into the board of pressing instrument
66. Production of exact instruments requires the most modern production device
67. Drilling the openings with exact distances at the drilling machine SIP
68. Production of instruments at the copying cutter
69. Marking-off the details befor working
70. Production of moulds for pressure casting
71. Production of pressing instruments
72. Partial view into the forging line Wagner

73. Modern quenching line DEGUSSA
74. Milling the front of the gear box for the tractors ZETOR at the machining centre
75. Assembly of the gearbox
76. Control of the accuracy of gearing at the measuring device MAAG
77. Control of the accuracy of gearing at the device HOMMEL
78. Technical preparing the production
79. Interior of the design department
80. Vibrating test of the prototype of motocycle
81. Testing new types of ignition
82. Development motocycle workshop
83. Testing state for engine testing
84. Testing the tensile strength of a material
85. Prototype of the horizontal spindle surface grinding machine BRH 16
86. Horizontal spindle surface grinding machine BRH 40 B
87. Spectral analyzer DSA 24 for the qualitative analysis of alloys
88. Measurements at the projective measuring microscope
89. General view at the power heating plant
90. Watching the consumption of electric energy at the dashboard
91. View into the interior of the power heating plant
92. General view at the apprentice centre
93. From the theoretical preparation
94. Mechanical workshop of the apprentice centre
95. Lesson of the political education
96. Interior of the hostel
97. Room of revolutionary traditions
98. Works of the modeller's circle
99. Members of the motocycle circlet take part in the opening of the International 6-days motocycle competition
100. Brigade of Socialist Work of Anton Kuklis, the holder of the bronze, silver and golden emblem
101. Complex brigade of rationalizators of Ing. Koniar
102. Health centre of the enterprise
103. Roentgenologic investigation
104. Out-patient's departments are equipped with modern devices
105. In Finnish sauna
106. View at the habitation "Stred"
107. From the construction of the habitation SNP
108. Atrium houses in the habitation "Dedovec"
109. Nursery school and infant school in the habitation Gottwaldova štvrť
110. Parents are working-children are playing
111. Picturesque environment of the centre of recreation in Podskalie
112. View at the centre of recreation in Podskalie in winter
113. House of Culture ROH
114. Exam of the theatre ensemble
115. Dancing enseble "Považan"
116. Plant band in the House of Culture
117. Interior of the coffee-house in Spoločenský dom
118. Stadium TJ ZVL
119. Opening ceremony of 52nd year of the International 6-days motocycle competition
120. Roofed swimming pool
121. Summer swimming pool in the habitation Strojárenská štvrť
122. Winter stadium with an artificial ice area
123. Centre of ski-ing in Čerenka
124. Shot from the speed test during the International 6-days motocycle competition
125. First metres of a competing driver
126. View at the original May-Day Square
127. Face of the town has been changing
128. Centre of the town
129. Interior of the hotel "Manín"
130. Construction of the school areal
131. View at the street Školská in the habitation Strojárenská štvrť
132. Building of the District Committee of the Communist Party of Slovakia
133. Považský castlea
134. Hunting restauration
135. Interior of Hunting restauration
136. Monument of Slovak National Rising in Považská Bystrica
137. Monument of Slovak National Rising in the village of Vrchteplá
138. Manín Valley
139. Evening at the Dam of Youth
140. Súľov rocks

OBSAH

Úvod (5)
Vznik a vývoj Považských strojární Klementa Gottwalda, n. p., Považská Bystrica (8)
Výroba (14)
Revolučné tradície (17)
Vyznamenania (25)
Rozvoj podniku a jeho výrobný program (26)
Hutný závod (27)
Strojový závod (34)
Ložiskový závod (40)
Motocyklový závod (45)
Obslužný závod (51)
Výroba prevodoviek (58)
Vývojový závod (61)
Energetika (67)
Starostlivosť o mladú generáciu (70)
Rozvoj pracovnej iniciatívy (75)
Sociálna starostlivosť (78)
Telovýchova a šport (88)
Považská Bystrica a okolie (93)
Resumé (103)

50 ROKOV

POVAŽSKÝCH STROJÁRNÍ KLEMENTA GOTTWALDA, n. p., POVAŽSKÁ BYSTRICA

ZOSTAVIL PAVOL POČIATEK

Vydalo Vydavateľstvo Osveta, n. p., Martin pre Považské strojárne Klementa Gottwalda, n. p., Považská Bystrica roku 1979 ako svoju 2018. publikáciu

Prebal, väzbu a grafickú úpravu navrhol Peter Ďurík

Šéfredaktor vydavateľstva František Kalina. Zodpovedný redaktor Vladimír Siakeľ. Výtvarný redaktor Robert Brož. Korektorka Viera Kubičková

301—02/63. Vydanie 1. Náklad 15 000. Počet strán 120. AH 15,69 (textu 4,08, obrázkov 11,61). VH 15,83. Ofsetom vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., závod Neografia, Martin
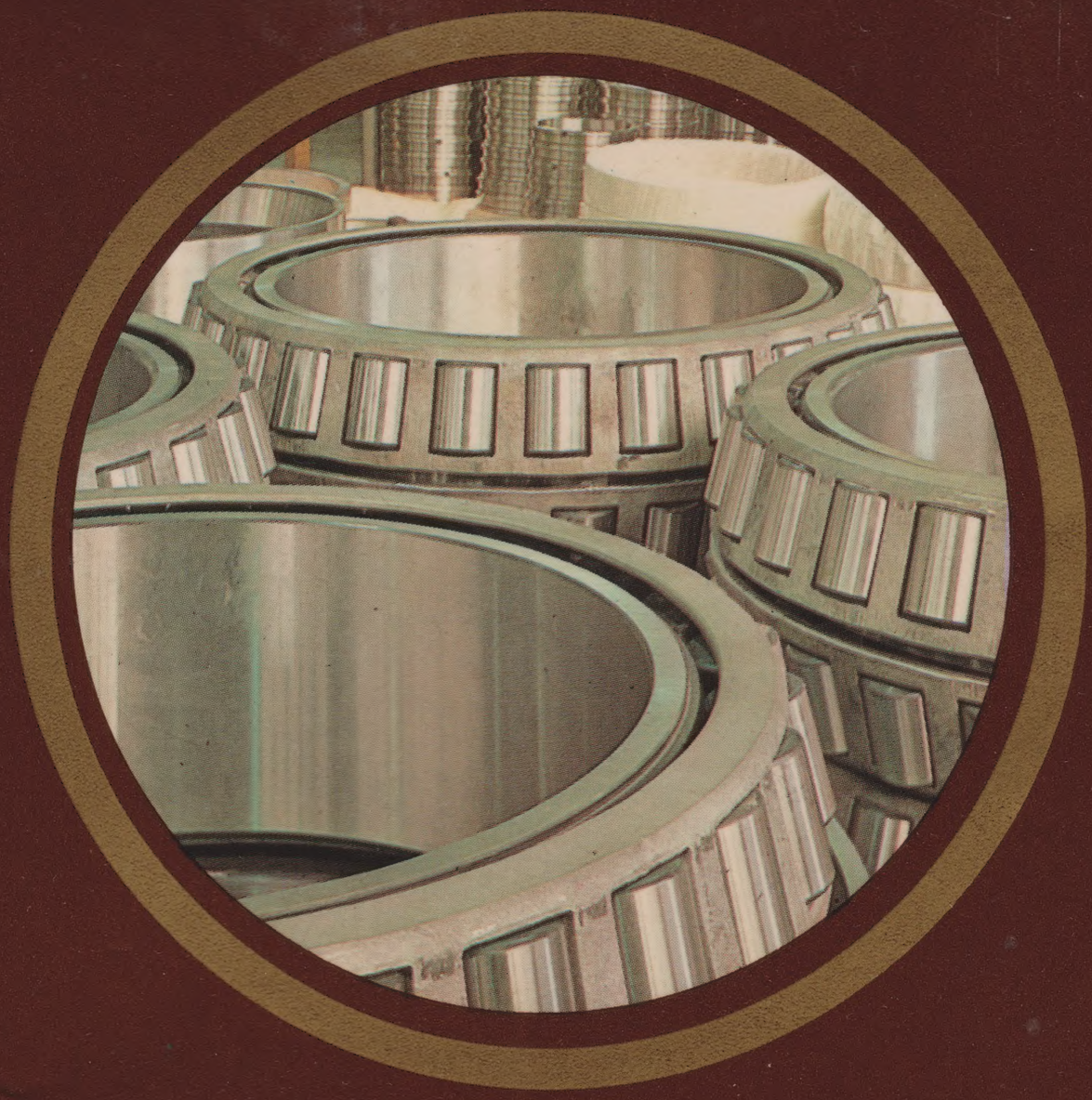
70-039-79 Nepredajné 85.7